

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αιώνας

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

σελ.: 414,
τιμή: 20€ (χαρτόδετο)
25€ (πανόδετο)

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ
ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ
ΤΟ 1822

(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ
Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΗ)

σελ.: 270, τιμή: 10€

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ

ΝΑΟΥΣΑ 1906- 1922 (Α' ΜΕΡΟΣ)

Ιστορικά γεγονότα και η γενική επικρατούσα κατάσταση στη Νάουσα κατά την περίοδο 1906-1922 με βάση το διασωθέν πρωτογενές υλικό από τους κώδικες της ορθόδοξου ελληνικής κοινότητας της Νάουσας.

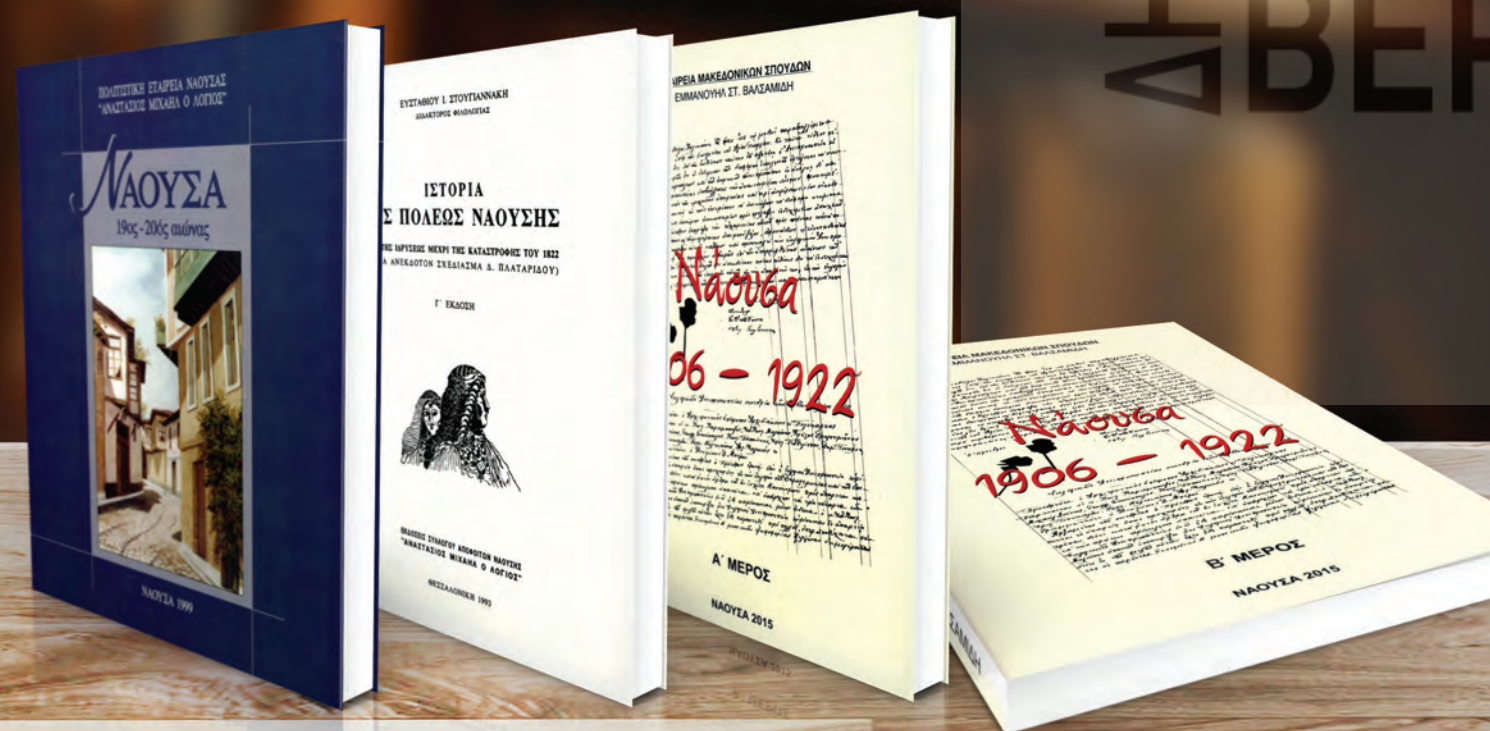
σελ.: 352, τιμή: 10€

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ

ΝΑΟΥΣΑ 1906- 1922 (Β' ΜΕΡΟΣ)

Ιστορικά γεγονότα και η γενική επικρατούσα κατάσταση στη Νάουσα κατά την περίοδο 1906-1922 με βάση το διασωθέν πρωτογενές υλικό από τους κώδικες της ορθόδοξου ελληνικής κοινότητας της Νάουσας.

σελ.: 352, τιμή: 10€

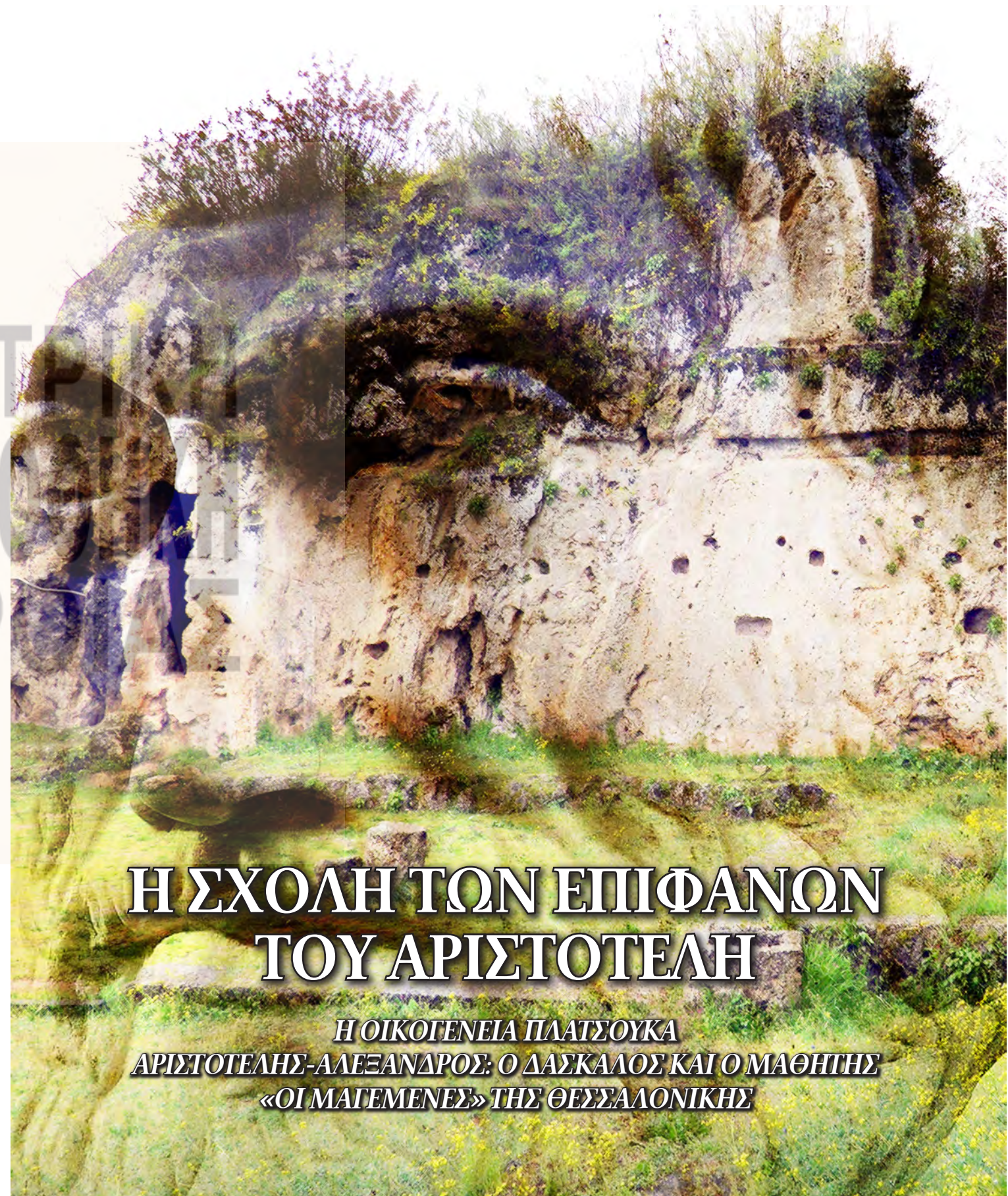

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, Δημ. Βιβλιοθήκη, τηλ.: 2332 350025 | Αλέξανδρος Οικονόμου, τηλ.: 2332 400074

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»
ΕΤΟΣ 39ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 154 • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2016 • ISSN 1106-2118

Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΛΑΤΣΟΥΚΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ: Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΘΗΤΗΣ
«ΟΙ ΜΑΓΕΜΕΝΕΣ» ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

κάθε μέρα ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ* ΣΑΣ!

όλα τα νέα και οι δραστηριότητες του συλλόγου
καθημερινά στις οθόνες σας με ένα κλικ!

παλαιά τεύχη του περιοδικού «Νιάουστα»
σε ψηφιακή μορφή για το αρχείο σας

* ιστοσελίδα διαθέσιμη σε όλους τους Η/Υ, tablet pc & smartphones
email: niaousta@gmail.com

βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από τη βιβλιοθήκη σας...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ

Μια ιδιαίτερως ενδιαφέρουσα αφήγηση του για πέντε τετραετίες Δημάρχου Νάουσας, που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της πόλης, αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

σελ.: 318, τιμή: 10€

ΑΡΧΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΒΕΡΜΙΟΥ

Συλλογή χειρογράφων των πρωταγωνιστών του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή του Βερμίου και ειδικότερα στη Νάουσα κατά την περίοδο 1904-1908. Τα έγγραφα αφορούν γεγονότα και πρόσωπα που εμπλέκονται στη διεξαγωγή του αγώνα.

σελ.: 512, τιμή: 20€

ΕΠΙΜ. ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος η πόλη της Νάουσας που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

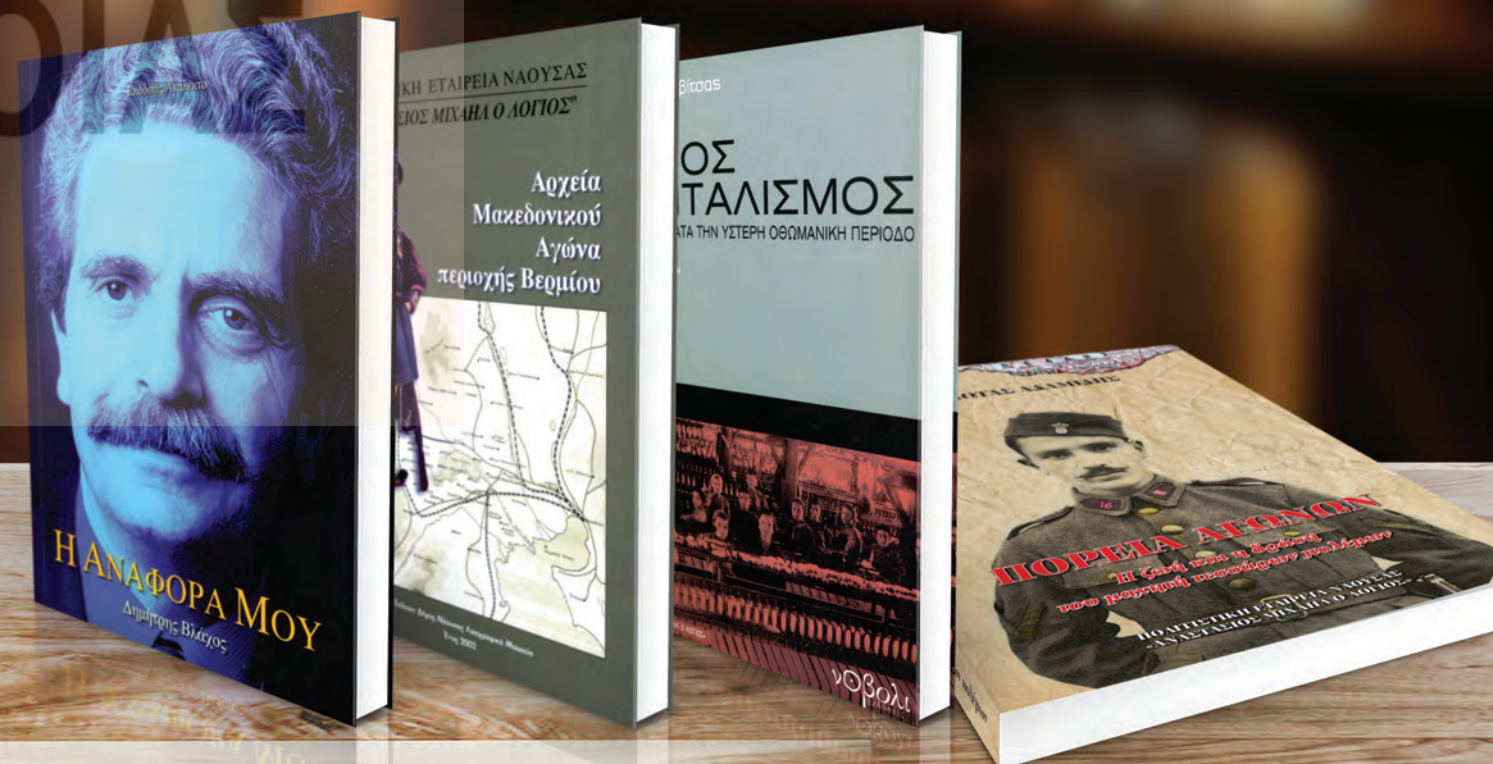
σελ.: 260, τιμή: 15€

ΦΙΛΩΤΑ ΑΔΑΜΙΔΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ

Η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων Φιλώτα Αδαμίδα (Καπετάν Κατσώνη). Στο ερώτημα: «υπήρχε άλλη διέξοδος;», ύστερα από προσωπικές εμπειρίες και ιστορικά γεγονότα, ναι υπήρχε: ειρηνική, πολιτική, δημοκρατική, κοινοβουλευτική.

σελ.: 328, τιμή: 10€

Τεύχος Νο 154 Περιεχόμενα

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2016

σελίδα
32*

04 Editorial

05 Εν συντομία-Πολιτιστικά και άλλα...

11 Εμμανουήλ Βαλσαμίδης
Αφιέρωμα στο Ολοκαύτωμα της Νάουσας

14 Στέργιου Σπ. Αποστόλου
Σταύρος Σαμαράς

16 Natalia Klimczak, Μετάφραση-επιμέλεια: Αλέξανδρου Οικονόμου
Η Σχολή των επιφανών του Αριστοτέλη

20 Πέτρου Στοιδή
Αριστοτέλης-Αλέξανδρος: Ο δάσκαλος και ο μαθητής

24 Ελένης Στούμπου-Κατσαμούρη
«Οι Μαγεμένες» της Θεσσαλονίκης

32* Ευάγγελου Χεκίμογλου, Ευφροσύνης Ρούπα
Επιχειρηματικές οικογένειες Ναουσαίων στη Θεσσαλονίκη: Οικογένεια
Πλατσούκα

36 Στέργιου Σπ. Αποστόλου
Οικογένεια Μανωλούς: Μια λησμονημένη ιστορική οικογένεια
της Νάουσας πολεμιστών και ευεργετών

40 Γιώργου Μάλλιου
«Μέχρι την τελευταία του ανάσα», παρουσίαση βιβλίου του Γ. Δάμτσιου

43 Γρηγόρη Σακαλή
«Κυτίο κρυφών ονείρων», νέα ποιητική συλλογή

44 Νικόλα Τριανταφύλλου
Γιατί η βιβλιοθήκη της Βέροιας είναι πρότυπη;

...άν έχης τέκνα, έμπνεύσης
αὐτοῖς τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερί-
αν ἔρωτα διακαέστερον, ἐὰν δὲ
οὐχί, ὅταν ἀποκτήσης, θηλάσης
αὐτὰ τὸ γάλα πλῆρες μίσους
καὶ ἀποστροφῆς πρὸς τὸν βαρ-
βαρικὸν ζυγὸν πρὸς ἐλευθέρω-
σιν τῆς ἱερᾶς ταύτης χώρας...

• Με τούτα τα λόγια του φιλέλληνα ιστορικού Πουκεβίλ τελειώνει το απόσπασμα από το μυθιστόρημα ανωνύμου συγγραφέα, που στο παρόν τεύχος παραθέτει και σχολιάζει ο κ. Μανώλης Βαλσαμίδης, ως αφιέρωμα στη φετινή επέτειο του Ολοκαυτώματος της πόλης μας. Ένα μυθιστόρημα που γράφτηκε περί τα μέσα του 19ου αιώνα και ανάμεσα στις σελίδες του περιγράφεται με γλαφυρότατο τρόπο η καταστροφή της πόλης, αλλά και η μεγάλη θυσία των γυναικών της Νάουσας, των οποίων «τα πάγκαλα και ερατεινά σώματα» μαρτύρησαν πέφτοντας στα ορμητικά νερά της Αράπιτσας.

• Το 2016 έχει ανακηρυχτεί από την UNESCO έτος Αριστοτέλη και ήδη έχει σχεδιαστεί από το Α.Π.Θ παγκόσμιο συνέδριο για τον μήνα Μάιο. Ευελπιστώντας ότι με αυτήν την ευκαιρία θα αναδειχθεί και οτόπος μας, αναδημοσιεύουμε

μεταφρασμένο για τους αναγνώστες της Νάουσας το άρθρο της ιστορικού, δημοσιογράφου και συγγραφέως Natalia Klimczak, η οποία μέσα από τις σελίδες του Ancient Origins τιμά και κάνει γνωστή τη Νάουσα και τη Σχολή του Αριστοτέλη. Συνακόλουθα και επί τη ευκαιρία, ο Πέτρος Στοϊδης περιγράφει τη σχέση του Αριστοτέλη με τον Μέγα Αλέξανδρο, έτσι όπως επισημαίνεται κυρίως στον Πλούταρχο, αλλά και το οικουμενικό όραμα του Μ. Αλεξάνδρου. Στα επόμενα τεύχη θα ακολουθήσουν και άλλα ανάλογα θέματα.

• Στο παρόν τεύχος, η συνέχεια σημανόντων οικογενειακών ιστοριών περιλαμβάνει την επιχειρηματική οικογένεια Πλιατσούκα, στη διαδρομή της οποίας μας ταξιδεύουν η Ευφρ. Ρούπα και ο Ευ. Χεκίμογλου και την ιστορική οικογένεια Μανωλούση, για την οποία γράφει ο Στέργιος Αποστόλου.

• Ένα εξαιρετικό αφήγημα, όμορφο και σκληρό σαν παραμύθι, της αρχαιολόγου Ελένης Στούμπου-Κατσαμούρη μας μεταφέρει στη Θεσσαλονίκη του 19ου αιώνα. Μας μαγεύει και μας θλίβει με την ιστορία των μαγεμένων Καρυάτιδων της Ρωμαϊκής Αγοράς της Θεσσα-

λονίκης, που, όπως και τα μάρμαρα του Παρθενώνα από τον Έλγιν, εκλάπησαν κι αυτές από κάποιον Miller για να βρεθούν στο Λούβρο με την ωραιότητά τους ξεχασμένη από κάθε θόρυβο και διεκδίκηση.

• Ακόμη ο Στέργιος Αποστόλου κρατά κεράκι αναμμένο στη μνήμη του Σταύρου Σαμαρά, από τα ιδρυτικά μέλη του συλλόγου μας, στον οποίο η συνεισφορά του υπήρξε ανεκτίμητη. Μνήμη που φέρει την δράση και την προσφορά στον πολιτισμό του αγαπητού του φίλου, και που κατά κάποιο τρόπο ζωντανεύει για πολλούς από εμάς σημεία αναφοράς και μνήμες της εφηβικής και μαθητικής μας ζωής.

• Στον κόσμο της λογοτεχνίας, όπως αναδείξαμε στο προηγούμενο τεύχος, συμμετέχει δυναμικά πια και η πόλη μας. Σήμερα ο Γιώργος Μάλλιος παρουσιάζει εκτενώς το βιβλίο του Γιώργου Δάμτσιου «Μέχρι την τελευταία του ανάσα», ενώ ο Γρηγόρης Σακαλής καταθέτει ποιήματά του από τη νέα του ποιητική συλλογή «κυτίο κρυφών ονείρων». Τέλος, ο Νίκος Τριανταφύλλου μας ξεναγεί στα μυστικά της επιτυχίας της βιβλιοθήκης της Βέροιας, πραγματικό παράδειγμα προς μίμηση.

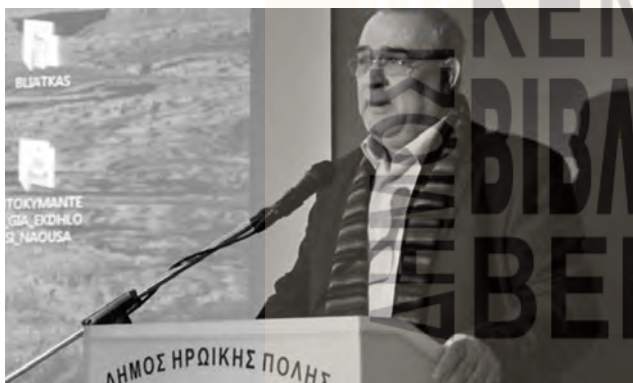

Έφυγε τα μεσάνυχτα της 6ης Μαρτίου, πλήρης ημερών (102 ετών), η Ευθυμία Κιάου, μητέρα του δημοσιογράφου Νίκου Κιάου. Η ζωή της συνδέθηκε άρρηκτα με τους αγώνες της Αριστεράς και την πορεία του Αριστερού κινήματος στην Ελλάδα επί έναν αιώνα. Γεννήθηκε το 1914 στη Νάουσα, σπούδασε στα 15 της δασκάλα και διορίστηκε στην Νάουσα (Αρκοχώρι). Στη δεκαετία του 30 αντιστέκεται στη δικτατορία Μεταξά και γίνεται μέλος του ΚΚΕ. Στη διάρκεια της κατοχής συμμετέχει στο ΕΑΜ. Το 1946 συλλαμβάνεται για την αντιστασιακή της δράση και παίρνει το δρόμο των φυλακών της εξορίας και του εκτοπισμού. Μέλος της ΕΔΑ αργότερα, ήταν υποψήφια βουλευτής στις εκλογές του 1963 και 1964 στο νομό Ημαθίας. Συνελήφθη πάλι στις 21 Απριλίου 1967 με την επιβολή της δικτατορίας. Εκτοπίστηκε και φυλακίστηκε στη Γυάρο, στις Φυλακές Αλικαρνασσού Κρήτης και στον Ωρωπό, από όπου απολύθηκε το 1972. Είχε την ευτυχία να ζήσει σε πείσμα των καιρών.

Αρκετά ενδιαφέρουσες οι εκδηλώσεις με πολιτιστικό περιεχόμενο που οργανώθηκαν από τους πολιτιστικούς φορείς της πόλης μας το πρώτο τρίμηνο του έτους. Εκτός από τις καθιερωμένες παρουσιάσεις των χορευτικών τμημάτων των λαογραφικών συλλόγων είχαμε εκδηλώσεις με ειδικό περιεχόμενο που αποδεικνύουν την επιθυμία των διοργανωτών τους να ξεφεύγουν κάθε φορά από την «πεπατημένη» και να προτείνουν στο κοινό καινούργια πράγματα. Ακόμα, ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις νέων βιβλίων και αρκετές θεατρικές παραστάσεις από τοπικά ή φιλοξενούμενα σχήματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Παρουσίαση των ντοκιμαντέρ του Κώστα Μπλιάτκα

Την παρουσίαση των ντοκιμαντέρ του συμπολίτη μας δημοσιογράφου και συγγραφέα Κώστα Μπλιάτκα, διοργάνωσε η Πολιτιστική Εταιρεία «Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος», στην αίθουσα εκδηλώσεων του Πολυχώρου Πολιτισμού «Χρήστος Λαναράς». Προβλήθηκαν επιλεγμένα κομμάτια από τις παραγωγές: «Η Ιστορία της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης», «Διονύσης Σαββόπουλος: Γεννήθηκε στη Σαλονίκη», «Σταύρος Κουγιουμτζής: Μια καληνύχτα πες μου», «Ο θησαυροί της UNESCO». Για τον Κώστα Μπλιάτκα και το πολυσχιδές έργο του μίλησαν ο αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Εξαγωγέων Β.Ε κ. Γεδεών Βούλης, ο πρόεδρος της Πολιτιστικής Εταιρείας κ. Αλέξ. Οικονόμου, ο διευθύνων σύμβουλος της Διεθνούς Έκθεσης Θεσ/νίκης κ. Κυριάκος Ποζρικήδης και ο συγγραφέας - δημοσιογράφος κ. Γιώργος Σκαμπαρδώνης. Για την αξία του τρίπτυχου: εικόνα, αφήγηση, τεκμηρίωση, μίλησε εμφανώς συγκινημένος ο Κώστας Μπλιάτκας ο

οποίος εξιστόρησε παράλληλα την πορεία του στη δημοσιογραφία και την ενασχόληση του με τα ντοκιμαντέρ. Την εκδήλωση συντόνισε η δημοσιογράφος Μιμή Δεινοπούλου.

Τον Θάνο Μήτσαλα τίμησε το «Γρανάζι»

Τιμητική εκδήλωση - συναιυλία στον καθηγητή κιθάρας και καλλιτεχνικό διευθυντή του Δημοτικού Ωδείου Νάουσας Θάνο Μήτσαλα οργάνωσε ο νεοσύστατος Πολιτιστικός Φορέας «Γρανάζι». Για τον Θάνο Μήτσαλα μίλησαν ο αντιδήμαρχος Πολιτισμού Δημήτρης Μάντισιος και η Μαρία Καραϊσάρογλου, ενώ οι καθηγητές του Τομέα Σύγχρονης Μουσικής Κατεύθυνσης του Ωδείου Αλέξης Ιωσηφίδης (πιάνο), Κατερίνα Μυλωνά (μπάσο), Ασημίνα Ματζίρη (τύμπανο), Λάζαρος Μπίντσης (σαξόφωνο) με τη Ζωή Μάντζου στη φωνή, έπαιξαν τζαζ πρόγραμμα αφιερωμένο στον διευθυντή τους. Για τον Θάνο Μήτσαλα μίλησαν επίσης ο σαξοφωνίστας Λάζαρος Μπίντσης, η μουσικοπαιδαγωγός Δήμητρα Μπτρέντση, καθώς και ο διακεκριμένος φλαουτίστας Βέσκο Μπελομάζωφ μέσω της μαθήτριάς του Ηλιάνας Ζαφειράτου. Ακούστηκαν μουσικές συνθέσεις του Θάνου και προβλήθηκε μία ολιγόλεπτη συνέντευξή του.

Το Έτος Αριστοτέλη, ευκαιρία ανάδειξης της αρχαίας Μιέζας

Μια πολύ ενδιαφέρουσα εκδήλωση για τον φιλόσοφο Αριστοτέλη, που φέτος γιορτάζονται τα 2400 χρόνια από τη γέννησή του, οργάνωσε η Πολιτιστική Εταιρεία «Αριστοτέλης», παρουσιάζοντας το νέο βιβλίο του Κων/νου Στάικου «Αριστοτέλους Βιβλιοθήκη». Για τον μεγάλο πανεπιστήμονα φιλόσοφο μίλησαν οι Βασίλης Μπετσάκος, δρ. Φιλοσοφίας ΑΠΘ- συγγραφέας και Γιάννης Τζανής, δρ Φιλοσοφίας ΑΠΘ, συγγραφέας και ποιητής.

Στο έργο και την παρέμβαση της Πολιτιστικής Εταιρείας «Αριστοτέλης» στάθηκε στον χαιρετισμό της η βουλευτής Φρόσω Καρασαρλίδου, ευχόμενη οι εκδηλώσεις για το Έτος Αριστοτέλη να αποτελέσουν αφορμή για την μόνιμη προβολή τόσο του έργου του όσο και της περιοχής μας, ενώ ο δήμαρχος Νίκος Κουτσογιάννης ανέφερε ότι το 2016 ως Έτος Αριστοτέλη θα είναι ο χρόνος έναρξης μιας εκτεταμένης προσπάθειας ανάδειξης του πρώτου πανεπιστημίου της Οικουμένης στον τόπο μας.

«Και ο Θεός έπλασε τη μάνα» από το Λύκειο Ελληνίδων

Ένα εξαιρετικό αφιέρωμα στη Μάνα, όπως την τιμούσαν παλιά στη γιορτή της Υπαπαντής, παρουσίασε το Λύκειο Ελληνίδων Νάουσας, με τη συμμετοχή των παιδικών και εφηβικών τμημάτων του. Η εκδήλωση ήταν ενταγμένη στα

50χρονα του συλλόγου και στο πλαίσιο του 2ου παιδικού φεστιβάλ «Παιδικά χορογράφημα» με τίτλο «και ο Θεός έπλασε τη μάνα». Εκτός από το ΛΕΝ, συμμετείχαν η Εύξεινος Λέσχη Νάουσας και τα Λ.Ε. Κατερίνης και Σερρών παρουσιάζοντας χορούς απ' όλη την Ελλάδα. «Ψυχή» των χορευτικών τμημάτων του ΛΕΝ ο χοροδιδάσκαλος Άκης Τσιάρκας, ενώ την παιδική χορωδία διεύθυνε ο Απ. Ζαφειρίου.

Η πρόεδρος του ΛΕΝ κα Βάσω Μπαίτση στην ομιλία της τόνισε ότι στόχος είναι η εκδήλωση να γίνει θεσμός, να φιλοξενεί κάθε χρόνο παιδιά από διάφορα μέρη της χώρας και να διευρυνθεί και με άλλα θέματα γύρω από τη λαογραφία και τις παραδόσεις του τόπου μας.

Εκδηλώσεις ιστορικής μνήμης από το σύλλογο Κοπανού «ΜΙΕΖΑ»

Με ιδιαίτερη επιτυχία πραγματοποιήθηκε η πρώτη σειρά εκδηλώσεων που διοργάνωσε ο πολιτιστικός σύλλογος «Μιέζα» Κοπανού με γενικό θέμα «ΕΞΙΣΤΩΡΩ...», που πραγματοποιήθηκαν στη Νάουσα και στην έδρα του Συλλόγου. Ο πρόεδρος του συλλόγου κ. Βασίλης Δημητριάδης τόνισε τη σημασία της ιστορικής μνήμης και τον κίνδυνο που ελλοχεύει από τις ανιστόρητες αμφισβητήσεις. Υπογράμμισε πως στόχος του «ΕΞΙΣΤΩΡΩ...» είναι ενημέρωση της νεολαίας για τις θεμελιώδεις αξίες του πολιτισμού μας, και εκδήλωσε την πρόθεση το «εξιστορώ» να γίνει ετήσιος θεσμός.

Η σειρά των φετινών τεσσάρων διαδοχικών εκδηλώσεων-ομιλιών περιλάμβανε θέματα για τη Μικρά Ασία, με ομιλητή τον Απόστολο Εμμανουηλίδη, τη Θράκη, με ομιλήτρια την Ανθούλα Τενεκεντζόγλου -Μαλλιαρά, την Μακεδονία, με ομιλητή τον Δημήτριο Ευαγγελίδη και τον Πόντο και ομιλητή τον Κων/νο Φωτιάδη. Κάθε εκδήλωση συνοδεύονταν από παράλληλες εκδηλώσεις, σε συνεργασία και με άλλους συλλόγους, και πλούσια γευσιγνωσία με εδέσματα της κάθε περιοχής!

Παρουσιάστηκε η μελέτη σχετικά με το τοπικό μας δρώμενο

Η μελέτη της καθηγήτριας εθνολόγου-λαογράφου κας

Ελεονώρας Σκουτέρη σχετικά με το κορυφαίο τοπικό μας δρώμενο, παρουσιάστηκε στον Πολυχώρο της Βέτλανς, με την παρουσία του δημάρχου κ. Κουτσογιάννη και αρκετών συμπολιτών μας που κυρίως συμμετέχουν σε λαογραφικούς μας συλλόγους ή έχουν ασχοληθεί με το δρώμενο.

Η μελέτη εκπονήθηκε από ομάδα καθηγητών ιστορίας και λαογραφίας του ΑΠΘ σε συνεργασία με μεταπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι συγκέντρωσαν και επεξεργάστηκαν 56 συνεντεύξεις - συνομιλίες με ανθρώπους που συμμετείχαν από παλιά στην τέλεση του δρώμενου ή έχουν ασχοληθεί με αυτό μέσω δημοσιεύσεων και άλλων μελετών. Κύριος στόχος της μελέτης, η οποία θα είναι έτοιμη, σε τόμο, το καλοκαίρι, αποτέλεσε, όπως είπε η κα Σκουτέρη, ο προσδιορισμός του είδους του εθίμου, αν είναι δηλαδή έθιμο ή δρώμενο, και η αποσαφήνιση της ονομασίας του.

Για το πρώτο είπε ότι κατά αρχήν είναι «ανοιξιάτικο δρώμενο» γιατί περιέχει θεατρικές και τελετουργικές δράσεις, αλλά και έθιμο επειδή επαναλαμβάνεται κατά συνήθεια σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο κάθε χρόνο.

Για την ονομασία, αν πρόκειται δηλαδή για «Μπούλες» ή «Γενίτσαροι και Μπούλες», σημείωσε ότι δεν αποφαινεται η μελέτη. «Πρέπει να αποφασίσετε εσείς ίσως με δημοψήφισμα», είπε χαρακτηριστικά, θέλοντας να πει ότι είναι στην πραγματικότητα δευτερεύουσας σημασίας.

Η ίδια πάντως έμμεσα τάχθηκε με την δεύτερη εκδοχή, παρουσιάζοντας τη λέξη «γενίτσαροι» ως προσωποποίηση του νέου, ωραίου, δυναμικού και ανεξάρτητου μάχικου νέου και όχι ως μέλος των γενιτσαρικών ταγμάτων τα οποία είχαν διαλυθεί την εποχή που η ίδια τοποθετεί τις απαρχές τέλεσης του δρώμενου στη Νάουσα στα μέσα του 19ου αιώνα.

Ειδικότερα, είπε ότι αντίστοιχες εκφράσεις εντοπίζονται σε πολλές παραλλαγές του ίδιου δρώμενου σε ολόκληρη την Ελλάδα αλλά και το Στενίμαχο της Βουλγαρίας, ενώ έκανε την εικασία ότι υπάρχει στενή σχέση με τα αντίστοιχα δρώμενα από τα Γιάννενα, απ' όπου ήρθε στη Νάουσα λόγω των ιδιαίτερων σχέσεων που είχαν οι δυο πόλεις.

Για τη «μπούλα» είπε ότι είναι μεταμφιεσμένη ύφη ενταγμέ-

νη σε μια γαμήλια τελετή, μια τελετή όμως, όπως είπε, δεν ολοκληρώνεται. Για τον «πρόσωπο» του «γενίτσαρου» είπε ότι τον χρησιμοποιούν οι τελεστές για να δείχνουν «πιο άνδρες», πιο «ωραία παλικάρια». Απέκλεισε ότι υπάρχει χαρακτηρισμός μύησης και μυσταγωγίας στο δρώμενο λέγοντας ότι η μύηση είναι «κάτι πιο βαρύ» και εμπεριέχει μυστικά που δεν πρέπει να μάθουν οι άλλοι, όπως στα ελευσίνια μυστήρια, κάτι που δεν συμβαίνει στο δικό μας έθιμο.

Από το κοινό υπήρξαν πολλές ερωτήσεις, μιας και η μελέτη της κας Σκουτέρη ανατρέπει πολλά από τα μέχρι τώρα δεδομένα για το δρώμενο.

.....

«Από την επιτέλεση στην αναπαράσταση και διαχείριση των λαϊκών μας δρωμένων»

Μια εξαιρετική ομιλία με θέμα «από την επιτέλεση στην αναπαράσταση και διαχείριση των λαϊκών μας δρωμένων» από τον λαογράφο - ερευνητή Γιώργη Μελίκη είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν οι φίλοι του Λυκείου των Ελληνίδων στον πολυχώρο πολιτισμού της Βέτλανς.

Η εκδήλωση έγινε στα πλαίσια των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΛΕΝ για τα πενήντα χρόνια εορτασμού από την ίδρυσή του. Ο ομιλητής εστίασε σε θέματα όπως, η παρουσίαση των λαϊκών εθίμων σήμερα, η αλλοίωση της ονομασίας τους, καθώς και τα λάθη που γίνονται όταν από άγνοια ή χάριν εντυπωσιασμού παραποιούνται τα λαογραφικά στοιχεία τους.

Στο τέλος της ομιλίας έγινε εποικοδομητική συζήτηση με το κοινό και ακολούθησε ντοκιμαντέρ του με θέμα τα μασκοφόρα δρώμενα από την Ελλάδα.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ενθουσίασε η μπάντα της Φιλαρμονικής

Με εντελώς διαφορετικό και ανανεωμένο πρόγραμμα η μπάντα της ΦΕΝ, υπό την διεύθυνση του νέου μαέστρου της Πασχάλη Καρβουνιάρη, εντυπωσίασε το κοινό με το

άρτιο παίξιμο και την εμπνευσμένη ενορχήστρωση, δείγμα της πολύ καλής δουλειάς που γίνεται στο μουσικό μας σωματείο. Ενδιαφέρουσα και η συνεργασία με τη νεανική χορωδία του Ωδείου της Μητρόπολης, υπό την διεύθυνση της Μαρίας Πέτκου, που έδωσε ένα ξεχωριστό χρώμα στη συναυλία.

Στο πρώτο μέρος ο Πασχάλης Καρβουνιάρης ενορχήστρωσε και διεύθυνε κλασικά έργα, ενώ στη συνέχεια ακολούθησαν τζαζ αποχρώσεις σε ενορχήστρωση και διεύθυνση του Κων/νου Φραγκοταϊνού. Στο τρίτο μέρος η χορωδία τραγούδησε ύμνους και παραδοσιακά χριστουγεννιάτικα τραγούδια στο τέλος δε, όλοι μαζί, παρουσίασαν γνωστές μελωδίες από το διεθνές ρεπερτόριο.

.....

Το μουσικό σύνολο "Αντιστίξεις" με τον βαρύτονο Τάση Χριστογιαννόπουλο

Μια εξαιρετική μουσική βραδιά με κλασικά έργα ελλήνων συνθετών, υπό την ενορχήστρωση και διεύθυνση του Παναγιώτη Παπαδόπουλου, παρουσίασε το μουσικό σύνολο «Αντιστίξεις» σε συνεργασία με το ωδείο «Αριστοτέλης» και τον Σύλλογο Φίλων του ωδείου.

Με τη συμμετοχή του βαρύτονου Τάση Χριστογιαννόπουλου, πρωταγωνιστή από το 1989 στη Λυρική Σκηνή και στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και τη συνοδεία δυο νεαρών τραγουδιστριών, της Αθηνάς Πείου και της Βασιλικής Μπαξεβανίδου, παρουσιάστηκαν, μ' ένα άλλο ύφος και ήχο "επί το λυρικότερον", μελωδίες και τραγούδια των μεγάλων

ελλήνων δημιουργών (Χατζιδάκι, Θεοδωράκη, Ξαρχάκου κ.ά.), που κατέχουν ξεχωριστή θέση στην ιστορία του ελληνικού τραγουδιού.

Έπαιξαν οι μουσικοί: Σοφία Στάμκου - πιάνο, Παντελής Βογιατζής - κλαρινέτο, Παναγιώτης Κελέκης - φλάουτο, Μαρίνα Γκοργκάτζε - βιολί, Ντίνα Σαρατζή - τσέλο, Δημήτρης Μπιλιούρης - μαντολίνο και μπουζούκι, Θεοδόσης Λιλιάντης - μαντολίνο και μπαγλαμά, Γιώργος Λώλας - μπαγιάν, Αναστάσης Στοϊδης - κλασική κιθάρα, Παναγιώτης Πεϊδης - κλασική κιθάρα, Σταύρος Καβαλιεράτος - κόντρα μπάσο, Πέτρος Στοϊδης - φουσαρμόνικα, και σολίστ στο μπουζούκι ο Ηρακλής Ζιάκκας, που κυριολεκτικά αποθεώθηκε για το αριστοτεχνικό παίξιμό του.

Η συναυλία συνοδεύονταν από κείμενα και οπτικό υλικό που ετοίμασε και παρουσίασε ο Πέτρος Στοϊδης.

.....

Μουσική παράσταση από το Ωδείο για τους αγώνες του Έθνους

Το Ωδείο Ναούσης παρουσίασε στην επέτειο της 25ης Μαρτίου μια ιδιαίτερη μουσική παράσταση αφιερωμένη στους αγώνες του έθνους για λευτεριά. Από την Άλωση της Πόλης ως την Επανάσταση του '21 και το «χαλασμό» της Νάουσας, η «δίκαιη λύρα» ζωντανεύει μέσα από τα μουσικά έργα των Μαρκόπουλου, Λεοντή, Παπαδημητρίου, Θεοδωράκη, βασισμένα σε ποίηση Σολωμού, Σεφέρη, Ρίτσου, Μπρούκου, για να υμνήσει τους αγώνες και τη θυσία της γενιάς του '21. Τα έργα απέδωσε η τετράφωνη μικτή πολυμελής χορωδία του Ωδείου με τη συνοδεία 15μελούς έντεχνης-λαϊκής ορχήστρας και χορευτές. Σολίστ: Μαίρη Δούτση, Αλίκη Κελεμουρίδου, Θωμάς Μπιγκάνος, Φωκίων Μπαρμπόκας, Χρήστος Τσίτσος. Αφήγηση Κώστας Βαρβέρης.

Απαγγέλει και ερμηνεύει ποιητικά αποσπάσματα η Αφροδίτη Καλαϊτζή. Ενορχήστρωση, εναρμόνιση, διδασκαλία τραγουδιών και διεύθυνση: Δημήτρης Παρόλας. Επιλογή και επιμέλεια κειμένων, οπτικού υλικού και σκηνοθεσία: Χρήστος Τσίτσος και Φωκίων Μπαρμπόκας.

ΘΕΑΤΡΟ

Τρεις επαγγελματικές παραστάσεις...

Ιωσήφ Ιωσηφίδης και «Μάρτυς μου ο Θεός»: Μετά το περσινό επιτυχημένο πέρασμα από την πόλη μας και την επιθυμία συμπολιτών για επανάληψη της παράστασης, ο Ιωσήφ Ιωσηφίδης ξαναήρθε στη Νάουσα με το βραβευμένο έργο του Μάκη Τσίτα «Μάρτυς μου ο Θεός», μια παράσταση, που παίζεται για δεύτερη χρονιά στην Αθήνα και απέσπασε εξαιρετικές κριτικές, εξασφάλισε δε στον πρωταγωνιστή βραβείο ερμηνείας και περιόδευσε σε πολλές πόλεις της χώρας. Η σκηνοθεσία ήταν της Σοφίας Καραγιάννη.

ΚΘΒΕ: Δυο θεατρικές παραστάσεις από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος παρουσιάστηκαν στη Νάουσα.

«ΩΧ ΤΑ ΝΕΦΡΑ ΜΟΥ». Κωμωδία του Μπάμπη Τσικληρόπουλου, σε σκηνοθεσία Γιώργου Κιουρτσίδα, με τους Θανάση Κεραμίδα, Κλειώ- Δανάη Οθωναίου, Τάσο Πεζirkιανίδη και Σπύρο Σαραφιανόπου αφέρσαν τις καλύτερες εντυπώσεις στους σχετικά λίγους, αλλά εκλεκτούς θεατές και «ΤΟ ΑΓΟΡΙ ΜΕ ΤΗ ΒΑΛΙΤΣΑ» του Μάικ Κένι, παιδική παράσταση χειροποίητη, χωρίς εντυπωσιακά σκηνικά και κοστούμια, στηριγμένη στα βασικά υλικά του θεάτρου: το παιχνίδι, τη μεταμόρφωση, τα αληθινά αισθήματα, τον αυτοσχεδιασμό,

τη φαντασία, την επικοινωνία των ηθοποιών με το κοινό.

...και δύο ερασιτεχνικές

*Το έργο του Γιάννη Καραμπέλλου «Τι δεν καταλαβαίνεις;» παρουσίασε η θεατρική ομάδα «Το Καρπούζι». Ένα έργο όπου εμπλέκονται συζυγικές αντιζηλίες, ίντριγκες και πολιτικά σκάνδαλα στο γνωστό μοτίβο των «κωμωδιών καταστάσεων», με πολλές ανατροπές στη διάρκεια και αίσιο τέλος στο φινάλε. Ένα έργο για όσα συμβαίνουν γύρω μας και κάνουμε ότι «δεν καταλαβαίνουμε». Οι συντελεστές προσπάθησαν να μεταφέρουν με κέφι και χιούμορ την πλοκή του έργου και χειροκροτήθηκαν από το κοινό. Έπαιξαν οι Ματίνα Τσένκου, ΜαρούΚαραϊσάρογλου, Τρύφων Γιαβάλλκας, Γιάννης Καραμπέλλος, Γρηγόρης Γκιούρος, Θεοχάρης Χατζιωαννίδης, Εύη Σμέρνου, Νικ. Θεοδωρίδης, Ελ. Παπακωνσταντίνου.

*Η θεατρική ομάδα «ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ» παρουσίασε μια απολαυστική παράσταση με το έργο των Ν. Τσιφόρου - Π. Βασιλειάδη «Ένα έξιπνο έξιπνο... μούτρο», σε σκηνοθεσία Αλέξανδρου Οικονόμου. Οι ερασιτέχνες ηθοποιοί έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους στη σκηνή, αποσπώντας το θερμότερο χειροκρότημα του κοινού. Ειδικότερα ο Δημήτρης Πάζος ήταν καταπληκτικός στον πρωταγωνιστικό ρόλο του έργου, που στην κινηματογραφική εκδοχή είχε ερμηνεύσει ο Κώστας Βουτσάς, απογειώνε κυριολεκτικά την παραστα-

ση κάθε φορά που έβγαινε στη σκηνή. Καταπληκτική και η Χριστίνα Ρούσου στο ρόλο της «Αμαλίας», ενώ την όλη παράσταση συμπλήρωσαν αρμονικά οι Παύλος Ιωσηφίδης, Γιάννης Κουκούλος, Ζωή Δασκαλάκη, Κώστας Γιάντσης, Μαρία Σέξτου, Τάνια Γιάντση, Ελένη Χατζηκώστα, Μερκούριος Γιάντσης, Δημήτρης Δροσούνης, που ξεχώρισε στο ρόλο το μάγκα λαχαναγορίτη, Μαρία Ξένου, Όλια Αλεξιάδου και Γιάννης Ράπτης.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

“Γυμναστικός Σύλλογος Ποντίων Ναούσης «Ακρίτας» 1928 – 1956”

Το πολύ ενδιαφέρον το βιβλίο “Γυμναστικός Σύλλογος Ποντίων Ναούσης «Ακρίτας» 1928-1956”, της Θεοδώρας Μαυρίδου και του Κώστα Χατζησυλλή παρουσιάστηκε στην αίθουσα ΕΡΙΑ του Κέντρου Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς. Για το βιβλίο μίλησαν ο φιλόλογος κ. Γεώργιος Μάλλιος, ο επ. καθηγητής Ιστορίας Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας κ. Ιωάννης Μπέτσας και ο προπονητής μπάσκετ κ. Ιωάννης Σφαιρόπουλος.

Το βιβλίο περιλαμβάνει σπάνιο πρωτογενές αρχειακό υλικό, όπως δημοσιεύματα παλαιών εφημερίδων, συνεντεύξεις των πρωταγωνιστών, φωτογραφίες αθλητών και αθλητικών εκδηλώσεων, έγγραφα κ.α., που αναφέρονται τόσο στην εγκατάσταση των Ποντίων προσφύγων στην πόλη μας, όσο και στη δημιουργία του πρώτου αθλητικού σωματείου, του «Ακρίτα», που κράτησε την ύπαρξή του για 28 χρόνια, από το 1928 μέχρι το 1956 που διαλύθηκε και συγχωνεύτηκε με άλλες ομάδες για να δημιουργηθεί ο Πανναουσαϊκός.

Αξίζει να σημειωθεί πως είναι το πρώτο αυτοτελές συγγραφικό έργο που αφορά τους πρόσφυγες της Νάουσας και κυρίως τους πρόσφυγες του Εύξεινου Πόντου. Το βιβλίο εκδόθηκε από την Εταιρεία Μελετών Ιστορίας και Πολιτισμού Ν. Ημαθίας

«Οι ιστορικές εκλογές του 1958 και η Ημαθία»

Με μεγάλη συμμετοχή κόσμου πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση του πρώτου βιβλίου της Ευγενίας Καβαλλάρη «Οι ιστορικές εκλογές του 1958 και η Ημαθία». Για το βιβλίο μίλησαν ο ιστορικός, καθηγητής του ΑΠΘ Γιώργος Μαργαρίτης, η φιλόλογος Έφη Χριστοδούλου και η ίδια η συγγραφέας. Την εκδήλωση προλόγισε ο φιλόλογος Γιώργος Μάλλιος που παρουσίασε και το βιογραφικό της συγγραφέως. Ο Γιώργος Μαργαρίτης σημείωσε ότι το βιβλίο αναφέρεται σε μία «αδικημένη περίοδο» (σε σχέση με αυτήν του '40), που δεν έχει μελετηθεί όσο έπρεπε, και ότι κινείται «σε βιβλιογραφική έρημο». Σημείωσε ως αρετές του βιβλίου την αξιοποίηση-ανθολόγηση πηγών και γενικότερα αρχειακού-πρωτογενούς υλικού καθώς και τις απόπειρες σύνθεσης και εξαγωγής συμπερασμάτων που επιχειρεί ξεκινώντας από το τοπικό στο γενικό, αλλά και αντίστροφα.

Η φιλόλογος Έφη Χριστοδούλου χαρακτήρισε το βιβλίο «πολύ ενδιαφέρον», «που σέβεται την προσωπικότητα του αναγνώστη προσφέροντας τον τη δυνατότητα για κρίση». Σημείωσε ιδιαίτερα τους παραλληλισμούς εκείνης της εποχής με το σήμερα, τονίζοντας ότι «βρισκόμαστε στο ίδιο έργο θεατές». Αναφέρθηκε σε χαρακτηριστικά στιγμιότυπα των τότε εκλογών και έκανε αναφορές στα αποτελέσματα στη Νάουσα (ΕΔΑ 52%).

Στη συνέχεια, η ίδια η συγγραφέας τόνισε: Η περίοδος της Κατοχής και του Εμφυλίου σε τοπικό επίπεδο έχει ήδη ξεκινήσει να μελετάται συστηματικά από τον Αλέκο Χατζηκώστα, τον Στέργιο Αποστόλου στη Νάουσα κ.α, οπότε η μετεμφυλιακή εποχή αποτελεί πεδίο ανεξερεύνητο και πρόκληση για κάθε επίδοξο ερευνητή... Τώρα μέσα από το πρίσμα της ρευστότητας της πολιτικής μας ζωής, των έντονων πολιτικών διεργασιών και ανακατατάξεων, της εκ νέου έντασης των ζητημάτων της εξάρτησης, του πολέμου, του Κυπριακού, οφείλουμε να προσεγγίσουμε και να μελετήσουμε ψυχραιμα και αντικειμενικά την μετεμφυλιακή περίοδο, την περίοδο της δικτατορίας, της μεταπολίτευσης για μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση της σύγχρονης πραγματικότητας.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Από άγνωστο στη Νάουσα μυθιστόρημα, με την ευκαιρία της Επετείου του Ολοκαυτώματος της πόλης, δημοσιεύω αυτούσιο απόσπασμα που αναφέρεται στα συνταραχτικά γεγονότα της κατάληψης και καταστροφής της πόλης από τον στρατό του Αμπού Λουμπούτι το 1822.

Γράφει ο
Εμμανουήλ Βαλοαμίδης,
τ. Λυκειάρχης - Συγγραφέας

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του γραπτού αυτού κειμένου βρίσκεται στο ότι γράφεται από μη Ναουσαίο, γράφεται στα χρόνια της Τουρκοκρατούμενης ακόμη Νάουσας, διεκτραγωδεί τα δεινά της καταστροφής της και κάνει έκκληση στις μεγάλες δυνάμεις για τη δι-

καίωση των αγώνων της γράφοντας τα εξής: [ελεύθερη απόδοση] «*Η ένδοξη και ιερή αυτή γη, ποτισμένη με τα αίματα των ευγενών τέκνων της, πόσες πολλές φορές αγιάσθηκε και εξαγνίστηκε καιμένει ακόμη υπόδουλη! Ω μεγάλοι και ισχυροί της γης, βαρύ το πένθος*

της, βαρύς και αφόρητος ο ζυγός της σκλαβιάς της, της Τουρκικής. Στενάζει, γογγύζει, δακρυρροεί, πιεζόμενη από φοβερά δεσμά, από-τραχιές και άθραυστες αλυσίδες».

Απευθυνόμενος ο συγγραφέας σε κάθε Ελληνίδα, που συγκινήθηκε διαβάζοντας τις σελίδες της περιγραφής της πτώσης και του θανάτου των ηρωίδων της Νάουσας στα αφρισμένα νερά της Αράπιτσας, γράφει: «Μη κλαις, κράτησε τα δάκρυά σου. Πέφτοντας στο βάραθρο του ποταμού οι λεοντόθυμες ομόφυλές σου δεν πέθαναν. Η μνήμη τους μένει και θα μένει αθάνατη όσο θα ζει το Ελληνικό όνομα».

Τέλος προσθέτει, για κάθε μια από τις αιδήμονες, όπως τις αποκαλεί, αναγνώστριές του τα εξής: «Αν έχεις τέκνα, να τα εμπνεύσεις πλέον διακαή τον έρωτα προς την ελευθερία, εάν δε δεν έχεις, όταν αποκτήσεις, να τα θηλάσεις με γάλα γεμάτο μίσος και αποστροφή προς τον βαρβαρικό ζυγό, για την απελευθέρωση της ιερής αυτής χώρας».

Ολόκληρο το απόσπασμα, αυτούσιο έχει ως εξής:

«Φάραγξ βαθυτάτη και περικαλλής διὰ τὴν βλάστησιν αὐτῆς καὶ διὰ τὰ ὑψίκομα καὶ μεγαλοπρεπῆ δένδρα, ἅτινα τὴν περικοσμοῦσι, κεῖται δυτικῶς τῆς πόλεως Νιαούστης ἀπέχουσα πλέον τῆς μίας ὥρας αὐτῆς. Ἐκ τῆς φάραγγος ταύτης τῆς μητρὸς πολλῶν ρυακίων πηγάζει ὁ ποταμὸς Ἀράπιτσας ἔχων πλάτος δέκα πέντε μέχρι τριάκοντα μέτρων καὶ περιβάλλων ἀπὸ μεσημβρίας τὴν πόλιν χύνει τὰ ὕδατά του εἰς τὴν λίμνην τῶν Γενιτσῶν.

Εἰς τὰ μέλανα τοῦ ποταμοῦ τούτου ρεύματα, ὅτε μετὰ τὴν ἥτταν καὶ τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς πόλεως ἡ περικαλλὴς καὶ

Το ἀγάλμα προς τιμὴν τῶν Ναουσάων Ἡρωίδων στο Χώρο Θυσίας

ἀνθηρὰ Νιάουστα κατέπεσεν εἰς ἐρείπια πυρποληθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὄθωμανῶν, γέροντες δὲ καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες μετὰ παρθένων περιφημισμένων διὰ τὴν λευκότητα καὶ ἄβρότητα τοῦ προσώπου αὐτῶν ἔξ ὧν οἱ μὲν ἀσπλάγχχνως κατεσφάγησαν μὴ προλαβόντες νὰ φύγωσιν, αἱ δὲ ἐσύροντο εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ βεβήλων χειλέων δακνόμεναι καὶ μιαρῶν μαινόμεναι δακτύλων ἀπέβησαν θύματα οἰκτρὰ τῆς ποθομένης ἐλευθερίας, τότε κατὰ τὴν πολυδάκρυτον καὶ πολυθρήνητον ἐκείνην σκηνὴν τὴν ἐξόχως καταनुκτικὴν καὶ ἐκτάκτως τραγικὴν πλείσται παρθένοι καὶ γυναῖκες μετὰ τῶν τέκνων των, ἃς αἱ Ὡραι καὶ αἱ Χάριτες ἀφθόνως καὶ δαφιλῶς διὰ δελεαστικῶν τοῦ κάλλους θελγῆτρων περιεκόσμουν ἀποστέρεσσαι [αρνούμενες] νὰ πέσωσιν εἰς τὰς μυσσαράς τῶν Ἀσιανῶν χειρας, ἀποστρεφόμεναι εὐεידεῖς καὶ

αἰδήμονες τὴν καταισχύνην καὶ περιφρονοῦσαι τὸν θάνατον, ἀγαλλόμεναι καὶ μειδιῶσαι κατεπῆδησαν καὶ ἐπνίγησαν.

Τὰ πάγκαλα καὶ ἐρατεινὰ τῶν εὐκλεῶν ἡρωίδων σώματα ὕδατόστρωτος ὑπεδέξατο τάφος, τὰ δὲ ὀρμητικά του βαθέος ποταμοῦ ρεύματα κατεκάλυψαν παρασύροντα αὐτά, ἐνῶ αἱ ἀγγελικαὶ τῶν μαρτύρων τούτων ψυχαὶ ὁδὸν σωτηρίας, τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς κατὰ τὸν Ἥλιαν Ἰακωβᾶτον* θεωρήσασαι μετέβαινον εἰς τὴν μακαρίαν τῆς αἰωνιότητος διαμονήν, ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῶν περιδόξων ἐκείνων τοῦ Ζαλόγγου μαρτύρων καὶ δείξωσιν εἰς τὸν πλάστην τὴν ἄσπιλον παρθενίαν των καὶ τὰ δίκαια δάκρυα.

Ἐάν, εὐαίσθητος Ἕλληνις, συνεκινήθης ἐκ τῆς τραγικωτάτης ταύτης σελίδος, μὴ κλαῖε, κράτησον τὰ δάκρυα.

Καταποντισθεῖσαι αἱ λεοντόθυμοι ὁμόφυλοι ὑμῶν δὲν ἀπέθανον. Ἡ μνήμη αὐτῶν διαμένει

Η ξύλινη γέφυρα
της Αράπιτσας
στους Σιουμπάνους

καὶ θὰ μένη ἀθάνατος ἐφί ὅσον
ζῇ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, ἐφί ὅσον
θάλλει ἡ δάφνη, ἐξ ἧς κατε-
σκευάσθη ὁ ἀμάραντος αὐτῶν
μαρτυρικὸς στέφανος, ἐφί ὅσον
αἱ σκιαὶ θὰ παρακολουθῶσι
τὰς ὑψικορύφους ἐλάτας τῶν
τερπνῶν καὶ μυριανθῶν τῆς
Μακεδονίας ὀρέων καὶ ὁ μυρί-
πνους καὶ καλλικέλαδος ζέφυ-
ρος θὰ ψάλλῃ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ
βαθύσκια ἄλση τὸ κλέος καὶ τὴν
δόξαν των, αἱ δὲ πηγαὶ καὶ οἱ
ποταμοὶ θὰ κυλίωσι τὰ ρεύματά
των βαφέντα ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου
καὶ μαρτυρικοῦ αὐτῶν αἵματος.
Οὐδεμία ἱστορία οὐδενὸς λαοῦ

ἐξιστορεῖ τοιαῦτα καταπλη-
κτικὰ ἐθελοθυσίας παραδείγ-
ματα ἐν τοιαύτῃ πληθύνει καὶ τη-
λικούτῳ μεγαλείῳ καὶ ὁμῶς ἡ
ἐνδοξος καὶ ἱερὰ αὕτη γῆ, ἥτις
τοσάκις ἡγιάσθη ποτισθεῖσα
καὶ ἐξαγνισθεῖσα ἐκ τοῦ αἵμα-
τος τῶν εὐγενῶν τέκνων τῆς,
δούλῃ ἔτι μένει, ὧ μεγάλοι καὶ
ἰσχυροὶ τῆς γῆς, στένουσα καὶ
βαρυπενθοῦσα ὑπὸ τὸν βαρὺν
καὶ ἀφόρητον ζυγὸν τῆς Τουρ-
κικῆς δεσποτείας, γογγύζουσα
καὶ δακρυρροοῦσα πιεζομένη
ἐκ τῶν φοβερῶν δεσμῶν τῶν
ἀπηνῶν καὶ ἀρρήκτων ἀλύσεων.
Ἐν τῇ θλιβερᾷ ταύτῃ τῆς Νια-

ούστης καταστροφῇ ὑπὲρ τοὺς
ἐξακισχιλίους ἐφονεύθησαν.
Μάκαρες καὶ τρεῖς μάκαρες
οὗτοι, οἱ μὴ ἐπιζήσαντες κατὰ
τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν πλήρη
φρίκης καὶ σατανικῶν βασα-
νιστηρίων τῶν ὑπὸ τοῦ αἰμο-
χαροῦς Πασσᾶ καὶ τῶν ἀκο-
λουθούντων αὐτῷ ἐκουσίων
δημίων ἐπαράτου Ἑβραϊκῆς
φυλῆς ἐπινοηθέντων. Ἐκτὸς
τῶν αἰχμαλωτισθέντων κατὰ
τὴν πόλιν καὶ ἐκ τῶν περὶ τὰ
πέριξ τοῦ πύργου καταφυγό-
ντων πλεῖστοι συνελήφθησαν
καὶ ἐκ τῶν φευγόντων, πολλῶν
ἱππικῶν σωμάτων ἀποσταλέ-
ντων τῇδε κάκεισε πρὸς σύλ-
ληψιν, διότι ἡ μανία καὶ ἡ δίψα
τοῦ τέρατος ἐκείνου ὑπῆρξεν
ἀκώρεστος καὶ ἀδυσώπητος.

Καὶ ἤδη, αἰδῆμον ἀναγνώστρια,
κλείσον τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
παράδραμε τὰς ἀλγεινὰς καὶ
ἀποτροπαίους ταύτας σελίδας
τῆς αἰχμαλωσίας, ἥ ἀνάγνωθι
μόνον τὰς παρακαταθησομένας
γραμμὰς τοῦ φιλέλληνος ἱστο-
ρικοῦ Πουκεβίλ, ἵνα, ἂν ἔχῃς
τέκνα, ἐμπνεύσης αὐτοῖς τὸν
πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα δι-
ακαέστερον, ἐὰν δὲ οὐχί, ὅταν
ἀποκτήσῃς, θηλάσῃς αὐτὰ τὸ
γάλα πλήρες μίσους καὶ ἀπο-
στροφῆς πρὸς τὸν βαρβαρικὸν
ζυγὸν πρὸς ἐλευθέρωσιν τῆς
ἱερᾶς ταύτης χώρας. **■**

*Ο Ηλίας Ιακωβάτος γεννήθηκε το 1814 στην Κεφαλονιά. Σπούδασε Νομική στο πανεπιστήμιο της Πίζας. Ήταν από τους αρχηγούς του κόμματος των Ριζοσπαστών του Ηνωμένου Κράτους των Ιονίων Νήσων. Εξέδιδε από το 1849 την εφημερίδα Φιλελεύθερος από όπου ασκούσε έντονη κριτική εναντίον των Άγγλων.

Το 1850 εκλέχτηκε στην Ιόνιο Βουλή και υπερψήφισε το ενωτικό ψήφισμα. Οι Άγγλοι απάντησαν με διώξεις, εξορίες και κλείσιμο της εφημερίδας του. Ο ίδιος εξορίστηκε στα Αντικύθηρα. Το καλοκαίρι του 1864

έλαβε μέρος στην Β' Εθνική Συνέλευση στην Αθήνα ως πληρεξούσιος Κεφαλληνίας. Εκτός από πολιτικός, είχε και πλούσιο συγγραφικό και ποιητικό έργο. Δημοσίευσε ιστορικά, κοινωνικά και ηθικολογικά έργα, τρεις ποιητικές συλλογές και ένα δράμα, με τίτλο Ενώρετη.

Πέθανε το 1894. Η αναφορά του «ανωνύμου» στον Ηλία Ιακωβάτο σημαίνει ότι ο Ιακωβάτος κάπου στο έργο του κάνει σημαντική αναφορά στην καταστροφή της Ναούσης. Θα ήταν ευχής έργο να βρεθεί το κείμενο αυτό.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΖΩΠΥΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΜΕΤΕΜΦΥΛΙΑΚΗ ΝΑΟΥΣΑ

Θυμάται ο Στέργιος Σπ. Αποστόλου

Με τον καθηγητή των Μαθηματικών Σταύρο Σαμαρά συνδεθήκαμε με στενή φιλία από τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια και συγκεκριμένα όταν άνοιξε για πρώτη φορά το φροντιστήριό του το 1954-1955, αν θυμάμαι καλά, απέναντι από το Δημοτικό σχολείο Γαλάκεια.

Αυτοδημιούργητος, ανήσυχος και με διεκδυτικό ερευνητικό πνεύμα, ως άριστος γνώστης της επιστήμης του συνέβαλε όχι μόνο στην άρτια κατάρτιση των μαθητών του φροντιστηρίου του, αλλά με τη ζέση που τον διακατείχε για την εκ τέφρας αναγέννηση της πνευματικής και πολιτιστικής δραστηριότητας

της πόλης μας, το επίπεδο της οποίας κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου είχε πέσει σε μηδενικό βαθμό, συνέβαλε κατά καίριο τρόπο για την αναβίωσή της.

Οι δημοκρατικές αντιλήψεις από τις οποίες εμφορούνταν ανέκαθεν επέτειναν ακόμα περισσότερο την επιθυμία

του να συμβάλει στην άρση της πνευματικής και πολιτιστικής άπνοιας της πόλης μας. Ο μόνος αξιόλογος πολιτιστικός φορέας που υπήρχε την εποχή εκείνη στη Νάουσα ήταν ο Σύλλογος Αποφοίτων του Λαμπείου Γυμνασίου Νάουσας «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ», οι προσπάθειες της ίδρυσης του

οποίου, με προτροπή του τότε γυμνασιάρχη Ηλία Μουνδρέα, μιας αξιόλογης πράγματι προσωπικότητας, ξεκίνησαν το έτος 1952 και ολοκληρώθηκαν το 1953. Ο Σταύρος Σαμαράς εκλέχτηκε αντιπρόεδρος του ανωτέρω Συλλόγου το έτος 1955, με πρόεδρο τον Περικλή Χατζηπαράσχη.

Θυμάμαι ότι κατά το έτος αυτό κηρύχθηκε πανελλήνια απεργία των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης. Παρ' όλο που είχαν παρέλθει έξι περίπου χρόνια από τη λήξη του Εμφυλίου πολέμου, το εμφυλιοπολεμικό πνεύμα εξακολουθούσε να παραμένει αμείωτο και θα διακινδυνεύσω μάλιστα τη διατύπωση της άποψης, ότι κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα, το κρατούν στη χώρα μας πολίτευμα ήταν σχεδόν δικτατορικό, έντεχνα όμως συγκαλυμμένο με κοινοβουλευτικό μανδύα. Ενδεικτικά θα αναφέρω ότι για κάθε συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου, ήταν υποχρεωτική η αποστολή ενημερωτικού εγγράφου στην τοπική Ασφάλεια, στο οποίο αναγράφονταν λεπτομερώς ο τόπος και ο χρόνος της πραγματοποίησης της συνεδρίασης, καθώς και η ακριβής αναγραφή των προς συζήτηση θεμάτων.

Μετά από σχετική αίτησή τους, η Ασφάλεια αρνήθηκε στους καθηγητές του Λαππείου Γυμνασίου να πραγματοποιήσουν συγκέντρωση γονέων και κηδεμόνων των μαθητών με σκοπό την πλήρη ενημέρωσή τους για τους σκοπούς της απεργίας. Ο Σύλλογος των Αποφοίτων του Λαππείου Γυμνασίου Νάουσας, ύστερα από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του, ένθερμος υποστηρικτής της οποίας υπήρξε ο Σταύρος Σαμαράς, απέστειλε τηλεγράφημα διαμαρτυρίας προς την κυβέρνηση, ζητώντας να γίνουν δεκτά όλα τα αιτήματα των καθηγητών.

Το επόμενο έτος (1956) ο Σταύρος Σαμαράς εκλέγεται πρόεδρος του Συλλόγου Αποφοίτων. Στο ίδιο Δ.Σ. εκλέχτηκε κι' εγώ με την ιδιότητα του Διευθυντή της Πολιτιστικής Κίνησης. Μεγάλη επιτυχία σημείωσε η διάλεξη που δόθηκε υπό την αιγίδα του Συλλόγου, με ομι-

λήτη τον Στέργιο Χασαπίδη από την Κατερίνη και θέμα: «Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΝΡΙ ΝΤΙ-ΝΑΝ». Το επόμενο έτος (1957) ο Σταύρος Σαμαράς εκλέγεται σύμβουλος στο Δ.Σ. του Συλλόγου. Με εισήγηση του, ο Σύλλογος εγκαινιάζει τη δράση του το έτος αυτό με μουσικό πρωινό στην αίθουσα της σχολής Ξένων γλωσσών Πυλαρινού. Το μουσικό πρωινό περιλάμβανε αποσπάσματα από γνωστές και αγαπητές στο κοινό όπερες. Το ίδιο έτος πραγματοποιείται και μουσική βραδιά με οπερέτες στην ίδια αίθουσα. Τις δύο μουσικές εκδηλώσεις επιμελήθηκε και παρουσίασε ο Σταύρος Σαμαράς. Σημειώνω ότι για την πραγματοποίηση αυτών των εκδηλώσεων ο Σταύρος Σαμαράς διέθεσε όλα τα απαιτούμενα τεχνικά μέσα (μαγνητόφωνο υψηλής πιστότητας, μαγνητοταινίες, συσκευές λήψης και μετάδοσης, ηχεία κλπ.) ιδιοκτησίας του. Από τον τοπικό τύπο (εφημερίδα «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ», αριθ. φύλλου 293/1-12-1957) διατυπώνονται κολακευτικά σχόλια για τον παρουσιαστή. Ο Σταύρος Σαμαράς υποστήριξε με θέρμη την ιδέα της επανίδρυσης της Δημοτικής Βιβλιοθήκης η οποία είχε πυρποληθεί κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου και συνέβαλε αποφασιστικά μαζί με τα άλλα μέλη του Δ.Σ. στην πραγματοποίηση από το Σύλλογο της πρώτης μεταπολεμικής έκθεσης ζωγραφικής στη Νάουσα με έργα των Ναουσαίων ζωγράφων Γενοβέφας Τσάτσιου, Θωμά Αλδάκου, Σάββα Χατζησάββα,

Ο Σταύρος Σαμαράς

Αλέξανδρου Καραμπέλλου και του Δημοτρίου Καλότση από τη Στενήμαχο.

Το έτος 1958 ο Σταύρος Σαμαράς εκλέγεται εκ νέου πρόεδρος του Συλλόγου. Οργανώνονται μουσικά βραδινά με αποσπάσματα από όπερες. Σημειώνω ότι ως προς το θέμα των μουσικών εκδηλώσεων, η άποψη πολλών μελών του Δ.Σ. του Συλλόγου και ιδιαίτερα του Σταύρου Σαμαρά, ήταν η κλασική μουσική να μην είναι μόνο κτήμα των ολίγων, αλλά να γίνει ευρέως γνωστή στην πόλη μας. Διοργανώθηκε και μία χοροεσπερίδα των μελών και φίλων του Συλλόγου που παρουσίασε μεγάλη επιτυχία. Το έτος 1962 ο Σταύρος Σαμαράς εκλέγεται αντιπρόεδρος του Συλλόγου με πρόεδρο τον γράφοντα. Κατά το έτος αυτό πραγματοποιήθηκαν διάφορες διαλέξεις και μία εκδρομή στο Μάλτεπε (Καλλιθέα) Κασσάνδρας.

Μεγάλη υπήρξε η συμβολή του Σταύρου Σαμαρά στην έκδοση το έτος 2002 των αρχείων του Μακεδονικού Αγώνα, τα έγγραφα του οποίου αφορούν στην περιοχή μας. Το βιβλίο αυτό εκδόθηκε από την Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ», όπως μετονομάστηκε ο μέχρι τότε ομώνυμος Σύλλογος Αποφοίτων Λαππείου Γυμνασίου Νάουσας, με τη συνεργασία του Λαογραφικού Μουσείου του Δήμου Νάουσας. Δεν γνωρίζω αν ο Σταύρος Σαμαράς είχε υποβάλει αίτηση για τον διορισμό του στη Μέση Εκπαίδευση και σε καταφατική περίπτωση, γιατί δεν διορίστηκε. Πάντως, είναι γνωστό ότι για ένα διάστημα είχε διορισθεί στην Τεχνική Σχολή Ναούσης. Κατά την περίοδο της δικτατορίας των Συνταγματαρχών (Χούντα) 1967 - 1974, αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα και μάλιστα, αν δεν με απατά η μνήμη, είχε παυθεί από τη θέση του.

Με τον Σταύρο Σαμαρά, εκτός από τους διαχρονικούς κοινούς αγώνες μας για την άνοδο του πνευματικού και πολιτιστικού επιπέδου της Νάουσας, συνδεθήκαμε και με οικογενειακή φιλία. Αυτά τα ολίγα για την απότιση ελάχιστου φόρου τιμής στην μνήμη του εκλιπόντα φίλου. **Ν**

Η Σχολή των Αθηνών, τοιχογραφία
του Ραφαήλ (1509-1510)

Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Σπάνια βλέπουμε συγκεκριμένη αναφορά της Νάουσας σε διεθνείς σελίδες, και μάλιστα με τόσο ωραία περιγραφή. Ας ελπίσουμε το έτος Αριστοτέλη να αναδείξει την περιοχή όσο της αξίζει και φυσικά ας ελπίσουμε πως θα είμαστε έτοιμοι να διαχειριστούμε σωστά και αξιοπρεπώς όλη αυτή την προσοχή και το ενδιαφέρον από τους Αριστοτελιστές παγκοσμίως. Το περιοδικό μας θέλοντας να συμβάλει σ' αυτόν τον παγκόσμιο εορτασμό θα προσπαθήσει να παρουσιάσει στα επόμενα τεύχη στοιχεία από τη ζωή και το έργο του μεγάλου αυτού φιλοσόφου που πάνω του στηρίχθηκε ολόκληρο το οικοδόμημα της σύγχρονης σκέψης.

γράφει η Natalia Klimczak

Μετάφραση-επιμέλεια:
Αλέξανδρος Οικονόμου

Τριάντα χιλιόμετρα από τη Βεργίνα, στο μέρος όπου βρίσκεται ο τάφος του Φιλίππου Β, υπάρχει μια πόλη που ονομάζεται Νάουσα. Η Νάου-

σα, τόπος όπου οι νύμφες λατρεύονταν εδώ και αιώνες και περιοχή με πολλά όμορφα τοπία, ήταν επίσης το μέρος μιας Σχολής όπου ο διάσημος

φιλόσοφος Αριστοτέλης παρέδιδε τα μαθήματά του σε κάποιους πολύ σημαντικούς μαθητές.

Η Σχολή σε έναν παράδεισο

Ο Αριστοτέλης ήταν μαθητής του μεγάλου φιλοσόφου Πλάτωνα. Η φιλοσοφία του αποτελεί συνέχεια του έργου του διδάσκαλου του και ενδεχομένως του Σωκράτη επίσης. Λόγω της φήμης του ως ένα από τα σημαντικότερα μυαλά της εποχής του, ο Αριστοτέλης κλήθηκε από τον βασιλιά της Μακεδονίας, Φίλιππο Β', για να διδάξει τον γιο του Αλέξανδρο. Η Σχολή του Αριστοτέλη βρισκόταν στο Νυμφαίο της Μίεζας.

Το περιβάλλον της Σχολής ήταν σαν να προέρχονταν από μια μυθική ιστορία για νύμφες και θεούς. Το τοπίο ήταν γεμάτο φυτά και τρεχούμενα νερά, και τα βαθύσκιωτα σπήλαια φαινόταν να είναι ένα τέλειο μέρος για να μάθουν τη φιλοσοφία και πολλές άλλες επιστήμες. Σε αυτή την όμορφη τοποθεσία, οι μαθητές του Αριστοτέλη προοικίστηκαν με όλες τις γνώσεις του που ήταν διαθέσιμες κατά τον 4ο αι. π.Χ.

Όταν ο Αριστοτέλης δημιούργησε τη σχολή με τα σπήλαια, η περιοχή, εκτός από το ιερό αφιερωμένο στις Νύμφες, ήταν ήδη γεμάτη από αρχαία κειμήλια. Κάποια από αυτά, ανάμεσα στα οποία και ένα δώροφο κτίριο με ιωνικούς κίονες που σχηματίζουν ένα Π, έχουν διατηρηθεί μέχρι σήμερα (!). Ο συνδυασμός των τριών φυσικών σπηλαίων που υπήρχαν στην περιοχή αποτελούσαν, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, μια τέλεια βάση για τη Σχολή. Στην κάθετη επιφάνεια του βράχου είναι ακόμη ορατά σήμερα τα ανοίγματα για τη στήριξη των δοκών της στέγης. Τα κεραμίδια και τα πήλινα ακροκέραμα από την στέγη εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Βέροιας.

Το τοπίο όπου ο μεγάλος φιλόσοφος περιπλανήθηκε με τους μαθητές του και τους δίδαξε για τον ηθικό και πολιτικό κόσμο, δεν έχει αλλάξει πάρα πολύ μέσα

στους αιώνες. Απλώνεται ακόμα δίπλα στις όχθες (του ποταμού), γεμάτο από μονοπάτια κάτω από πυκνή βλάστηση, ενώ δροσερά ρυάκια αναβλύζουν από τις πηγές και ρέουν ήρεμα.

Ο Δάσκαλος της Νάουσας

Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε πιθανώς το 384 π.Χ. στην πόλη των Σταγείρων, στη Χαλκιδική, στη βόρεια περιφέρεια της Κλασικής Ελλάδας. Ο πατέρας του ήταν ο Νικόμαχος, ο οποίος ήταν γιατρός και η μητέρα του ήταν η Φαιστιά, η οποία κατά πάσα πιθανότητα συνδέεται επίσης με την ιατρική (αν και οι λεπτομέρειες είναι άγνωστες). Εκτός από τον Αριστοτέλη είχαν ένα γιο που ονομάζεται Αρίμνηστος και μια κόρη που ονομάζεται Αριμνήστιν. Οι γονείς του Αριστοτέλη πέθαναν όταν ήταν πολύ νέος, αλλά είχε ένα κηδεμόνα, ο οποίος ανέλαβε τη φροντίδα του. Ο Πρόξενος ο Αταρνέας εκπαιδευσε τον Αριστοτέλη για ένα-δύο χρόνια πριν τον στείλει στην Αθήνα, στην Ακαδημία του Πλάτωνα.

Όταν ο Αριστοτέλης ήταν δεκαοκτώ ετών, εντάχθηκε στην Ακαδημία του Πλάτωνα στην Αθήνα και παρέμεινε εκεί μέχρι την ηλικία των τριάντα επτά. Όταν έφυγε από εκεί το 347 π.Χ., έγινε πολύ δημοφιλής, μεταξύ των ευγενών, στην πρωτεύουσα των Μακεδόνων, Πέλλα.

Στην αρχή, ο Αριστοτέλης συνέβαλε με τις απόψεις του στον Πλατωνισμό, αλλά μετά το θάνατο του Πλάτωνα, ο ίδιος προχωρά εμβραβύνοντας σε εμπειρικές μελέτες και μετατοπίστηκε έτσι από τον Πλατωνισμό στον εμπειρισμό. Ο Αριστοτέλης πίστευε στις έννοιες και ότι η γνώση βασίζεται αποκλειστικά στην αντίληψη. Οι απόψεις του σχετικά με τις φυσικές επιστήμες αποτελούν τα θεμέλια για πολλές από τις φιλοσοφικές του θεωρίες.

Τα συγγράμματα του Αριστοτέλη καλύπτουν πολλά θέματα, μεταξύ των οποίων τη βιολογία, τη ζωολογία, τη μεταφυσική, την ψυχολογία, τη φυσική, τη λογική, την ηθική, την αισθητική, την ποίηση,

...οι απόψεις του Αριστοτέλη σχετικά με τις φυσικές επιστήμες αποτελούν τα θεμέλια για πολλές από τις φιλοσοφικές του θεωρίες...

Η Σχολή του Αριστοτέλη στη Νάουσα στη σημερινή της κατάσταση

...ο Αριστοτέλης ήταν ένας μάλλον κοντός άνδρας, φαλακρός, με μικρά μάτια και είχε αδυναμία στα ακριβά ρούχα και αντικείμενα...

το θέατρο, τη μουσική, τη ρητορική, τη γλωσσολογία και την πολιτική. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης του δημιούργησαν μια άποψη σχετικά με τις φυσικές επιστήμες, που επηρέασαν βαθιά τους μορφωμένους στο μεσαίωνα και η επιρροή τους επεκτάθηκε μέχρι την Αναγέννηση. Επιπλέον, δεν αντικαταστάθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν συστηματικά μέχρι τον Διαφωτισμό και θεωρήσανται, όπως η κλασική μηχανική. Πολλές από τις παρατηρήσεις του Αριστοτέλη ζωολογικού περιεχομένου, όπως για παράδειγμα ο αναπαραγωγικός βραχίονας του χταποδιού, δεν είχαν ακόμη επιβεβαιωθεί ή διαψευστεί μέχρι τον 19ο αιώνα. Μερικά από τα έργα του περιέχουν επίσης την παλαιότερη γνωστή επιστημονική μελέτη της λογικής, η οποία απετέλεσε τη βάση για τη σύγχρονη επιστημονική λογική κατά τον 19ο αιώνα.

Όσον αφορά την εμφάνισή του, ο Αριστοτέλης ήταν ένας μάλλον κοντός άνδρας, φαλακρός, και με μικρά μάτια. Είχε αδυναμία στα ακριβά ρούχα και αντικείμενα. Η προσωπικότητά του ήταν χαρισματική και μαγνίτιζε τους μαθητές του. Αν δεν ήταν έτσι, ο ίδιος δεν θα μπορούσε πιθανότατα ποτέ να αποκτήσει μια τέτοια επιρροή ως δάσκαλος για τους απαιτητικούς μαθητές του.

Οι μαθητές του Αριστοτέλη και οι διδασκαλίες του

Λίγο μετά το θάνατο του Πλάτωνα, ο Αριστοτέλης εγκατέλειψε την Αθήνα και κατόπιν αιτήματος του Φιλίππου Β' της Μακεδονίας, δίδαξε τον Μέγα Αλέξανδρο ξεκινώντας από 343 π.Χ. Ο Αριστοτέλης ήταν επίσης δάσκαλος σε μερικά από τα άλλα σημαντικά άτομα της γενιάς του Αλεξάνδρου. Εκτός από τον μεγάλο Μακεδόνα βασιλιά, δίδαξε άλλους ευγενείς της μακεδονικής αυλής, ανάμεσά τους τον Πτολεμαίο (ιδρυτή του Πτολεμαϊκού Βασιλείου στην Αίγυπτο) και τον Κάσσανδρο (τον μελλοντικό βασιλιά της Μακεδονίας).

Ο Αριστοτέλης δίδαξε τους νέους μαθητές του όλη τη γνώση του. Μοιράστηκε μαζί τους πολλά θέματα που έμαθε στην Ακαδημία του Πλάτωνα, αλλά και τους μίλησε για πολλά άλλα θέματα που τον γοήτευαν. Διάβαζαν βιβλία του για τη μεταφυσική, που ήταν γραμμένα σε ένα στυλ που τα έκανε άχρηστα για συνηθισμένη διδασκαλία. Ωστόσο, στόχος του ήταν να τους διδάξει να μπορούν να δημιουργήσουν μόνοι τους μια ανεξάρτητη άποψη, γι' αυτό χρησιμοποιούσε βιβλία που ήταν απλώς διδακτικά, με τη μορφή σημειώσεων, για όσους ήταν ήδη εξοικειωμένοι με τον τρόπο διδασκαλίας του.

Κεντρικές μορφές της σύνθεσης του Ραφαήλ, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης

Ο Αριστοτέλης ήταν ένας μεγάλος λάτρης της Ιλιάδας του Ομήρου και την δίδασκε στον Αλέξανδρο και τους φίλους του σύμφωνα με το αντίγραφο του έργου που ο ίδιος είχε διορθώσει, που το φύλαγε σ' ένα ξύλινο κιβώτιο («εκ του νάρθηκος»). Διάβαζαν επίσης πολλά από τα έργα του Ευριπίδη, του Σοφοκλή, του Αισχύλου και κάποιες διθυραμβικές ωδές του Τελέστη και του Φιλόξενου.

Αναμφίβολα, ο Αριστοτέλης προσπάθησε επίσης να τους διδάξει κάποιες πτυχές της ιατρικής, όπως το πώς να αναγνωρίζουν τις ασθένειες και πώς να λύνουν προβλήματα υγείας. Η γνώση αυτή ήταν πολύ σημαντική για τον Αλέξανδρο κατά τη διάρκεια πολλών μαχών. Ο ίδιος επίσης είχε πάντοτε μαζί του το αντίγραφο της Ιλιάδας. (που έγινε γνωστό ως ή έκδοση «εκ του νάρθηκος» [δηλ. του κιβωτιδίου] και που φύλαγε πάντα κάτω από το μαξιλάρι του μαζί με το εγχειρίδιό του).

Ο Αλέξανδρος αγαπούσε και λάτρευε τον

Αριστοτέλη όχι λιγότερο από το αν ο φιλόσοφος ήταν ο πατέρας του, λέγοντας ότι είχε λάβει τη ζωή από τον έναν και ο άλλος τον είχε διδάξει να ζει καλά. Όταν ο Αριστοτέλης επέστρεψε στην Αθήνα το 335 π.Χ., ο πρώην μαθητής του ετοιμαζόταν για την κατάκτηση της Περσικής Αυτοκρατορίας. Στην Αθήνα, ο Αριστοτέλης ίδρυσε ένα σχολείο που ονομάζεται Λύκειο και παρέδιδε μαθήματα στο σχολείο αυτό για περισσότερο από μια δεκαετία. Πέθανε το 322 π.Χ., ένα χρόνο μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου. Η κληρονομιά του περιέχει πολλά βιβλία και συνδέεται με την ιστορία για τον σημαντικότερο βασιλιά του ελληνιστικού κόσμου, τον Μέγα Αλέξανδρο.

Σήμερα, πολλοί τουρίστες επισκέπτονται κάθε χρόνο τη Νάουσα. Αυτοί οι επισκέπτες κάθονται στον τόπο όπου ο Αλέξανδρος και ο Αριστοτέλης μίλησαν κάποτε για φιλοσοφικά θέματα και προσπαθούν να αισθανθούν τη σοφία των αρχαίων δασκάλων. ■

...η κληρονομιά του περιέχει πολλά βιβλία και συνδέεται με την ιστορία του σημαντικότερου βασιλιά του ελληνιστικού κόσμου Μ. Αλέξανδρο...

Αναφορές

Ackrill, J. L., Aristotle the Philosopher, 1981
Ross, David, Aristotle, 1995
Kiernan, Thomas P., ed., Aristotle Dictionary, 1962

Whiting, J., The Life and Times of Aristotle, 2006
Natali, C., Aristotle: His Life and School, 2013

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ: Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΘΗΤΗΣ

... ενώ σε ένα σώμα συγκέντρωσε τους πάντες, απ' όπου κι αν κατάγονταν, σαν να αναμίγνυε σε έναν κρατήρα αγάπης τις ζωές, τα ήθη και τα έθιμα, τους γάμους και τους τρόπους ζωής των ανθρώπων, και πρόσταξε όλους να θεωρούν πατρίδα τους την οικουμένη, το στρατόπεδο καταφύγιό τους και σιγουριά, συγγενείς τους αγαθούς ανθρώπους, ξένους κι αλλόφυλους τους κακούς. Και όρισε να ξεχωρίζουν οι Έλληνες από τους βάρβαρους όχι από τη χλαμύδα ούτε από την ασπίδα μήτε από το σπαθί ή το μανικωτό χιτώνα. Αλλά να συμπεραίνουν το Ελληνικό από την αρετή και από την κακία το βαρβαρικό. (Περί της Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής, Λόγος Α, 6, μετάφραση: Θ. Γεωργιάδη)

γράφει ο Πέτρος Α. Στοΐδης
εκπαιδευτικός-αρχαιολόγος

Τα λόγια αυτά, μας δίνουν ολοκάθαρα την εικόνα για τον Αλέξανδρο το Μακεδόνα: τη μεγαλύτερη πολιτική και στρατιωτική προσωπικότητα

όλων των εποχών, με τα πιο θαυμαστά οράματα της οικουμενικής πατρίδας, που θα διοικούν οι άριστοι με νόμους, χωρίς διακρίσεις φυλής,

ράτσας, χρώματος ή φύλου! Θαυμαστές οι ιδέες του πριν από 2.300 περίπου χρόνια, όταν σήμερα οι πολιτικοί αγωνίζονται να πείσουν τους λαούς, ότι τα προγράμματά τους διακατέχονται από παρόμοιες ιδέες, που θέλουν να τις κάνουν πράξη.

Ένας λαός της οικουμένης «μονοιασμένος στην κοινή προκοπή». Λόγια και έργα ενός στρατηλάτη, που μπολιασμένος από την ελληνική φιλοσοφία, την έκανε πολιτική, αποδεικνύοντας ότι υπάρχει δρόμος που οδηγεί στην ειρήνη και στη συνεργασία των λαών. Ή, όπως το διατύπωσε ο Πλούταρχος από τη Χαιρώνεια: *«Αν ο Θεός, που έστειλε εδώ κάτω την ψυχή του Αλέξανδρου, δεν την έπαιρνε τόσο γρήγορα από τον κόσμο μας, ένας νόμος θα κυβερνούσε όλους τους ανθρώπους και ένα δίκαιο, σαν να έβλεπαν εκείνοι προς την ίδια κοινή πηγή φωτός. Τώρα όμως έμεινε ανήλιο και σκοτεινό ένα μέρος του κόσμου μας, αυτό που ο Αλέξανδρος δεν είδε.»* (Πλούταρχος, Περί της Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής, Λόγος Α, 8)

Στα 342 π.Χ. ο Φίλιππος προσέλαβε με αδρή αμοιβή τον Αριστοτέλη, για να διδάξει φιλοσοφία, που συνδύαζε πρακτική και θεωρητική γνώση. Τα μαθήματα και οι συζητήσεις γίνονταν συνήθως σε ανοιχτό χώρο, στο Ιερό των Νυμφών κοντά στη Μίεζα, ένα πανέμορφο μέρος με σπηλιές μέσα στους βράχους, που στα χρόνια του Πλουτάρχου ήταν αξιοθέατο, όπως και σήμερα. Η επίδραση του Αριστοτέλη στον Αλέξανδρο ήταν τεράστια. Ο Αλέξανδρος αποδέχτηκε τις απόψεις του Αριστοτέλη στην Κοσμολογία, τη Γεωγραφία, τη Βοτανική, τη Ζωολογία και την Ιατρική, γι' αυτό και πήρε μαζί

του επιστήμονες, όταν εκστράτευσε στην Ασία. Επίσης εντυπωσιάστηκε από τις διαλέξεις του Αριστοτέλη στη Λογική, τη Μεταφυσική, τη φύση της ποίησης, τη σημασία της πολιτικής. Πάνω απ' όλα, έμαθε από τον Αριστοτέλη να εκτιμάει τη δύναμη του νου. Στην προσωπική τους σχέση, ο εφηβικός θαυμασμός μετατράπηκε σε βαθιά αφοσίωση. Κοινό τους ενδιαφέρον είχαν την αποκατάσταση του κειμένου της Ιλιάδας.

Χωρίς αμφιβολία, ο Αριστοτέλης ήλπιζε να καθοδηγήσει το μελλοντικό βασιλιά στην άσκηση των καθηκόντων του, όπως ο δικός του δάσκαλος, ο Πλάτων, προσπάθησε να καθοδηγήσει το Διονύσιο το Νεότερο, ως ηγέτη των Συρακουσών. Γι' αυτόν το λόγο έγραψε για τον Αλέξανδρο μια πραγματεία Περί βασιλείας, που δυστυχώς δε διασώθηκε. Μάλιστα, λένε ότι όταν περνούσε μια μέρα χωρίς να κάνει καλό σε κάποιον έλεγε ότι *«σήμεραν ουκ εβασίλευσα»*. Είναι αμφίβολο, αν είχε κάποια επίδραση επάνω του μετά την άνοδο του στο θρόνο.

Ο Αριστοτέλης φρόντισε να ετοιμαστεί για τον Αλέξανδρο ένα αντίγραφο της Ιλιάδας. Από τον Πλούταρχο (Περί της Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής, Λόγος Α, 6) γνωρίζουμε τη συμβουλή που έδωσε ο Αριστοτέλης στον Αλέξανδρο ύστερα από το θάνατο του Φίλιππου: *«Στους Έλληνες να φέρεσαι σαν αρχηγός τους, στους βαρβάρους όμως σαν αφέντης τους· τους πρώτους να τους νοιάζεσαι σαν φίλους και συγγενείς σου, τους δεύτερους όπως δίνει κανείς τροφή σε άλογα πλάσματα.»* Έτσι μιλάει ένας άνθρωπος που η πολιτική του σκέψη ήταν επηρεασμένη από τις εθνικιστικές προκατα-

λήψεις των Ελλήνων απέναντι στους ανθρώπους της Ανατολής. Η συμβουλή του αυτή βρίσκεται σε τρανταχτή αντίθεση με την πολιτική του Αλέξανδρου.

Πάντως στα 336 π.Χ., ως εκλεγμένος ηγεμόνας των Ελλήνων στον πόλεμο κατά της Περσίας, ο Αλέξανδρος έδειξε τη φροντίδα του για τη «φιλοσοφία», όταν επισκέφθηκε τον κυνικό φιλόσοφο Διογένη. Παρατήρησε: *«Αν δεν ήμουν ο Αλέξανδρος, θα ήθελα να ήμουν ο Διογένης»*. (Πλούταρχος, Βίος Αλεξάνδρου 14)

Ο Αλέξανδρος διαμόρφωσε γεγονότα, δημιουργήσε ιστορία και αγαπήθηκε από τους λαούς που κατέκτησε. Είναι φαινόμενο ότι σημερινοί λαοί, όπως της Αιγύπτου, της Περσίας, των Ινδιών, της Λιβύης, του Πακιστάν κ.ά. μιλούν με υπερηφάνεια γι' αυτόν. Λένε με καμάρι *«είμαστε απόγονοί του»*. Ο Αριστοτέλης κατάφερε κάτι πολύ πιο σπουδαίο από τη μόρφωση του Αλέξανδρου. Κατόρθωσε να του ξυπνήσει τη φιλομάθεια για την τέχνη του αρχιτέκτονα, του γλύπτη, του μουσικού, να εκπαιδεύσει το αυτί του στη μουσική, να ξυπνήσει την αγάπη και το θαυμασμό του για τα έπη του Ομήρου και τα δράματα του Σοφοκλή, του Αισχύλου και του Ευριπίδη, τον έκανε να νιώθει δέος για όλα όσα έβλεπε στη φύση γύρω του: τα φυτά, τα ζώα και κυρίως το ανθρώπινο σώμα· να παρατηρεί τη γη με τα βουνά της, τη θάλασσα, την έρημο και τα ποτάμια.

Με αυτόν τον τρόπο διδασκαλίας, ο μαθητής δεν συνειδητοποιούσε ότι διδάσκεται - απλώς κεντριζόταν το ενδιαφέρον του για όλα αυτά τα πράγματα. Παράλληλα, εξαγνιζόταν ο χαρακτήρας του, τα πάθη ελέγχονταν από τη λογική

και η «ύβρις» χανόταν, δημιουργώντας έτσι έναν άνθρωπο «καλόν τε και αγαθόν», όπως έλεγαν οι αρχαίοι Έλληνες. Μόνο ένας τέτοιος άνθρωπος μπορούσε να αποκτήσει την ύψιστη των αρετών. Παλαιότερα, η αρετή δεν ήταν τίποτα περισσότερο από την ικανότητα του ανθρώπου σ' έναν συγκεκριμένο τομέα. Ο Όμηρος, για παράδειγμα, θεωρούσε ως αρετή την ανδρεία, ο Σωκράτης την εργασία, την αυτοσυγκράτηση και τελικά τη μεγαλοψυχία.

Το ιδανικό του Αριστοτέλη, το γνωρίζουμε μέσα από την Ηθική του. Ευδαίμων ζωή του ανθρώπου είναι η άσκηση της αρετής, αρετή δε, είναι η ανάπτυξη της λογικής ενεργείας. Ο μεγαλόψυχος άνθρωπος δεν είναι δυνατόν να μη γνωρίσει την ευδαιμονία, ενώ στη δυστυχία δεν θα εκφράζει τον ψυχικό του πόνο. Στον κίνδυνο, δεν διστάζει να θυσιάσει τη ζωή του, αφού δεν του αρκεί να ζει με όποιο αντίτιμο. Τα έργα του είναι σοφά, ο λόγος του μετρημένος. Η βία δεν αρμόζει στον άντρα ο οποίος ενδιαφέρεται για λίγα πράγματα, η δε φωνή του ανθρώπου δεν βαρύνει, εάν δεν θεωρεί κάτι σπουδαίο.

Ο Αριστοτέλης πλούτισε την ψυχή του μαθητή του με πάρα πολλά ενδιαφέροντα, τα οποία αναδείχθηκαν αργότερα, κατά την εκστρατεία του στην Περσία. Οι επιρροές αυτές επέδρασαν σε διάφορα έργα: λόγου χάριν, ο Αλέξανδρος έδωσε εντολή να κατασκευαστούν αρδευτικά συστήματα, ανέπτυξε τη βοτανική φέρνοντας από τη Μικρά Ασία νέα φυτά και μεταφέροντας άλλα εκεί, έδωσε εντολή να μετρήσουν οι ειδικοί της εποχής τις αποστάσεις μεταξύ πόλεων και τη διάρκεια των ταξιδιών, έστειλε από

Ο Αριστοτέλης διδάσκει τον νεαρό Αλέξανδρο (πίνακας του J.L.G. Ferris, 1895)

την Περσία άλογα στην Ελλάδα, ανακάλυψε μαζί με τους γιατρούς που τον συνόδευσαν αντίδοτο για το δάγκωμα των φιδιών, ακόμα προσπάθησε να θεραπεύσει έναν άρρωστο φίλο του με δικές του συνταγές και βότανα.

Αργότερα, ο Αλέξανδρος ήρθε σε ρήξη με το δάσκαλο του. Όμως, δεν ξέχασε ποτέ όσα έμαθε από αυτόν. «Στον πατέρα μου χρωστώ τη ζωή μου, στον Αριστοτέλη όμως χρωστώ την τέχνη της ίδιας της ζωής.» (Πλούταρχος, Βίος Αλεξάνδρου 8)

Κατά τον Πλούταρχο (Βίος Αλεξάνδρου 8.2) ο Αριστοτέλης είχε δώσει στο μαθητή του ένα αντίγραφο της Ιλιάδας που είχε «διορθώσει», δηλαδή επιμεληθεί φιλολογικά ο ίδιος. Η έκδοση αυτή τον συνόδευσε ως την Ινδία. Ο νεαρός στρατηλάτης όφειλε τη στοιχειώδη φιλολογική και μουσική παιδεία του στους παιδαγωγούς του Λεωνίδα και Λυσίμαχο. (Βίος Αλεξάνδρου 5.7)

Ο Αριστοτέλης, όμως, που ήταν εκτός των άλλων και πολύπλευ-

ρος φιλόλογος - ο πραγματικός δημιουργός της επιστήμης της φιλολογίας, όπως τον αποκαλεί ο Jaeger -, μπορεί να έκανε το μαθητή του πιο ικανό να εκτιμήσει τη λογοτεχνία. Όπως αναφέρει ο Πλούταρχος (Βίος Αλεξάνδρου 8.2): «Ήταν επίσης [ο Αλέξανδρος] από τη φύση του φιλόλογος [δηλαδή εραστής του λόγου] και φιλομαθής και φιλαναγνώστης. Θεωρούσε την Ιλιάδα ως το κορυφαίο βιβλίο της πολεμικής αρετής και έπαιρνε μαζί του στις εκστρατείες του ένα κείμενο που είχε καταρτίσει ο Αριστοτέλης, το οποίο έγινε γνωστό ως η έκδοση «εκ του νάρθηκος» [δηλαδή του κιβωτιδίου] που φύλαγε πάντα κάτω από το μαξιλάρι του μαζί με το εγχειρίδιο του».

Στο κεφάλαιο 26.1 ο συγγραφέας μας περιγράφει τι ακριβώς ήταν αυτό το μικρό κιβώτιο: «Μία μέρα του έφεραν ένα κιβωτίδιο που οι αξιωματικοί, που ήταν υπεύθυνοι για τις αποσκευές και τους θησαυρούς του Δαρείου, το θεώρησαν ως το πιο πολύτιμο αντικείμενο, γι' αυτό και ο Αλέξανδρος ρώτησε

Ο Αλέξανδρος και ο φιλόσοφος Διογένης (πίνακας αναγεννησιακής περιόδου)

τους φίλους του τι θα έπρεπε να φυλάξει μέσα σ' αυτό ως το πιο βαρύτιμο κτήμα του. Αφού του έκαναν πολλές διαφορετικές υποδείξεις, ο Αλέξανδρος είπε ότι σκόπευε να τοποθετήσει μέσα εκεί το προσωπικό του αντίγραφο της Ιλιάδας για να φυλάσσεται σε ασφαλές μέρος.»

Αντί επιλόγου

Το αν ο Αριστοτέλης είχε κάποια επίδραση πάνω στη διαμόρφωση της νοοτροπίας του και πόση,

θα παραμένει ένα άλυτο ζήτημα. Εκείνο όμως που ξέρουμε είναι η επίδραση που είχε ο Αλέξανδρος και ο μύθος του στην πορεία της ιστορίας της Ευρώπης και της Ασίας.

«Η ιστορία μας δίνει το δικαίωμα να πιστεύουμε», γράφει ο Ουίλ Ντουράντ στο έργο του Ιστορία της Φιλοσοφίας, «ότι ο Αλέξανδρος ήθελε με πραγματικό πάθος να συγχωνεύσει τις φυλές και τους πολιτισμούς, κάτι που όφειλε εν

μέρει στη δύναμη και στο ανάστημά του παιδαγωγού του, του μεγαλύτερου και πλέον πολυσύνθετου διανοούμενου που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Πιστεύουμε ακόμα πως η νίκη των τάξεων σε πολιτικό επίπεδο, αποτελούσε μέρος του δραματικού και μεγαλόπνοου σχεδίου του να ενώσει τον τότε χαοτικό κόσμο κάτω από μια δύναμη. Το πολιτικό αυτό σχέδιο του μαθητή, βασίστηκε στη φιλοσοφική άποψη του δασκάλου περί ζωής.»

Η συμφιλίωση της Ανατολής με τη Δύση ήταν σίγουρα ένα μεγάλο ζήτημα που εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην αρχαιότητα, και παραμένει ανοικτό μέχρι σήμερα. Ο Αλέξανδρος έψαξε να βρει τη λύση και έθεσε ως στόχο την υλοποίηση της μεγάλης ιδέας του: να εξαλείψει το μίσος, να παραμερίσει τις προκαταλήψεις των λαών, να ιδρύσει ένα παγκόσμιο έθνος. Μόνο ένας ονειροπόλος θα μπορούσε να οραματιστεί κάτι τέτοιο. Όμως, τι θα ήταν η ανθρωπότητα χωρίς ένα τέτοιο όνειρο; Χωρίς μια ουτοπία; Χωρίς την αντίδραση προς το κατεστημένο; Πώς αλλιώς θα άξιζε να ζει κα-
νείς... ■

Βιβλιογραφία

- Βαλασμίδης Στ. Ερ., Μίεζα, Νυμφαίο - Σχολή - Τάφοι, Νάουσα 2005
- During In., Ο Αριστοτέλης, Παρουσίαση και ερμηνεία της σκέψης του, τόμος 2ος, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1994
- Hammond N.G.L., Μέγας Αλέξανδρος, ένας ιδιοφυής, Θεσσαλονίκη 1997
- Μανουσάκης Ε. Γ., Συνομιλίες με τον Αριστοτέλη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003
- Ο Αριστοτέλης Σήμερα, Διεθνές Συνέδριο, Μίεζα - Νάουσα, 20-23 Σεπτεμβρίου 2001, τόμος Πρακτικών, Νάουσα 2002
- Πετρόπουλος Ι., «Η Παιδεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου», Περιοδικό Παρνασσός, τεύχος ΛΕ' 1993
- Φίσερ- Φαρπιόν Σ., Μέγας Αλέξανδρος, Το Όραμα της Ειρήνης των Λαών, Αθήνα 1995

[Το κείμενο αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργήθηκε για τον αρχαιολογικό χώρο του Νυμφαίου της Μίεζας - Σχολή Αριστοτέλους το 2008 από τη Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του υπουργείου Πολιτισμού σε συνεργασία με τον Δήμο Νάουσας, στο πλαίσιο εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές Προσχολικής Αγωγής, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Περιλαμβάνει πληροφορίες, κείμενα και προτεινόμενες εκπαιδευτικές δράσεις, που απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές πριν και μετά την επίσκεψή τους στον αρχαιολογικό χώρο στο πλαίσιο πιλοτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τα οποία υλοποιούνται στο Πολιτιστικό Κέντρο Σχολής Αριστοτέλους.]

«Οι μαγεμένες» της Θεσσαλονίκης,
σχέδιο του Κουζινερί, 1831

«ΟΙ ΜΑΓΕΜΕΝΕΣ»

γράφει η Ελένη Στούμπου-Κατσαμούρη, Αρχαιολόγος

Σημ. Σύνταξης: Όλοι γνωρίζουμε της Καρυάτιδες του Ερεχθείου της Ακρόπολης και την αρπαγής τους -μεταξύ άλλων θησαυρών του Παρθενώνα- από τον λόρδο Elgin. Οι «Μαγεμένες», λοιπόν, είναι οι αντίστοιχες «Καρυάτιδες» της Ρωμαϊκής Αγοράς της Θεσσαλονίκης, οι οποίες υπέστησαν την ίδια απεχθή αρπαγή από τον Miller, και μεταφέρθηκαν στο Παρίσι.

Ήρθα σήμερα να σας αφηγηθώ μια ιστορία της Ανατολής. Γιατί Ανατολή ήταν η Θεσσαλονίκη το 19ο αιώνα, όταν το μικρό ελληνικό κράτος αγωνίζονταν να σηκώσει κεφάλι. Salonique, Turquie, έγρα-

φαν μέχρι το 1912 οι σφραγίδες του ταχυδρομείου.

Μια ιστορία με βασίλισσες και βασιλιάδες, με χαμένα παλάτια και λασπωμένους στενούς δρόμους ανάμεσα σε ξύλινα τουρκόσπιτα,

με ζαπτιέδες και υποχρεωτικούς πασάδες, με υπεροπτικούς ξένους και ατέλειωτη, πολύχρωμη φτωχολογιά, που έβγαζε το ψωμί και ζούσε, κι ας χτύπαγε την πόλη ο βοριάς κι ας πόναγαν τα κόκαλα

από την υγρασία - πράγμα στο οποίο επιμένουν οι ξένοι ταξιδιώτες - . Χοάνη ζωντανή η Θεσσαλονίκη, που έβρισκαν καταφύγιο οι κατατρεγμένοι.

Οι “Μαγεμένες” στέκονταν ακίνητες, σαν μαγεμένες που ήταν, πάνω σε μια κιονοστοιχία ανάμεσα στα σπίτια της εβραϊκής συνοικίας Rogos, μεταξύ των λουτρών “Παράδεισος” και της Παναγίας Χαλκέων, πάνω από την Εγνατία οδό και νότια της ανασκαμμένης αρχαίας αγοράς. Με συνολικό ύψος 12 μ., μπόι δικό τους 2,18 μ. και μήκος της κιονοστοιχίας 12,69 μ. ξεχώριζαν από μακριά κι έκαναν πολλή εντύπωση συγκεκριμένων φιλοφρονήσεις από τους περιηγητές, που ήθελαν να τις κλέψουν και δεν μπορούσαν. “Αξιοπρόσεκτη κατασκευή” σύμφωνα με τους Stuart και Revett (1752), “διάσημο αρχιτεκτόνημα”, Clarke (1801), ενώ τα γλυπτά της Λήδας και του Γανυμήδη ήταν δίχως άλλο “αντάξια της ωραίας εποχής της Ελλάδας”, Cousinery (1773-1793).

Το μνημείο ονομάστηκε “Είδωλα”, «Στοά των Ειδώλων» από τους Έλληνες, Incantadas (Μαγεμένες) στα ισπανοεβραϊκά και Suretler (Άγγελοι) στα τουρκικά. Ήταν μια δίτονη, διώροφη δηλαδή κιονοστοιχία, αποτελούμενη από πέντε αράβδωτους κίονες από καρύστιο μάρμαρο, ενώ τα κιονόκρανα και οι πεσσοί ήταν καμωμένα από μάρμαρο της Θάσου. Οι κίονες έφεραν κορινθιακά κιονόκρανα ύψους 0,90 μ. που στήριζαν τριταίνιωτό επιστύλιο, ύψους 0.58 μ., ζωφόρο αυλών, ύψους 0,525 μ. και γείσο 0,54 μ.

Ακολουθούσε με λεγόμενη “αττική στοά” ως δεύτερος τόνος, με τέσσερις σωζόμενους πεσσούς

(τετράγωνες κολώνες) ύψους 2,18 μ. πάνω σε βάθρο 0,33 μ. κι ένα χαμηλότερο επιστύλιο με συμφύες γείσο ύψους 0,60 μ.

Οι πεσσοί αυτοί από τη μια και την άλλη όψη έφεραν ανάγλυφες μυθολογικές μορφές. Από νότια πλευρά από δυτικά προς ανατολικά: Μαινάδα, Διόνυσος, Αριάδνη, Λήδα και στη βόρεια: Νίκη, Αύρα, Διόσκουρος, και ο Γανυμήδης που τον αρπάζει ο αετός. Στη βόρεια πλευρά, στην ανώτερη ταινία του επιστυλίου σωζόταν τμήμα επιγραφής ...Ν ΓΕΓΕΝΗΜΕΝΟΝ ΥΠΟ....

Η κιονοστοιχία φαίνεται πως ήταν ελεύθερη, δεν υπήρχε δηλαδή κτίσμα συνδεδεμένο με τη μία από τις δύο πλευρές, όπως συνέβαινε

....είναι ένα μνημείο της αρχαιότητας που δεν κατέρρευσε και συνέχισε να είναι ορατό στο κέντρο της πόλης ακολουθώντας την ιστορία της, μέχρι που διαλύθηκε και μεταφέρθηκε στη Γαλλία...

στις στοές, και λειτουργούσε ως διάφραγμα ανάμεσα σε δύο υπαίθριους χώρους πιθανώς ενός συγκροτήματος λουτρού-γυμνασίου, παρόμοιου με γυμνάσια-θέρμες που έχουν βρεθεί στη Μικρά Ασία, προσδίδοντας κομψότητα και μεγαλοπρέπεια.

Η ακριβής λειτουργία της δεν είναι σαφής. Όσο για την εικονογραφία της, φαίνεται ότι σχετίζεται με την αυτοκρατορική λατρεία και ειδικότερα με τη σύνδεση στα χρόνια των όψιμων Σεβήρων ανάμεσα στη διονυσιακή και την αυτοκρατορική λατρεία και την αναφορά στον

αυτοκράτορα ως Διόνυσο.

Οι χρονολογήσεις που έχουν προταθεί για το μνημείο ποικίλουν από το δεύτερο μισό του 2ου αι. μ.Χ. έως τον 5ο αι. Η Lucia Guerrini, που μελέτησε το μνημείο το 1961, το τοποθετεί ανάμεσα στα τέλη του 2ου και τις αρχές του 3ου αι. μ.Χ., εποχή που η Θεσσαλονίκη αποκτά σημαντικό ρόλο στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία και εμφανίζει έντονη οικοδομική δραστηριότητα.

Η ιστορία των Μαγεμένων παρουσιάζει ενδιαφέρον από πολλές απόψεις. Πρώτα απ’ όλα είναι ένα μνημείο της αρχαιότητας που δεν κατέρρευσε και συνέχισε να είναι ορατό στο κέντρο της πόλης ακολουθώντας την ιστορία της, μέχρι που διαλύθηκε και μεταφέρθηκε στη Γαλλία (η αφαίρεση ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 1864, η άφιξη στο Παρίσι έγινε τον Ιανουάριο του 1865) μέσα στη γενική κατακραυγή, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Έπειτα, συνδέθηκε μ’ ένα γοητευτικό παραμύθι που φαίνεται πως προϋπήρχε από την εγκατάσταση του εβραϊκού πληθυσμού στη Θεσσαλονίκη το 16ο αι. Αναφέρουν οι Άγγλοι περιηγητές James Stuart και Nicholas Revett, ζωγράφοι και αρχιτέκτονες, που επισκέφθηκαν τη Θεσσαλονίκη το 1752 και αποτύπωσαν τις Μαγεμένες: “Οι Έλληνες της Θεσσαλονίκης λύνουν το περίπλοκο ζήτημα που αφορά την προέλευση αυτού του μνημείου με μια ιστορία μαγείας ανακατεμένη με έναν έρωτα του Μέγα Αλέξανδρου με κάποια βασίλισσα της Θράκης. Σ’ αυτόν το παράξενο μύθο ο Αριστοτέλης φέρεται να παίζει το ρόλο ενός νικηφόρου συμμάχου, που αποκαλύπτει τις εκδικητικές μηχανορραφίες του πληγωμένου συζύγου και κάνει τα

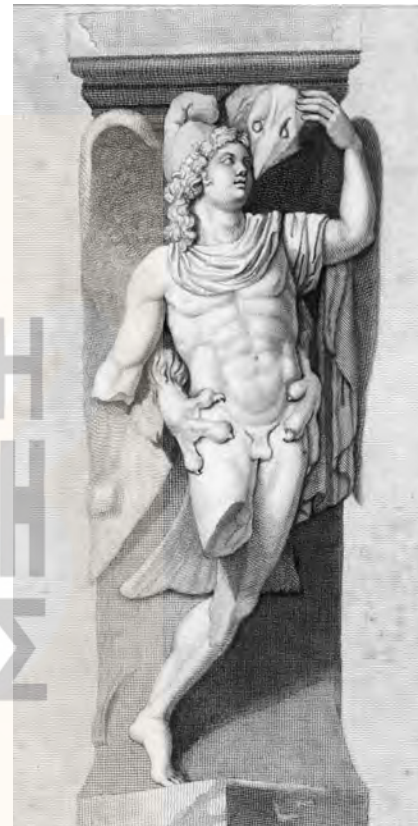
μάγια ενός αντίπαλου μάγου “να επιστρέψουν και να χτυπήσουν αυτόν που τα επινόησε”.

Δεν μπορεί τέλος να αγνοηθεί το γεγονός ότι η διάλυση και μεταφορά του μνημείου αποτέλεσε μια οργανωμένη επιχείρηση υπό την προστασία του αυτοκράτορα Ναπολέοντα Γ' της Γαλλίας, εντάσσεται στο πνεύμα συλλογής ή αρπαγής, όπως θέλετε, αυθεντικών

νιτεμού των Μαγεμένων, όπως τα παρουσιάζει ο ίδιος ο εντεταλμένος “συλλέκτης”, παλαιογράφος Emmanuel Miller, στις επιστολές που έστειλε στη σύζυγό του, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στον τόμο “Le mont Athos, Vatopedi, l' ile de Thassos”, Paris 1889.

Στις 10 Οκτωβρίου του 1854, από τη Θάσο όπου βρίσκεται συγκεντρώνοντας αρχαιότητες, ο Miller

γεμένων, αλλά ο εκάστοτε πασάς ήταν απρόθυμος. “Θα έχω λοιπόν τα αγάλματά μου, λέω θα έχω, γιατί υπάρχουν ακόμη μεγάλες δυσκολίες. Ο εβραϊκός και ελληνικός πληθυσμός της Θεσσαλονίκης θα εκμανεί όταν μάθει ότι θα πάρουν αυτά τα αγάλματα.... Θα χρειαστεί ο πασάς να στείλει ένοπλη δύναμη και όσο διακριτικοί κι αν είμαστε το νέο θα κυκλοφορήσει πολύ γρή-

Σχεδιαστική απόδοση των «Μαγεμένων» (από αριστερά προς τα δεξιά): Αύρα, Αριάδνη, Γανυμήδης

ελληνικών αρχαιοτήτων που ήταν της μόδας το 18ο και 19ο αι και πραγματοποιήθηκε με πρωτοφανή αδιαφορία για το ίδιο το μνημείο που δεν πέρασε ασχολίαστη ούτε από τους σύγχρονους, ούτε από τους μετέπειτα μελετητές.

Το θέμα μας σήμερα είναι κυρίως αυτή η τελευταία πτυχή.

Ταξίδι στο χρόνο, γυρνάμε στο 1864 για να παρακολουθήσουμε τα πραγματικά περιστατικά του ξε-

ανακοινώνει “το μεγάλο νέο”: “Ο σουλτάνος, μέσω του μεγάλου βεζίρη Φουάντ Πασά, μου έδωσε την άδεια να αφαιρέσω και να μεταφέρω στη Γαλλία τα οκτώ αγάλματα της Θεσσαλονίκης που τόσο επιθυμούσα” (Le Mont Athos, σ. 322).

Φαίνεται πως για περισσότερα από εκατό χρόνια οι πρόξενοι της Γαλλίας και της Αγγλίας έκαναν προσπάθειες για να αποκτήσουν άδεια για την αφαίρεση των Μα-

γορα. Τώρα που η τουρκική κυβέρνηση έδωσε το λόγο της, δεν θα επανέλθει και πρέπει οπωσδήποτε να δράσουμε” (ο.π. σ. 322).

Μετά από ένα περιπετειώδες θαλασσινό ταξίδι ο Miller αγκυροβολεί στη Θεσσαλονίκη, στο λιμάνι των Μύλων Αλλατίνη για λόγους μυστικότητας, στις 29 Οκτωβρίου. Το σχέδιο είναι να μεταφερθούν εκεί τα γλυπτά των Μαγεμένων χωρίς να πάρει είδηση ο κόσμος. Ωστόσο, κατά τη

συνάντηση με τον Γάλλο πρόξενο M. de Pontcharra μαθαίνει ότι η εντολή από τη Γαλλία έχει αλλάξει: *“Υπάρχει ενδιαφέρον για το σύνολο του μνημείου, πάρτε τα όλα”* (ο.π. σ. 337).

Ο Miller χαρακτηρίζει την εντολή “τρέλα ανέφικτη” καθώς το πλοίο του δεν διαθέτει τα αναγκαία μηχανήματα για να υψώσει μαρμάρινους όγκους πέντε έως έξι τό-

αναστατωμένος και κινητοποιείται. Έχει εκμανεί που πρόκειται να πάρω τα αγάλματα, τα οποία είναι φρικτά παραμορφωμένα”.

Σημειώνει εδώ ότι οι παλιοί γε-νίτσαροι διασκεδάζαν κάνοντας σκοποβολή πάνω στα γλυπτά και αργότερα το ίδιο και οι κάτοικοι(!) *“Ο ιδιοκτήτης κυρίως, που βρίσκει-ται μέσα στην αυλή του το μνημείο, διασκεδάζει με τη σειρά του να*

το πρωί, περιτριγυρισμένοι από ένα πλήθος “περίεργων γεμάτων κακοβουλία”. Στις διαμαρτυρίες του ιδιοκτήτη του σπιτιού ο Miller τον στέλνει να πει τα παράπονά του στον πασά. Ο πασάς φτάνει με άμαξα και την έφιππη συνοδεία του. *“Όλος ο κόσμος διαλύθηκε όπως πετά ένα σμήνος περιστέρια”* (ο.π. σ. 339). Ο πασάς πιάνει τον Miller από το χέρι και τον ανεβάζει

Σχεδιαστική απόδοση των «Μαγεμένων» (από αριστερά προς τα δεξιά): Διόνυσος, Διόσκουρος, Λήδα

νων. Φέρνει το πλοίο στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, το νέο κυκλοφορεί. Το ίδιο πρωί πηγαίνει στον πασά, ο οποίος είναι υπερβολικά εξυπηρετικός μαζί του και του παρέχει ό,τι ζητά: άνδρες, στρατιώτες, άμαξες κ.ά. Του χαρίζει μάλιστα κι ένα αρχαίο αγγείο, ο Miller το δέχεται “με ευγνωμοσύνη”.

Την 1η Νοεμβρίου μέρα των Αγίων Πάντων δίνει ρεπό στους ναύτες του. *“Ο πληθυσμός ήδη είναι*

σπάει από καιρού εις καιρόν κομματάκια και να τα πουλάει στους τουρίστες”. Λέει ότι *σχεδιάζει να φέρει την επαύριο στρατιώτες για να κόψουν την κυκλοφορία στο δρόμο των εργασιών κι ακόμα να φέρει ζαπτιέδες (χωροφύλακες) να κοιμούνται στο σπίτι για να εμποδίσουν “την κακοβουλία να φθείρει περισσότερο αυτά τα αγάλματα”* (ο.π., σ. 338).

Στις 2 Νοεμβρίου αρχίζουν από

ζει στην άμαξά του.

Οι ναύτες ετοιμάζουν το όχημα για τη μεταφορά των αγαλμάτων. *“Από εκείνη τη στιγμή, όλα μαθεύτηκαν παντού και ο πληθυσμός συνταράχθηκε με θαυμαστό τρόπο: κουτσομπολιά, λόγια, φλυαρίες, απίστευτες ασυναρτησίες. Όλοι οι ξένοι πρόξενοι έτρεξαν να τηλεγραφήσουν στην Κωνσταντινούπολη για να σταματήσουν την απομάκρυνση των αγαλμάτων”.* (ο.π., σ. 339).

Στις 3 Νοεμβρίου, με τη βοήθεια ενός βαρούλκου, κατεβαίνει το πρώτο από τα τρία τμήματα του επιστυλίου “υπό το γενικό θανμασμό”. Οι γύρω στενοί δρόμοι ήταν γεμάτοι ασφυκτικά. “Οι στρατιώτες με τα μπαστούνια τους δυσκολεύτηκαν υπερβολικά για να συγκρατήσουν τους περιέργους, όμως έφτανε να σκωθεί ο συνταγματάρχης: τότε έγινε το “σώσε”. Το

προξένου) κι ένα πλήθος άλλες κυρίες ήρθαν για να δουν το κατέβασμα του δεύτερου μαρμάρινου κομματιού και της δεύτερης ομάδας αγαλμάτων (πεσσού)... Για να κάνουμε τους Εβραίους να οπισθοχωρήσουν, οι οποίοι ωστόσο φορούσαν τις καλές τους φορεσιές, μεταχειριστήκαμε κουβάδες νερό. Αρκέστηκαν να βγάλουν τους σκούφους τους και να βάλουν ένα

σ. 345). Αναφέρει στη συνέχεια ένα περιστατικό που σχετίζεται πιθανώς με τις προλήψεις των Τούρκων για τους “Αγγέλους” (Suretler), όπως ονόμαζαν τις μορφές του μνημείου. “Ένας από αυτούς έπαιξε μια κωμωδία από τις πιο γελοίες. Ένας καβάσης, υπηρέτης, ήρθε δίπλα στο άγαλμα της Νίκης. Έκλαιγε και ήθελε να τη φιλήσει. Η ψάθα τύλιγε το άγαλμα

Σχεδιαστική απόδοση της Μαινάδας. Δεξιά: Οι «Μαγεμένες» στο Μουσείο του Λούβρου σήμερα

θέαμα ήταν πρωτότυπο, έτρεχε ο ένας πάνω στον άλλο, έπεφταν στο ρεϊθρο του δρόμου, τι ιδιόρρυθμος λαός!» ο.π., σ. 340).

Την επόμενη ημέρα, Σάββατο, είναι αργία για τον εβραϊκό πληθυσμό. “Δεν μπορείτε να φανταστείτε το συνωπισμό στους δρόμους που οδηγούν στο θέατρο των εργασιών μας. Δεν υπήρχε τρόπος να περάσεις. Είναι ένα θέαμα που όλος ο κόσμος θέλει να δει. Εκθές, η κυρία Poncharra (η σύζυγος του

μαντήλι στο κεφάλι. Την επόμενη εβδομάδα θα μεταφέρουμε από το πλοίο την πυροσβεστική αντλία, και όπως υπάρχει πηγάδι στο σπίτι, θα καταβρέξουμε τους περιέργους έτσι ώστε να τους κόψουμε την όρεξη” (ο.π., σ.342).

Στις 12 Νοεμβρίου έχει ολοκληρωθεί η μεταφορά των πεσσοών στο αμπάρι του πλοίου. “Οι Τούρκοι λυσομανούν πάντα, υπολογίζουν πάντα σε μια ακυρωτική διαταγή από την Κωνσταντινούπολη” (ο.π.,

σχεδόν ολόκληρο. Οι ναύτες είχαν αφήσει μόνο το πίσω μέρος του αγάλματος. Ο άνθρωπός μας μη βλέποντας άλλο πρόσωπο αποφάσισε και το φίλησε. Φαντάζεστε τα γέλια του κόσμου και τα γιουχαΐσματα των ναυτών. Είναι ένα τρελός ή ηλίθιος” (ο.π., σ. 345).

Στις 9 του μηνός ο Miller ψάχνει για βουβάλια για να μεταφέρει τα αγάλματα στο λιμάνι. “Φτάνουν τέσσερα ζευγάρια που τα ζέφαμε, αφού τοποθετήσαμε την πρώτη

ομάδα (πεσσών) στο όχημα που είχα φέρει από τη Θάσο. Δυστυχώς, οι δρόμοι της Θεσσαλονίκης είναι πολύ στενοί και εμφανίζουν γωνίες που είναι δύσκολο να στρίψεις. Ταλαιπωρηθήκαμε πολύ για να κάνουμε τη δουλειά μας. Οι δρόμοι έχουν φρικτό οδόστρωμα, έχει τρύπες παντού, μετά πρέπει κανείς να περάσει όλα τα παζάρια, να αποφύγει τα γωνιακά μαγαζιά κι

ου που θα ήθελαν ολόκληρα στο Παρίσι. Η πρώτη σειρά λίθων του θριγκού είναι το μεγάλο πρόβλημα. Δεν υπάρχει τρόπος να βγει αν δεν κοπούν στα δυο τα τέσσερα κομμάτια που την απαρτίζουν”. Ο Miller δεν δείχνει να προβληματίζεται καθόλου για το διαμελισμό του μνημείου, τον απασχολεί μόνο το τεχνικό κομμάτι.

Στη συνέχεια αναφέρει μια

γαλεία για τη μεταφορά των μαρμάρινων όγκων από το ναύαρχο Aboville, διοικητή της γαλλικής ναυτικής μοίρας στον Πειραιά. Ο ναύαρχος του στέλνει ατμόπλοιο με 91 άνδρες και μηχανήματα.

Στη συνέχεια συναντά δυσκολίες με τα ζώα. Οι Βούλγαροι ιδιοκτήτες των βουβαλιών δεν συνεργάζονται με αποτέλεσμα “οι ζαπτιέδες ή οι στρατιώτες να

Σχεδιαστική απόδοση της Νίκης. Δεξιά: Οι «Μαγεμένες» στο Μουσείο του Λούβρου σήμερα

αυτό με οκτώ βουβάλια στο ζυγό! Δεν καθαρίζουν ποτέ, πετούν τα ψόφια ζώα στους δρόμους, όπου σαπίζουν... Τέλος σε μιάμιση ώρα φτάσαμε στο λιμάνι... Δεν χρειάζεται να πούμε ότι έχουμε στην πλάτη όλο τον πληθυσμό, κι ότι οι ζαπτιέδες που μας συνοδεύουν δύσκολα τα βγάζουν πέρα” (ο.π., σ. 346).

Το ζήτημα που απασχολεί τώρα τον Miller είναι ο θριγκός “Η υπόθεση των αγαλμάτων πάει καλά, αλλά υπάρχουν άλλα μέρη του μνημεί-

έμπνευση της νύχτας για το πως να κόψει τα μάρμαρα εξοικονομώντας χρόνο και χρήμα: “Πολύ απλά χρειαζόταν να μπουν τα μάρμαρα οριζόντια κατά τρόπο ώστε το μεγαλύτερο μέρος να αιωρείται στο κενό. Θα συγκρατούσαμε με σκοινιά τα δύο μέρη και με ένα σιδερένιο όγκο που θα τον αφήναμε να πέσει στο τμήμα που προεξείχε θα σπάσαμε το μάρμαρο στα δύο” (σ. 347). Πριν προχωρήσει, αποφασίζει να ζητήσει τα απαραίτητα ερ-

αναγκάζονται πάντα να χρησιμοποιήσουν το μπαστούνι” (σ. 350). Επόμενο πρόβλημα είναι η λάσπη στο παζάρι που εμποδίζει τα ζώα να προχωρήσουν. Ο πασάς υποσχεται να την καθαρίσει. Οι βροχές της Θεσσαλονίκης όμως δεν ξεπερνιούνται (σ. 350). Ο Miller αρχίζει να απογοητεύεται. “Δεν θα γράφω σήμερα στον αυτοκράτορα, γιατί δεν έχω τίποτα καλό να του αναγγείλω. Δεν θα πουχάσω παρά μόνον όταν δω στο λιμάνι την

πρώτη από τις τέσσερις μεγάλες πέτρες. Είναι μια δοκιμασία για την οποία έχω πολλές αμφιβολίες. Τι κλίμα αυτό της Θεσσαλονίκης! μια σχεδόν διαρκής υγρασία που με παγώνει!” (σ. 351).

Λίγες μέρες αργότερα φτάνει μήνυμα από την προστάτιδά του MmeCornu, που παίζει το ρόλο του ενδιαμέσου στην επικοινωνία του με τον αυτοκράτορα: “βλέπω ότι υπάρχουν πολύ μεγάλες δυσκολίες, αυτά που θα μεταφέρετε αρκούν”. Ο Miller νιώθει απογοήτευση για τον άδικο κόπο (όχι όμως για το διαμελισμό του μνημείου) (σ. 355).

Στη συνέχεια αποκαθλώνει όλα τα αρχιτεκτονικά μέλη της αριστερής πλευράς και το κιονόκρανο της τελευταίας κολώνας, που ανασκάπτει για να φανεί η βάση της και ο στυλοβάτης. “Είναι βέβαιο ότι δεν διασκεδάξει κανείς καταστρέφοντας τα θεμέλια ενός μνημείου, τα οποία σώζονται ίσως ακέραια. Ανασκάπτοντας και συνεχίζοντας θα ήταν εύκολο να βρεθεί η γενική κάτοψη. Όμως τι δυσκολίες! πόση δουλειά, ιδίως αυτή την εποχή με τόσο κακό καιρό...” (σ. 357). Για τις κολώνες διαπιστώνει ότι η μόνη λύση για να μεταφερθούν είναι τα τις δέσει ο καπετάνιος στην κουβέρτα του πλοίου.

Στις 28 Νοεμβρίου με την προοπτική της επιστροφής φιλοσοφεί πάνω στην αρχαιολογική του αποστολή: “αυτή η αρχαιολογική εκστρατεία που μόλις έκανα, μ’ έκανε να δω ότι ήμουν κατάλληλος γι’ αυτό το είδος της άσκηση... Αν η τύχη με είχε στείλει σε μια χώρα πλούσια σε ανεξερεύνητες αρχαιότητες, τι συγκομιδή θα είχα μαζέψει!” (σ. 359).

Στις 4 Δεκεμβρίου, “οι υποθέσεις προχωράνε λίγο έως καθόλου”. Ένα

Τα ερείπια της αρχαίας ρωμαϊκής αγοράς της Θεσσαλονίκης σήμερα

τηλεγράφημα της Mme Cornu του ξεκαθαρίζει ότι δεν πρόκειται να του στείλει τίποτα και να αρκестεί στα μηχανήματα που έχει. Ακολουθεί μια απίστευτη κρίση ειλικρίνειας: “Θα χρειαστεί λοιπόν να σπάσω τα μάρμαρα για να αποκατασταθεί η κυκλοφορία στο δρόμο, όμως τι αξιοθρήνητη αναγκαιότητα! Θα είχαμε πιο πολύ δίκιο να διαμαρτυρηθούμε για τη βαρβαρότητα. Θα ήταν καλύτερα να αφήναμε το μνημείο έτσι όπως ήταν και να αρκεστούμε στα αγάλματα. Το να το καταστρέψουμε, να αποκαθλώσουμε όλα τα μάρμαρα που το απαρτίζουν, και μετά να τα κομματιάσουμε είναι πράξη ενός Βανδάλου. Όλος ο κόσμος θα μας κατηγορήσει”. (σ. 360).

Οι μέρες περνούν, ο Miller αρχίζει να κάνει εκπώσεις: “Αν μπορούσα μόνο να μεταφέρω τα μικρότερα μάρμαρα, θα ήμουν ευχαριστημένος και θα άφηνα, χωρίς πολλές τύψεις τα τέσσερα που είναι θηριώδη και τα οποία δεν μου φαίνεται ότι μπορούν να μεταφερθούν παρά μόνο με το μετόχλιτρο... Να τώρα

τι έχω αποφασίσει αν τα πράγματα δεν πάνε καλά. Θα απλώσω τα μάρμαρα κατά μήκος των τοίχων, έτσι ώστε να μην εμποδίζω την κυκλοφορία και θα τοποθετήσω τα τέσσερα μεγάλα σε μια πλατειούλα, εκεί κοντά. Επιστρέφοντας στο Παρίσι θα πω στον αυτοκράτορα ότι μπορούμε να πάμε να τα πάρουμε, αν θέλουμε, διαφορετικά, θα τα χαρίσω στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου που χτίζουν στη γειτονιά και θα είναι ευχαριστημένοι που θα έχουν μάρμαρα να χρησιμοποιήσουν” (σ. 361)

Έτοιμος ψυχικά να αναχωρήσει, αναφωνεί “Τι κακόγουστο αστείο, αυτή η έκφραση “Ωραία Ανατολή”!... (σ. 362).

Το τελευταίο γράμμα του Miller από τη Θεσσαλονίκη έχει ημερομηνία 13 Δεκεμβρίου. Έχουν μεταφερθεί άλλα τρία “μικρά” μάρμαρα, τα κιονόκρανα, προβληματίζεται ακόμη για τα τέσσερα μεγάλα. Δεν γνωρίζουμε τι απέγινε με τα σχέδιά του.

Ο Miller δεν ήταν αρχαιολόγος, αλλά δεν είχε ούτε το απλό εν-

Τα ερείπια της αρχαίας ρωμαϊκής αγοράς της Θεσσαλονίκης σήμερα

διαφέρον να περιγράψει το μνημείο, να κρατήσει σημειώσεις για την ακριβή του θέση, να καταγράψει τα μέλη που αφαιρούσε και να τα αριθμήσει. Έτσι, στο Μουσείο του Λούβρου έφθασαν λίγα χρόνια αργότερα οι πεσσοί με τις ανάγλυφες μορφές και τα κιονόκρανα, ενώ μεταφέρθηκαν αργότερα από αποθήκες οι βάσεις των πεσσών, ένα τμήμα επιστυλίου και δύο τμήματα ζωφόρου. Δεν είναι γνωστό τι απέγιναν τα άλλα κομμάτια που αναφέρει ο Miller στις επιστολές του.

Οι κίονες και τα μεγάλα κομμάτια του θριγκού φαίνεται ότι δεν

μεταφέρθηκαν ποτέ. Η συνοικία Rogos και το σπίτι που βρίσκονταν οι Μαγεμένες καταστράφηκαν από την πυρκαγιά του 1917, το ίδιο και ο ναός του Αγίου Νικολάου στο χτίσιμο του οποίου πιθανώς χρησιμοποιήθηκαν τα ξεχασμένα μάρμαρα. Δεν γνωρίζουμε ποια ήταν η τύχη τους.

Η θλιβερή αυτή λεπλασία, αντίθετα με την περίπτωση των Ελγινείων, αποσιωπήθηκε και ξεχάστηκε. Μόνο από τύχη μπορούσε να πέσει κανείς μέχρι πριν από λίγα χρόνια στη μακρόστενη αίθουσα του Λούβρου όπου παρουσιάζονταν οι πεσσοί με τις ανάγλυφες

μορφές της Θεσσαλονίκης, χωρίς χώρο για να οπισθοχωρήσει και να δει το σύνολο μετωπικά.

Η Θεσσαλονίκη, εκατό χρόνια σχεδόν μετά την απελευθέρωσή της, λίγα πράγματα έχει να θυμίζουν τη θλίψη της τουρκοκρατίας. Οι παλιοί μύθοι της πόλης έχουν ξεχαστεί, αλλά παραδόξως, η καμπί που ζούμε σήμερα μας βάζει πάλι από την αμεριμνησία στην ιστορική μας συνέχεια. Ποτέ, στα χρόνια της δικής μας ζωής, το παρελθόν δεν ήταν τόσο αναγκαίο για να γνωρίσουμε τον εαυτό μας, να αγωνιστούμε και να αντέξουμε, όπως οι ατέλειωτες γενιές που έζησαν κατάκτηση, περιφρόνηση και καταστροφές.

Δεν γνωρίζω αν έχει νόημα το αίτημα περί διεκδίκησης των Μαγεμένων που ακούγεται αραιά και που, ούτε πολύ περισσότερο η απόκτηση αντιγράφων και η θριαμβολογία περί αυτών. Εκείνο όμως που έμαθα ανασκαλεύοντας τις πηγές είναι ότι οι Θεσσαλονικείς της εποχής εκείνης, οι Θεσσαλονικείς όλων των κοινοτήτων, αισθάνονταν τις Μαγεμένες δικές τους και αντέδρασαν στην αρπαγή τους όπως μπορούσαν.»

Οι «Μαγεμένες», ή τα Είδωλα, οι Καρυάτιδες της Θεσσαλονίκης όπως ονομάστηκαν, βρίσκονται με τους αριθμούς 1391 -1401 στο Λούβρο. ■

(Ομιλία στην εκδήλωση – αφιέρωμα στις Μαγεμένες που οργάνωσαν ο Σύνδεσμος Θεσσαλονικέων και το Ελληνικό Κέντρο Πολιτισμού στο πλαίσιο της Εκδήλωσης Money Show).

* «ΟΙ ΜΑΓΕΜΕΝΕΣ». Αρχαιολογικό, εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ, διάρκεια: 7'.30". Σενάριο-σκηνοθεσία: Ελένη Στούμπου-Κατσαμούρη, παραγωγή: Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Μακεδονικών και Θρακικών Σπουδών (ΥΠ.ΠΟ.Τ.) 2010. Συμμετείχε στο διαγωνιστικό τμήμα του Φεστιβάλ αρχαιολογικών ταινιών της Μπεζανσόν (Γαλλία) (IV^ο Festival international du film

d'archeologie Besancon), τον Ιούνιο του 2011.

Η Ελένη Στούμπου-Κατσαμούρη σπούδασε αρχαιολογία στο ΑΠΘ και κινηματογράφο στο Παρίσι με το Jean Rouch. Το 2007 κέρδισε το βραβείο μικρού μήκους στο φεστιβάλ της Μπεζανσόν (Γαλλία) για τον "Άμφωρέα της Ελευσίνας και το 2010 το ίδιο βραβείο στο αντίστοιχο φεστιβάλ της Αριένης (Γαλλία) για το "Παράξενο πεπρωμένο της αρπαγείας κόρης". Η τελευταία της δουλειά είναι ένα ντοκιμαντέρ για το λαϊκό μύθο που έδωσε στις Μαγεμένες το όνομά τους.

Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα <http://www.elzoni.gr/>.

Ο Νικόλως Πλατισούκας στο κέντρο
με μέλη της οικογένειάς του (1905-1907)

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΠΛΑΤΣΙΟΥΚΑ

Γράφουν οι Ευφροσύνη Ρούπα και Ευάγγελος Χεκίμογλου

Σημ. Σύνταξης: Συνεχίζοντας την αναφορά σε επιχειρηματικές οικογένειες Ναουσαίων στη Θεσσαλονίκη από τις αρχές του 20ου αι. παρουσιάζουμε σήμερα την οικογένεια Πλατισιούκα, από το έργο των Ευφροσύνης Ρούπα και Ευάγγελου Χεκίμογλου: Η επιχειρηματικότητα στην περίοδο 1900-1940. Μεγάλες επιχειρήσεις και επιχειρηματικές οικογένειες, τομ. Γ' στη σειρά «Η ιστορία της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλονίκη», Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη 2004.

Η οικογένεια Πλ(ι)ατο(ι)ούκα κατάγεται από την Πίνδο. Ως απώτερο πρόγονο θυμάται τον Νικόλο Χριστοδούλου Πλατισιούκα, ο οποίος

στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα ήταν εγκατεστημένος στη Νάουσα και ασχολούνταν με την οικοτεχνική παραγωγή σαγιακιού. Είχε

κάνει δύο γάμους από τους οποίους είχε αποκτήσει έξι παιδιά: τον Κωνσταντίνο, τον Χριστόδουλο (1874-1956), τον Ιωάννη, τον Δη-

μήτριο (Δημήτρώ), την Ευφημία και τον Γεώργιο (Γιώργη). Ήταν μέλος της δημογεροντίας της Νάουσας επί Τουρκοκρατίας.

Μέχρι το 1912 (χρονολογία του θανάτου του), ο Νικολός Πλατσούκας και οι γιοι του είχαν δημιουργήσει μία σειρά από επιχειρήσεις και είχαν προβεί σε επενδύσεις και αγορές ακινήτων συνολικής αξίας 29.000 τουρκικών λιρών, ποσό που του τοποθετούσε μεταξύ των πλουσιότερων ελληνικών οικογενειών της Μακεδονίας.

Συγκεκριμένα είχαν ένα τσιφλίκι 2.500 στρεμμάτων στα Μονόσπιτα της Νάουσας, διάφορα κτήματα με αμπέλια και λαχανικά στη Νάουσα, καθώς και έναν μύλο. Έκαναν χονδρικό εμπόριο λαδιού και διατηρούσαν ένα κατάστημα πώλησης ειδών μανιφατούρας. Παράλληλα, συμμετείχαν σε διάφορες σε διάφορες επιχειρήσεις: το 1895, ο Χριστόδουλος και ο Γεώργιος Πλατσούκας συμμετείχαν στην εταιρεία «Γρηγόριος Τσίτσος & Σια» (Έδεσσα), με ποσοστό συμμετοχής 3,2% και 3,1% αντίστοιχα. Στα 1912 η συνολική συμμετοχή της οικογένειας Ν. Πλατσούκα στην παραπάνω επιχείρηση έφθασε στις 12.000 τουρκικές λίρες.

Η οικογένεια Πλατσούκα συμμετείχε, επίσης, στα «Ηνωμένα Ζυθοποιεία «Ολυμπος Νάουσα» (Θεσσαλονίκη 1909) με κεφάλαιο 7.000 τουρκικές λίρες.

Μετά το θάνατο του Νικολού Πλατσούκα, οι πέντε γιοι του συνέστησαν για τη διαχείριση όλων των παραπάνω ομόρρυθμη εταιρεία, με την επωνυμία «Αδελφοί Ν. Πλατσούκα». Διαχειριστές της εταιρείας αυτής ορίστηκαν οι Χριστόδουλος και Γεώργιος, με ετήσιες αποδοχές 200 και 120

τουρκικές λίρες αντίστοιχα. Το 1918 απεβίωσε ο τρίτος κατά σειρά ηλικίας από τους αδελφούς, ο Γεώργιος. Τα επόμενα χρόνια διατηρήθηκαν μεταξύ των υπολοίπων στενοί οικονομικοί δεσμοί, παρ' ότι φαινομενικά κινήθηκαν ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο.

Το 1929 οι Αδελφοί Ν. Πλατσούκα συμμετείχαν σε δύο νέες επιχειρήσεις, στη «ΣΕΦΕ.ΚΟ.», στην Έδεσσα, και στο «Σχοινοποιείον Ναούσης, Επαμεινώνδας Κόκκινος - Θρασύβουλος Τουρπάλης - Πλατσούκας και Σια», στη Νάουσα. Όσον αφορά την εριοβιομηχανία «ΣΕΦΕ.ΚΟ.», από την οικογένεια Πλατσούκα, τυπικά τουλάχιστον, συμμετείχαν ο Χριστόδουλος (με ποσοστό συμμετοχής 6%), κάτοικος Έδεσσας, ο Δημήτριος (με ποσοστό συμμετοχής 4%), κάτοικος Αθήνας, και οι κληρονόμοι του Γεώργιος και Χρήστος (6%).

Οι αρμοδιότητες στις οικογενειακές επιχειρήσεις και η προσωπική εξέλιξη του καθενός από τα μέλη της οικογένειας είχαν ως εξής:

Κωνσταντίνος Ν. Πλατσούκας

Ο Κωνσταντίνος Ν. Πλατσούκας (10) (1871-1934) παντρεύτηκε την Αθηνά, κόρη του ναουσαίου κτηματία Δημήτρη Χατζηδημήτρη. Απέκτησαν τρία παιδιά, τον Γρηγόρη, την Αφροδίτη (1900-1975), κατόπιν σύζυγο Θωμά Λαναρά, και τη Μαρίκα, κατόπιν σύζυγο Παναγιώτη Πιπιλή.

Στη Θεσσαλονίκη εντοπίζεται να δραστηριοποιείται τουλάχιστον από το 1908, οπότε συμμετείχε στην ίδρυση της «Αγγλοελληνικής Εταιρείας Θεσσαλονίκης Ltd». Κατά την απελευθέρωση της πόλης ο Κωνσταντίνος Ν. Πλατσούκας ήταν μόνιμα εγκατεστημένος εδώ και συμμετείχε στην εταιρεία «Νά-

ουσα». Σύμφωνα με την οικογενειακή παράδοση, συμμετείχε επίσης και σε κάποια αλευροβιομηχανία. Ακόμη, είχε επενδύσει κεφάλαια στο τσιφλίκι Άδενδρο (Κιρτσιλάρ), στο οποίο ήταν εγκατεστημένοι 50 αρβανίτες βοσκοί. Εξέτρεφαν πρόβατα και άλογα, ενώ έκαναν διασταυρώσεις για την παραγωγή μουλαριών. Η τελευταία αυτή επιχείρηση έπαυσε να λειτουργεί με την απελευθέρωση της περιοχής, διότι τα ζώα παραχωρήθηκαν στον ελληνικό στρατό.

Ο Κωνσταντίνος Ν. Πλατσούκας επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα κοινά και έλαβε ενεργό μέρος στις πολιτικές εξελίξεις. Συνεργαζόταν με τον πρόξενο Λ. Κορομηλά στη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα. Όταν εισήλθαν στη Θεσσαλονίκη τα ελληνικά στρατεύματα, μοίρασε στις ελληνικές οικογένειες αλεύρι, για να ζυμώσουν και να διανείμουν ψωμί στους έλληνες στρατιώτες, ενώ παράλληλα διέθεσε τη βρώμη του ζυθοποιείου για τα άλογα. Το 1910 διετέλεσε μέλος της δημογεροντίας της ελληνικής κοινότητας της Θεσσαλονίκης.

Το 1915 ήταν μέλος της Νέας Λέσχης και του Τμήματος Θεσσαλονίκης του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Συμμετείχε στις εκλογές με το ψηφοδέλτιο των Ανεξάρτητων και εξελέγη βουλευτής. Το 1917 είχε στραφεί στον συνδυασμό των Φιλελευθέρων και στις εκλογές της 1.11.1920 κατήλθε ως υποψήφιος του συνδυασμού αυτού στον Νομό Θεσσαλονίκης. Κατοικούσε στη συνοικία του Αγίου Κωνσταντίνου (σήμερα Ιπποδρόμιο).

Από το 1915 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα, όπου δημιούργησε αλλαντοποιείο. Το 1920 το ζυθοποιείο «Νάουσα» συνενώθηκε

με την επιχείρηση «Όλυμπος» και ιδρύθηκε η «Όλυμπος-Νάουσα». Όταν η επιχείρηση επεκτάθηκε περαιτέρω, με την απόκτηση ανάλογης μονάδας στην Πάτρα, τότε ο Κωνσταντίνος Ν. Πλατσούκας εγκαταστάθηκε εκεί και ανέλαβε διευθυντική θέση. Εκτός από τα αρβανίτικα και την ελληνική γλώσσα μιλούσε την αγγλική, τη γαλλική, τη γερμανική, την αραβική, την εβραϊκή και την τουρκική. Απεβίωσε το 1934.

Στις επιχειρήσεις τον διαδέχθηκε ο γιος του Γρηγόρης Πλατσούκας, ο οποίος νυμφεύθηκε την Ελισάβετ, κόρη του συνεταίρου του Παντελή Γεωργιάδου. Ο Γρηγόρης διέμενε στη Θεσσαλονίκη και μέχρι το θάνατό του, το 1940, ήταν διευθυντικό στέλεχος της επιχείρησης «Όλυμπος-Νάουσα».

Χριστόδουλος Ν. Πλατσούκας και απόγονοι

Ο Χριστόδουλος Ν. Πλατσούκας ήταν διαχειριστής της Ο.Ε. «Αδελφοί Ν. Πλατσούκα». Ήταν μέτοχος της «ΣΕΦΕ.ΚΟ», ενώ παράλληλα διπύθυνε το «Σχοινοποιείον Ναούσης» και διατηρούσε κατάστημα εμπορίας υφασμάτων στον ισόγειο χώρο της κατοικίας του στην οδό 17ης Οκτωβρίου (Εμμ. Παπά) στη Νάουσα. Στη Νάουσα ξεχώριζε για τη μόρφωση και τη βιβλιοθήκη του.

Παντρεύτηκε την Καλλιόπη Γουργουλιάτου, με την οποία απέκτησε επτά παιδιά: την Ευφημία (1904-1985), τον Νικόλαο (1905-1992), τον Αριστοτέλη (1907-1982), τη Μαρίκα, τον Γεώργιο, τη Χρυσάνθη και τον Αγαμέμνονα (1917-1986).

Το 1949 ο Χριστόδουλος Ν. Πλατσούκας συμπεριλήφθηκε στον φορολογικό κατάλογο «ευπόρων πολιτών», που ανακοίνωσε το

Η οικογένεια Χριστόδουλου Πλατσούκα στη Νάουσα το 1935

υπουργείο Οικονομικών. Η συμμετοχή στον κατάλογο δείχνει ότι ο επιχειρηματίας ξεπέρασε (και σε ποιο μέτρο) τα οικονομικά προβλήματα που δημιουργήσαν ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος, η Κατοχή και ο Εμφύλιος. Απεβίωσε λίγα χρόνια αργότερα, το 1956 στην Αθήνα, όπου είχε ήδη εγκατασταθεί από την περίοδο της Κατοχής μαζί με την οικογένειά του.

Η επαγγελματική εξέλιξη των διαδόχων του Χριστόδουλου Ν. Πλατσούκα είχε ως εξής:

Ο Νικόλαος Χρ. Πλατσούκας φοίτησε στην Εμπορική Σχολή Κωνσταντινίδη στη Θεσσαλονίκη και κατόπιν, το 1923, συνέχισε στην Ανώτατη Εμπορική Σχολή Αθηνών. Μετά το πέρας των σπουδών του επέστρεψε στη Νάουσα και ανέλαβε τη διεύθυνση του σχοινοποιείου. Το 1940-1941 πολέμησε στον Αλβανικό μέτωπο. Μετά την καταστροφή του σχοινοποιείου από τους αντάρτες το 1949, μετοίκησε στην Αθήνα και πέτυχε να χρηματοδοτηθεί από το Σχέδιο Μάρσαλ. Το 1950 μαζί με

τους αδελφούς του, Αριστοτέλη Χρ. Πλατσούκα και Αγαμέμνονα Χρ. Πλατσούκα, συνέστησαν την εριοβιομηχανία «ΜΑΚΤΕΞ», μισθώνοντας τις εγκαταστάσεις των εργοστασίων Λαναρά στην Κολοκυνθού. Η επιχείρηση παρήγε κυρίως κουβέρτες και λειτούργησε μέχρι το 1987. Ο Νικόλαος Χρ. Πλατσούκας είχε παντρευτεί την Αδαμαντία Χατζηθανασίου.

Ο Αριστοτέλης Χρ. Πλατσούκας στα τέλη της δεκαετίας του 1920 είχε σπουδάσει υφαντουργός στην πόλη Βερβιέ του Βελγίου και για δύο χρόνια, λίγο πριν από τον πόλεμο, εγκαταστάθηκε στη Γερμανία για πρακτική εξάσκηση και ειδίκευση. Παντρεύτηκε την Ευδοξία Κολτσάκη.

Ο Αγαμέμνων Χρ. Πλατσούκας (1917-1986) συνεργάστηκε με τα αδέρφια του στην παραπάνω επιχείρηση. Παντρεύτηκε τη Σεβαστή Μετρίδου.

Ο Γεώργιος Χρ. Πλατσούκας φοίτησε στην Εμπορική Σχολή Κωνσταντινίδη στη Θεσσαλονίκη. Το 1948 συμμετείχε στην ίδρυση της

Οι οικογένειες Τσίτσι, Πλατσούκα, Σεφερτζή, Λόγγου, Κύρτου στη Νάουσα το 1925

«Νέας Υφαντουργικής Εταιρείας Ν.Υ.Φ.Ε.Τ. Α.Ε.», η οποία είχε έδρα την Αθήνα και αντικείμενο την κατεργασία, παραγωγή, εισαγωγή και εξαγωγή υφασμάτων πάσης φύσεως και συναφών ειδών. Διατηρούσε κατάστημα εμπορίας υφασμάτων στην οδό Σκουζέ. Παντρεύτηκε την Ελένη Σεφερτζή. Όλοι οι αδελφοί Χρ. Πλατσούκα πολέμησαν το 1940-1941 στο αλβανικό μέτωπο. Κανείς από τους απογόνους τους δεν συνέχισε στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας.

Ιωάννης Ν. Πλατσούκας

Ο Ιωάννης Ν. Πλατσούκας κατοικούσε στη Θεσσαλονίκη, το μεν 1913 στην ενορία της Ανάληψης, το δε 1915 στην οδό Εθνικής Αμύνης. Μετείχε το 1919 στην «Οινοπνευματοποιία “Ο Πρωτεύς” των Αδελφών Γεωργιάδη & Σια». Επίσης, εργάστηκε στην «Γρηγόριος Τσίτσι και Σια»⁽³³⁾ στις εγκαταστάσεις της Νάουσας.

Παντρεύτηκε την Ευθυμία Γιαν. Χατζηγιαννάκη από τη Νάουσα, δεν απέκτησαν όμως απογόνους.

Δημήτριος Ν. Πλατσούκας

Ο Δημήτριος Ν. Πλατσούκας σπούδασε πολιτικός μηχανικός στο Πολυτεχνείο του Βερολίνου. Το 1931 συμμετείχε στην εριοβιομηχανία «ΣΕ.ΦΕ.ΚΟ.» με ποσοστό 4%. Έζησε στην Αθήνα. Παντρεύτηκε την Παρασκευή (Βούλα) Θανοπούλου, με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον Νίκο και την Ελένη.

Γεώργιος Ν. Πλατσούκας

Ο Γεώργιος Ν. Πλατσούκας είχε φοιτήσει στην Εμπορική Σχολή Νούκα στη Θεσσαλονίκη και ασχολήθηκε με τις οικογενειακές επιχειρήσεις. Απεβίωσε το 1918 σε νεαρή ηλικία μόλις 32 ετών, από ασιατική γρίπη. Ήταν νυμφευμένος με τη Φανούλα Χριστ. Κολτσάκη, με την οποία απέκτησε τέσσερα παιδιά. Επέζησαν δύο, ο

Χρήστος (Χριστόδουλος, 1913-1970) και ο Γεώργιος, ήταν μέτοχοι στην εριοβιομηχανία «ΣΕ.ΦΕ.ΚΟ.», με ποσοστό συμμετοχής 6%.

Ο Χρήστος (Χριστόδουλος) Γ. Πλατσούκας ήταν λογιστής στα γραφεία της «Γρηγ. Τσίτσι και Σια» και κατόπιν στη ΔΕΘ. Υπήρξε παράγοντας του αθλητικού ομίλου «Ηρακλής». Η τοπική εφημερίδα «Φωνή της Ναούσης» τον περιγράφει ως εξής:

«... με το σικ και ακριβό ντύσιμό του, «στύλ Αγκλαί» σπάνιο για την περίοδο εκείνη. Χρυσά ρολόγια και πίπες, δαχτυλίδια και στύλό, άκρα καθαριότητα από κορυφής μέχρις υποδημάτων. Ευθυγενής στο περπάτημά του, ώστε δίκαια οι Ναουσαίοι του απένειμαν τον τίτλο του «βαρόνου» ως παρατσούκλι και το οποίο έφερε μέχρι το θάνατό του. Ήταν κυνηγός με εξάρτηση τέλεια και ακριβή. Ένα αντίγραφο των εγγλέζων κυνηγών της αλεπούς. Είχε ένα τζιπ πολυτελέστατο διασκευασμένο με τόση μαστοριά που δεν συγκρινόταν ούτε με κούρσα της εποχής. Φώτα και εξαρτήματα με μεράκι και γούστο. Στις θήκες το δίκανο και το μονόκανο και τα σκυλιά ράτσας που γνάλιζε η τρίχα τους από την καθαριότητα με τα ακριβά περιλαίμια και λουριά».

Ο Γεώργιος Γ. Πλατσούκας, ο οποίος γεννήθηκε λίγο μετά τον θάνατο του πατέρα του και βαπτίσθηκε με το όνομά του, εκπαιδεύθηκε ως κλωστοϋφαντουργός στη Σιβιτανίδειο και εργάστηκε από το 1951 έως το 1962 στη «Γρηγόριος Τσίτσι και Σια», στην Έδεσσα. Από το 1963 έως το 1975 εργάστηκε στη «ΣΕ.ΦΕ.ΚΟ.», στην οποία ήταν μέτοχος. ■

Σημείωση: Στην παρούσα δημοσίευση παραλείπονται όλες οι υποσημειώσεις του αρχικού κειμένου, τις οποίες ο ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει στην κανονική έκδοση του όλου έργου.

*Το Επισκοπείο: Προσφορά της οικογένειας Μανωλού-
ση στη Μητρόπολη για την στέγαση του Μητροπολίτη
κατά τις επισκέψεις του στη Νάουσα*

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΑΝΩΛΟΥΣΗ

ΜΙΑ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ

γράφει ο Στέργιος Αποστόλου, Ιστορικός ερευνητής-Συγγραφέας

Με αφορμή σχετικό δημοσίευμα του Νέανθου Θρακίτη στο περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ» της Έδεσσας(1) με τίτλο «ΝΤΙΝΤΙΝΗΣ (ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ) ΜΑΝΩΛΟΥΣΗΣ, Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗΣ ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΓΡΑ» (Από ήρωας ληστής) και την ευλόγως διατυπούμενη απορία του πώς ο υποφαινόμενος στην περισπούδαστη - όπως τη χαρακτηρίζει - μελέτη μου με τίτλο «ΠΤΥΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΤΑΞΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ» (1671-1918), μελέτη κριτική – ιστοριοδιφική, έκδοση 1994, Νάουσα, δεν εντόπισε και δεν προέβη σε επαρκή αναφορά γύρω από την οικογένεια αυτή των Ναουσαίων γαιοκτημόνων και ευεργετών, δράττομαι της ευκαιρίας να παράσχω τις απαιτούμενες διευκρινίσεις και να παραθέσω συμπληρωματικά ιστορικά πληροφοριακά στοιχεία τα οποία προέκυψαν κατόπιν ενδελεχέστερης και διεξοδικότερης σχετικής έρευνας.

Μάλιστα, με την ευκαιρία αυτή, βασιζόμενος και στις αξιόλογες ιστορικές πληροφορίες οι οποίες εμπεριέχονται στο ανωτέρω δημοσίευμα του Νέανθου Θρακίτη καταγραφείσες – όπως μας αναφέρει – από τα χείλη της Μίτσας (Ευθυμίας) Μανωλούση, θα επιχειρήσω κι' εγώ με τη σειρά μου να ανασυνθέσω την όλη εικόνα της πράγματι ιστορικής αυτής οικογένειας της Νάουσας κατόπιν των προκυψάντων από την έρευνά μου συμπερασμάτων.

Προπάτορας, καθ' όλες τις ενδείξεις, της οικογένειας Μανωλούση (όπως είναι γνωστή στους Ναουσαίους) πρέπει να θεωρείται ο Τάσιος(2) ή Τασιώνας(3). Μετά την κατάληψη και καταστροφή της Νάουσας από τους Τούρκους το 1822, ο Τασιώνας Μανώλη ή Τάσιος ακολούθησε τους διασωθέντες Ναουσαίους επαναστάτες στο Νότο και τέθηκε κάτω από τις διαταγές του Δημητρίου Υψηλάντη στο Ναύπλιο. Μετά τη χορηγήσει αμνηστίας επέστρεψε στη Νάουσα(4). Το διάταγμα για τη χορήγηση αμνηστίας στους διαφυγόντες τη σύλληψη ή θανάτωση Ναουσαίους επαναστάτες προέβλεπε και την επιστροφή σ' αυτούς των δημευθέντων υπό του Δημοσίου περιουσιακών τους στοιχείων.

Πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, για τη συντριπτική πλειοψηφία των τυχόντων αμνηστίας και επανεγκατασταθέντων στην πόλη Ναουσαίων επαναστατών, δεν γίνεται ειδική μνεία για το είδος των επιστραφέντων σ' αυτούς περιουσιακών τους στοιχείων. Έτσι, δεν γνωρίζουμε εξ υπαρχής τα περιουσιακά στοιχεία του Τασιώνα Μανώλη(5).

Κατά την πρώτη περίοδο της μετεπαναστατικής Νάουσας, η αναφορά σε ομαλούς ρυθμούς της οικονομικής, κοινωνικής και πολι-

τιστικής ζωής της πόλης, καθώς και ο επανασυννοικισμός της, οφείλονται κατά κύριο λόγο στον πρωταγωνιστικό ρόλο τον οποίο διαδραμάτισε ο Μάμαντης(6), προύχοντας και πολιτικός αντίπαλος του Ζαφειράκη πριν από την επανάσταση. Έγγραφο μνεία του ονόματος του Τασιώνα Μανώλη κατά την μετεπαναστατική περίοδο για πρώτη φορά γίνεται σε πρακτικό ενός κώδικα της Ιεράς Μητρόπολης Βεροίας με χρονολογία 9 Αυγούστου 1853, όπου η Δημογεροντία Ναούσης με επικεφαλής τον Μάμαντη Αναστασίου τον τοποθετεί ως ένα εκ των επιτρόπων της μόλις αποπερατωθείσης Αλληλοδιδασκτικής Σχολής Ναούσης(7).

Ακολούθως, μνεία του ονόματος του ιδίου ως προκρίτου και ενορίτη της ενορίας Μεταμορφώσεως γίνεται περί το 1866 – 1867(8). Την ίδια περίοδο εμφανίζεται να μετέχει στην κοινωνική κλπ. ζωή της πόλης και ο γιος του Τασιώνα Μανώλη, Εμμανουήλ ή Μανουήλ (Αναστασίου) Μπέλλας(9). Επίσης, ο Μανουήλ Α. Μπέλλας εμφανίζεται να μετέχει ως μέλος στην Εφορευτική Επιτροπή των Σχολείων της Νάουσας(10).

Κατά την περίοδο 1869 – 1871 ο ίδιος αναλαμβάνει ταμίας και διαχειριστής της Εφορείας των Εκπαιδευτικών Καταστημάτων Ναούσης(11). Χαϊδευτικό του βαπτιστικού ονόματος Εμμανουήλ ή Μανουήλ στη Νάουσα είναι το «Μανωλούσης». Το χαϊδευτικό αυτό, αργότερα, μετέπεσε σε επώνυμο (όχι επίσημο) της οικογένειας.

Κατά τα καταγραφέντα από τον Νέανθο Θρακίτη εκ χειλέων Μίτσας (Ευθυμίας) Μανωλούση, ο Τασιώνας (Μανώλη) απέκτησε μια θυγατέρα, τη Χατζούδα και ένα γιο, τον Μανωλούση, ο οποίος σαφώς είναι ο Μανουήλ Α. Μπέλλας. Ο Μανωλούσης σπούδασε στη Βιέν-

νη γιατρός, όμως ουδέποτε άσκησε το επάγγελμα αυτό λόγω της μεγάλης οικονομικής ευρωστίας της οικογένειάς του. Για τον πατέρα του Μανωλούση, τον Τασιώνα Μανώλη, θυλείται ότι ήταν ο πλουσιότερος Ναουσαίος και ότι οι Ναουσαίοι κατά τις οικονομικές συναλλαγές τους επικαλούνταν ως στοιχείο αξιοπιστίας τον όρκο «Μα του Τασιώνα τα μιλιούνια»(12). Από την ίδια πηγή μας παρέχεται η πληροφορία ότι ο Τασιώνας αγόρασε 3.000 στρέμματα στη Νέα Κούκλαινα (σήμερα Τρίλοφος) Βέροιας και άλλα τόσα στο Ριζό και στο Λουτροχώρι της Έδεσσας. Ασουνόριαστα ήταν τα βοσκοτόπια του στα Σεβαστιανά (Έδεσσας) και στην Έδεσσα(13). Στο σημείο αυτό, ο γράφων πληροφορεί το Νέανθο Θρακίτη ότι κάνει μνεία της γαιοκτησίας του Τασιώνα στο χωριό Γιαβέρνιτσα ή Γιαβόρνιτσα, μετέπειτα Νέα Κούκλαινα και σήμερα Τρίλοφος, χρησιμοποιώντας όμως το επώνυμο Μπέλλας, όπως ακριβώς αυτό σημειώνεται σε ιστορικές πληροφορίες παρεχόμενες από τον Ευστάθιο Στουγιαννάκη(14).

Όμως η αναφορά του Παναγιώτη Δεκάζου για το τσιφλίκι της Γιαβόρνιτσας, δύο έτη αργότερα (1913), φέρει ως ιδιοκτήτες του άλλα πρόσωπα. Συγκεκριμένα, μας παρέχεται η πληροφορία ότι ιδιοκτήτες του τσιφλικιού αυτού είναι οι Ιωάννης Σαλφατάς και Απόστολος Χατζηγώγος με συνιδιοκτητή τον Δερβίς Μπέη από τη Βέροια. Φαίνεται ότι στο διάστημα αυτό των δύο ετών (1911 – 1913) η οικογένεια Μανωλούση, μέσω της ορισθείσας – μετά το θάνατο του Εμμανουήλ Α. Μπέλλα – επιτροπής για τη διαχείριση της περιουσίας του, έχασε το τσιφλίκι αυτό(15).

Περί τα τέλη του 19ου αι. οι Ναουσαίοι ζήτησαν από τον Μητροπολίτη Βεροίας όπως τους έξι

από τους δώδεκα μήνες του έτους παραμένει στη Νάουσα. Στην εύσχημη άρνηση του Μητροπολίτη ότι τούτο είναι αδύνατο καθόσον η Νάουσα στερείται σχετικών κτιριακών εγκαταστάσεων για τη διαμονή του ιδίου και της ακολουθίας του – και πράγματι στερούνταν – παρενέβη ο Εμμανουήλ Α. Μπέλλας ο οποίος δήλωσε ότι παραχωρεί ως επισκοποείο την έναντι της εκκλησίας Μεταμορφώσεως οικία του με την προϋπόθεση βεβαίως ότι θα αποδεχθεί το αίτημα τούτο των Ναουσαίων.

Πράγματι, ο Μητροπολίτης δέχτηκε και ο Εμμανουήλ Α. Μπέλλας παραχώρησε την οικία του (ή μάλλον τη δώρισε) – δεν γνωρίζω ακριβώς το ιδιοκτησιακό καθεστώς – χτίζοντας ο ίδιος ακριβώς απέναντι, μεγαλοπρεπέστερο σπίτι. Φαίνεται ότι για κάποιο χρονικό διάστημα, πολύ μικρό όμως, τήρησε ο Μητροπολίτης την υπόσχεσή του να διαμένει και στη Νάουσα.

Τούτο, άλλωστε, αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι στη Νάουσα ιδρύθηκε (πέραν του Α΄ στη Βέροια) και Β΄ Τμήμα Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου. Επικρατεί η άποψη ότι στη συμφωνία μεταξύ του Μητροπολίτη Βεροίας και των Ναουσαίων υπεισήλθαν και κύκλοι του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Επειδή όμως δεν έχει διασταυρωθεί η φήμη αυτή από άλλη έγγραφη πηγή πρέπει βεβαίως να θεωρείται μετέωρη(16). Όπως προαναφέρθηκε, για πολύ ελάχιστο χρονικό διάστημα τηρήθηκε η συμφωνία, καθόσον ο Μητροπολίτης Βεροίας δεν παρέμενε κατά τους συμφωνηθέντες έξι μήνες στη Νάουσα. Η δωρηθείσα όμως οικία του Εμμανουήλ Μπέλλα, απ' ό,τι γνωρίζω, εξακολουθεί να παραμένει στην ιδιοκτησία της Εκκλησίας, εκτός βεβαίως αν άλλως

Στο πρώην κτήριο Μανωλούση στεγάζεται σήμερα το ΚΑΠΗ Νάουσας

έχουν τα πράγματα.

Μία από τις τρεις θυγατέρες που είχε ο ο Εμμανουήλ (ή Μανωλούσης) Α. Μπέλλας, την Μαρία, την πάντρεψε με τον Γεώργιο Αλεξάνδρου. Από το γάμο αυτό το ζεύγος απέκτησε μία θυγατέρα, την Μίτσα (Ευθυμία) και τρεις γιους, τους Εμμανουήλ, Αλέξανδρο και Κωνσταντίνο (Ντιντίν). Εκ κληρονομίας από την μητέρα της Μαρία, η Μίτσα, πέραν από διάφορους αγρούς στην περιοχή της Νάουσας και κάποια αστικά ακίνητα στην πόλη, απέκτησε και το βοσκότοπο στη θέση Γκουβερντανίκ της περιφέρειας της κοινότητας Σάμαρ νομαρχίας Εδέσσης, 1800 στρεμμάτων.

Έτσι, επαληθεύονται εν μέρει αυτά που γράφει ο Νέανθος Θρακίτης(17). Επίσης, από το ίδιο δημοσίευμα του ανωτέρω στο περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ» μας παρέχεται η πληροφορία ότι πέραν της δωρεάς του επισκοπείου στη Μητρόπολη Βεροίας από τον Μανωλούση και ο πατέρας του Τασιώνας φέρεται ως δωρητής του οικοπέδου στο οποίο χτίστηκε η εκκλησία της Παναγιωπούλας μαζί με δύο παρακείμενα σπίτια τα οποία χρησίμευαν για

καλοκαιρινές διακοπές. Τα σπίτια αυτά σήμερα δεν υπάρχουν, καθόσον καταστράφηκαν(18). Ως προς το θέμα του Ντιντίν (Κων/νου) αδελφού της Μίτσας, πέραν των όσων ποιείται μνεία ο Νέανθος Θρακίτης, θα παραθέσω και τα κατωτέρω πληροφοριακά στοιχεία(19).

Η δεκαετία 1920 – 1930 διακρίνεται για τις έντονες παραταξιακές αντιπαραθέσεις και την οξυνθείσα εμπάθεια μεταξύ των τοπικών παραγόντων της Νάουσας. Η προμνημονευόμενη μελέτη μου καλύπτει το διάστημα μέχρι το 1918, οπότε, βεβαίως, δεν τις περιλαμβάνει. Η τάξη των βιομηχάνων αναδεικνύονταν συνεχώς σε μεγάλη οικονομική δύναμη, ενώ, τα παλιά τζάκια, οι τσορμπατζήδες, όσοι δεν ασχολούνταν με τη βιομηχανία ή άλλα προσοδοφόρα επαγγέλματα, εξασθένιζαν συνεχώς και έχαναν τα ερείσματά τους. Οι υπάρχοντες (ολίγοι ευτυχώς) Ναουσαίοι πιστολάδες βρήκαν την ευκαιρία τότε και εντάχθηκαν είτε στην μια είτε στην άλλη πλευρά, προσφέροντας τις υπηρεσίες τους σ' αυτές αφ' ενός και διατηρώντας και καλλιεργώντας αφ' ετέρου ακόμα περισ-

σότερο τις προϋπάρχουσες μεταξύ τους διαφορές.

Ένας εξ αυτών των πιστολάδων ήταν και ο Ντιντίνης, ο οποίος είχε ενταχθεί σ' αυτούς και μετείχε στην κακοποιό δράση τους, παρά το γεγονός ότι ήταν κληρονόμος μεγάλης περιουσίας. Μέσα στα πλαίσια του κυκεώνα αυτών των αντιπαραθέσεων και προσωπικών διαφορών ο Ντιντίνης πέφτει θύμα άγριας δολοφονίας. Πολλές εικασίες υπάρχουν για τα αίτια της δολοφονίας του, όμως τίποτα δεν είναι σίγουρο. Οι πρωταγωνιστές αυτών των γεγονότων δεν υπάρχουν πια και ο χρόνος με τα σκοτεινά πέπλα του συνεχώς εξασθενίζει τις λίγες αναμνήσεις που έχουν απομείνει,

οδηγώντας τες στη λήθη.

Ο γράφων δεν συμερίζεται απολύτως τις απόψεις του Νέανθου Θρακίτη ως προς τη δράση του Ντιντίνη κατά τον Μακεδονικό Αγώνα, ούτε το χαρακτηρισμό του ως «δαφνοστεφανωμένου ήρωα» κατά τη διάρκεια του. Δεν είναι δυνατόν ένα παιδί 12 χρονών (όπως ήταν τότε ο Ντιντίνης) να εμφανίζει τέτοια δράση. Είναι βέβαιο, όμως, ότι κάλλιστα μπορούσε να επηρεαστεί ο χαρακτήρας του επί το χειρότερο από το συγχρωτισμό του με τους μαχητές αντάρτες.

Σ' έναν τέτοιο σκληρό πόλεμο, όπως ήταν ο Μακεδονικός Αγώνας, οι αντάρτες δεν επιτρέπονταν να έχουν ηθικούς ενδοιασμούς, αντιμετωπίζοντας έναν πολλαπλά

πιο άγριο αντίπαλο όπως ήταν οι κομιτατζήδες. Συμφωνώ όμως απόλυτα μαζί του ότι ο Δήμος Ηρωικής Πόλεως Ναούσης και κυρίως η Μητρόπολη Βεροίας & Ναούσης, έχουν ηθική υποχρέωση να αναδείξουν προς πάσα κατεύθυνση τις δραστηριότητες και ευεργεσίες αυτής της ιστορικής οικογένειας της Νάουσας. Τυχόν υπάρχουσες σκοπιμότητες για το αντίθετο πρέπει να παραμερισθούν.

Και τούτο για να υπάρξει συνέχεια στην μακριά αλυσίδα των Ναουσαίων ευεργετών. Τέλος, ο γράφων υπογραμμίζει ότι υπάρχει έδαφος για περαιτέρω έρευνα επί της μελέτης αυτής από τυχόν υπάρχοντα γραπτά στοιχεία στα χέρια επιζώντων γόνων της οικογένειας. ■

Βιβλιογραφία, πηγές, σχόλια

- (1) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», περίοδος Γ', τεύχη 9-12, Σεπτέμβριος 1996, έκδοση Λαογραφικής Εταιρείας Νομού Πέλλας, άρθρο Νέανθου Θρακίτη με τίτλο «ΝΤΙΝΤΙΝΗΣ (ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ) ΜΑΝΩΛΟΥΣΗΣ, Ο ΜΙΚΡΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗΣ ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΚΑΠΕΤΑΝ ΑΓΡΑ (Από ήρωας, ληστής)». Σελ. 239-241.
- (2) ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. Α' ΑΡΧΕΙΟΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (1695 - 1912). Δημοσιεύματα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών. Επιμέλεια Ι. Κ. Βασδραβέλλη, σελ. 466. Θεσσαλονίκη 1952. Αφορά σε πίνακα καταγραφής Ναουσαίων επαναστατών φονευθέντων κατά τις μάχες ως και διαφυγόντων τη σύλληψη, με απογραφή των περιουσιακών τους στοιχείων καταληφθέντων και δемеυθέντων υπό του Δημοσίου. Το πλήρες κείμενο του πίνακος τούτου βλ. εις Ι. Κ. Βασδραβέλλη «ΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΑΣ» (1796 1832), σελ. 285, ένθα το όνομα: Τάσιος. Θεσσαλονίκη 1950.
- (3α) Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ό.π. σελ. 290 (ένθα το όνομα Τασίανας Μανώλη). Ο πίνακας αυτός αφορά σε Ναουσαίους επαναστάτες που επέστρεψαν μετά την καταστροφή της πόλης κατόπιν χορηγηθείσας συγνώμης και αμνηστίας σ' αυτούς από τον Μεχμέτ Ερίν Εμπού Λουμπούτ πασά.
- (3β) Το αναγραφόμενο στον ίδιο πίνακα πρόσωπο με το όνομα «Τασίανας» μάλλον πρέπει να αποκλεισθεί ότι είναι ο προπάτορας της οικογένειας Μανωλούση, δεδομένου του γιου του Τασιώνη Μανώλη, ονόματι Εμμανουήλ ή Μανουήλ (Αναστασίου) Μπέλλα, ο οποίος πήρε ως βαπτιστικό όνομα το όνομα του παππού του Μανώλη. Κατά την εποχή εκείνη ως πατρώνυμο κυρίως ετίθεντο τα βαπτιστικά των πατέρων στη Γενική πτώση (Γενική της καταγωγής). Το επώνυμο «Μπέλλας», προφανώς, έχει παραλειφθεί στον πίνακα καταγραφής, καθόσον άλλα πρόσωπα με το αυτό επώνυμο, συγγενικά, μάλλον αναφέρονται σ' αυτόν.
- (4) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 239.
- (5) Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ό.π., σελ. 283-297.
- (6) Στέργιου Σπυρ. Αποστόλου «ΠΤΥΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΤΑΞΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ». Μελέτη κριτική - ιστοριοδική. Νάουσα 1994.
- (7) Παύλου Πυρινού «Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΟΔΙΑΔΑΚΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ». Περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ», τεύχ. Αριθ. 9, Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 1979, σελ. 137-138.
- (8) Εμμανουήλ Στ. Βαλσαμίδα «Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑ-

ΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ 1822». Κεφ. Ζ', ονόματα Ναουσαίων κατά ενορίες. Έκδοση Πρωτοβουλίας. Νάουσα 1996.

- (9) Εμμανουήλ Στ. Βαλσαμίδα, ό.π., κεφ. ΙΑ', ημερολογιακό έτος 1866.
- (10) Εμμανουήλ Στ. Βαλσαμίδα, ό.π., κεφ. ΙΒ', το έτη 1867-1868 (Ημερολογιακά).
- (11) Εμμανουήλ Στ. Βαλσαμίδα, ό.π., κεφ. ΙΔ', η τριετία 1869-1871 του εφόρου Μανουήλ Α. Μπέλλα και κεφ. ΙΕ', απολογισμός της Εφορείας 1869-1871.
- (12) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 240.
- (13) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 239.
- (14) Ευστάθιου Στουγιαννάκη «ΝΑΟΥΣΑ» (Γεωργία - Ερπύριον - Βιομηχανία και κοινοτική περιουσία αυτής. «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ», τόμος 1911, σελ. 144 - 157., ένθα παρέχεται η πληροφορία ότι το τσιφλίκι Γιαβόρνιτσας ανήκει κατά 50% στις αδελφές (θυγατέρες) του Εμμανουήλ Μπέλλα. Επίσης, βλέπε Στέργιου Σπυρ. Αποστόλου, ό.π., σελ. 203.
- (15) Παναγιώτου Δεκόζου «Η ΝΑΟΥΣΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ» (Οικονομολογική μελέτη), σελ. 25. Αθήνα 1913 και Στέργιου Σπυρ. Αποστόλου, ό.π., σελ. 204. Επίσης, περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 240.
- (16α) Εμμανουήλ Στ. Βαλσαμίδα, ό.π., κεφ. ΙΑ', δύο γράμματα, ένθα γίνεται μνεία περί της δωρεάς του Εμμανουήλ Α. Μπέλλα στη Μητρόπολη Βεροίας.
- (16β) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 240, μνεία, επίσης, περί της ως άνω δωρεάς.
- (16γ) Στέργιου Σπυρ. Αποστόλου, ό.π., σελ. 288-289 και σελ. 297-300, περί του Β' εν Ναούση Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου.
- (17α) Υπ' αριθ. 4985/1931 δημόσια διαθήκη της Μαρίας χήρας Γεωργίου Αλεξάνδρου, το γένος Εμμανουήλ Μπέλλα, δημοσιευθείσα την 23η Ιουνίου 1943. Πρακτ. Αριθ. 42 Πρωτοδικείου Βεροίας ένθα υπάρχει αναφορά στα μέλη της οικογένειας και στο βοσκότοπο Γκουβερντανίκ.
- (17β) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 239, σχετικά με τις γαιοκτησίες Τασιώνας.
- (17γ) Στέργιου Σπυρ. Αποστόλου, ό.π., σελ. 209, αναφορικά με τις γαιοκτησίες της οικογένειας Μανωλούση.
- (17δ) Εμμανουήλ Στ. Βαλσαμίδα, ό.π., κεφ. ΚΖ', ή πρόξη ΙΑ', ένθα γίνεται μνεία του Γεωργίου Αλεξάνδρου.
- (18) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., σελ. 240.
- (19) Περιοδικό «ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΔΗΝ», Νέανθου Θρακίτη, ό.π., (βλέπε το κείμενο συνολικά).

«ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΑ»

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΑΜΤΣΙΟΥ

Ο Γιώργος Δάμτσιος γεννήθηκε το 1978 στη Νάουσα και εργάζεται στο Ελληνικό Δημόσιο από το 2000. Εκτός από τη συγγραφή, του αρέσει να διαβάζει μανιωδώς ενώ είναι λάτρης της heavy metal, του gaming και του αθλητισμού. Εξακολουθεί να μένει στη Νάουσα, μαζί με τη σύζυγό του Αναστασία και την κόρη τους. Το μυθιστόρημα «Μέχρι Την Τελευταία Του Ανάσα» είναι το πρώτο που εκδίδεται.

Γράφει ο
Γιώργος Μάλλιος
Φιλολόγος, αρχαιολόγος

Το βιβλίο αρχίζει στο ανακριτικό δωμάτιο της αστυνομίας της Νέας Υόρκης όπου ο κρατούμενος Ρομπ Μίαρς, δίνει κατάθεση στον ψυχίατρο της υπηρεσίας.

Μόλις λίγες μέρες πριν είχε δολοφονήσει την οικογένεια της πρώην συζύγου του, συνολικά τέσσερα άτομα. Ο Ρομπ ξετυλίγει το κουβάρι της ιστορίας της

δολοφονίας, και ουσιαστικά το κουβάρι της ζωής του. Βασικό στοιχείο του ταραγμένου βίου του, που ξεκινά προ 45 χρόνων σε μια πόλη της Βορείου Ελλάδος και συνεχίζει στην Νέα Υόρκη, είναι η εμφάνιση φαινομένων που θα ονομάζαμε μεταφυσικά, παραψυχολογικά. Πρόκειται κυρίως για τρομακτικά οράματα και προφητικούς εφιάλτες, καθώς και ανεξήγητες συμπτώσεις που είτε έχει ο ίδιος είτε έχουν άλλοι, μα αφορούν αυτόν.

Η ερμηνεία που δίνεται στα μεταφυσικά αυτά φαινόμενα είναι ότι ο Ρομπ πρέπει να αναλάβει μια αποστολή για λογαριασμό του ίδιου του Θεού: να αποτρέψει την γέννηση ενός παιδιού που προορίζεται να είναι η ίδια η προσωποποίηση του απόλυτου κακού, ενός παιδιού που κυοφορεί μέσα της η Πάμελα Χιούτον. Το πρόβλημα είναι ότι η Πάμελα είναι η αγαπημένη σύζυγος του Ρομπ, η μόνη φωτεινή αχτίδα στην ζοφερή ως τότε ζωή του, το παιδί δε είναι ο καρπός του γάμου τους, σπορά δική του. Το τι θα γίνει από κει και πέρα και – το σημαντικότερο – πώς και γιατί θα γίνει, εξυφαίνεται με έναν περίπλοκο και αναπάντεχο τρόπο...

Δομή: το βιβλίο χωρίζεται σε ακριβώς 100 κεφάλαια, τα περισσότερα από τα οποία είναι μάλλον σύντομα, πολλές φορές δεν ξεπερνούν τις 3 σελίδες. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την απλή, καθημερινή γλώσσα που επιλέγει να χρησιμοποιήσει ο συγγραφέας, καθιστά το μυθιστόρημα ευκολοδιάβαστο. Από το 4ο κεφάλαιο και εξής ξεκινά η αναδρομή του ήρωα στα γεγονότα που τον οδήγησαν στο έγκλημα. Στο μεγαλύτερο αυτό τμήμα του βιβλίου είναι εμφανής η προσπάθεια του συγγραφέα να δομήσει τα γεγονότα έτσι, ώστε να φαίνεται ότι η τελική πράξη του ήρωα ήταν αναπόφευκτη, η πορεία που ακολούθησε αναπόδραστη. Τα τελευταία πέντε κεφάλαια οδηγούν στην κορύφωση και την τελική λύση του δράματος.

Βασικές ιδέες: ο βασικός άξονας γύρω από τον οποίο κινείται το έργο είναι η αντιπαλότητα του κακού και του καλού. Βεβαίως τα όριά τους εμφανίζονται συγκεχυμένα, όπως είναι και στην πραγματική ζωή άλλωστε. Άλλα θέματα που απασχολούν τους ήρωες του έργου είναι η γνώση και η άγνοια, η πραγματικότητα και η ψευδαίσθηση, η μεταφυσική παρέμβαση και η λογική εξήγηση,

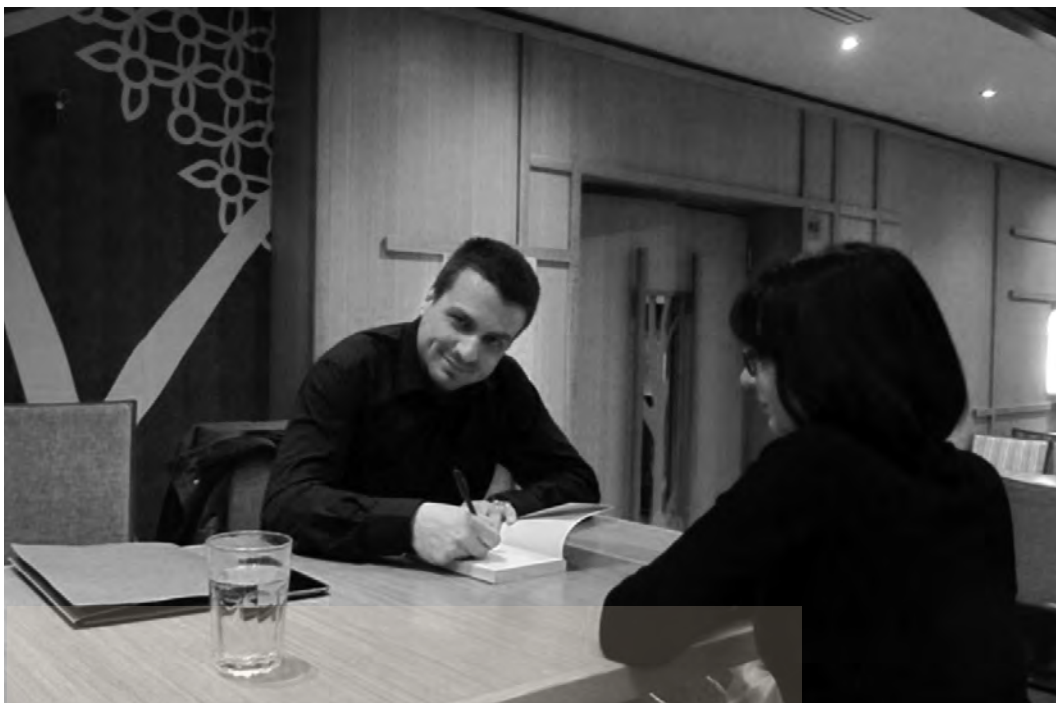
το παράλογο και το λογικό, και κυρίως τα όρια της αυτοβουλίας και της χειραγώγησης, της κριτικής σκέψης και της τυφλής πίστης.

Αφηγηματικοί τρόποι: Καθ' όλη την διάρκεια του έργου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί διάφορες αφηγηματικές τεχνικές προκειμένου να εκθέσει τα γεγονότα και να μας εισαγάγει στην σκέψη και τα συναισθήματα των ηρώων του. Η διήγηση είναι βέβαια κυρίαρχη, διακόπτεται όμως συχνά πυκνά από διαλόγους – συχνά χωρίς άμεση σχέση με τα διηγούμενα γεγονότα, πράγμα που αποφορτίζει κάπως την ατμόσφαιρα και στρέφει την προσοχή μας περισσότερο στο ήθος των ηρώων. Αν και οι περιγραφές δεν είναι τόσο συχνές, είναι ωστόσο τοποθετημένες σε κρίσιμα σημεία του έργου, ειδικά όταν μέσα από αυτές αφήνονται εντέχνως υπαινιγμοί για το ποιόν των ηρώων.

Αφήγηση: Ένα από τα ενδιαφέροντα – κατά την γνώμη μου – στοιχεία του βιβλίου είναι η αφήγηση, κυρίως γιατί συνδυάζονται διαφορετικά επίπεδα αφήγησης, διαφορετικοί αφηγητές και εστιάσεις. Σε όλη την διάρκεια του έργου υπάρχει ένας αδιόρατος, ετεροδιηγητικός αφηγητής που αφηγείται στο τρίτο πρόσωπο. Δεν είναι κάποιο από τα πρόσωπα του έργου και μοιάζει να μην εστιάζει σε συγκεκριμένο πρόσωπο, φαίνεται δηλαδή να έχει την απόλυτη γνώση των γεγονότων, προσδεδειγμένα όμως τείνει να εστιάζει αποκλειστικά στον πρωταγωνιστή. Βλέπει δηλαδή με τα μάτια του ήρωα του έργου. Από το 4ο κεφάλαιο και μετά ο ίδιος ο Ρομπ γίνεται ο αφηγητής της ιστορίας του που έτσι εγκιβωτίζεται στην κύρια αφήγηση.

Εξιστορούνται από την σκοπιά του δράστη τα γεγονότα που οδήγησαν στην δολοφονία. Αυτό έχει μεγάλη σημασία, γιατί στόχος του συγγραφέα – αν μπορώ να διακρίνω σωστά – είναι να καταστήσει συμπαθητικό τον κεντρικό ήρωα στον αναγνώστη. Με τον τρόπο αυτό, νομίζω, το πετυχαίνει. Τέλος, ένας τρίτος αφηγητής εμφανίζεται στα τελευταία κεφάλαια του βιβλίου. Αυτός είναι ο πραγματικός ανταγωνιστής του Ρομπ και, όπως μόνο τότε γίνεται κατανοητό, ο απόλυτος Κακός ήρωας του βιβλίου. Αν και εξιστορεί τα γεγονότα από την δική του σκοπιά, με εσωτερική εστίαση όπως λέγεται, μοιάζει τελικά να τα γνωρίζει τα πάντα, αφού αυτός

...οι περιγραφές είναι τοποθετημένες σε κρίσιμα σημεία του έργου, όταν μέσα από αυτές αφήνονται εντέχνως υπαινιγμοί για το ποιόν των ηρώων...

Ο συγγραφέας υπογράφει αντίτυπα του βιβλίου του

άλλωστε οργάνωσε τα πάντα.

Κλίμα: Η ατμόσφαιρα που επικρατεί στο έργο – όπως οφείλει για το είδος που υπηρετεί – είναι σκοτεινή, γεμάτη αγωνία. Οι χαρακτήρες δεν είναι αυτό που λέμε «χαρά Θεού». Προέρχονται από προβληματικά κοινωνικά περιβάλλοντα, επιδεικνύουν εξίσου προβληματική συμπεριφορά που τους καθιστά σε σημαντικό βαθμό ανίκανους να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματα και τις ανάγκες τους. Και σε όλα αυτά έρχονται να προστεθούν τα μεταφυσικά φαινόμενα που βιώνουν από την στιγμή που ξεκινά η ροή των γεγονότων τα οποία καταλήγουν στην δολοφονία.

Είναι όμως αυτά στοιχεία που αρκούν για να χαρακτηριστεί το έργο ένα βιβλίο τρόμου;

Οπωσδήποτε δημιουργείται, όπως είπαμε μια σκοτεινή ατμόσφαιρα, που υποβάλλει συνάμα τον φόβο, περισσότερο όμως ως δέος προς το ανεξήγητο, παρά ως τρόμο. Πράγματι τα μεταφυσικά φαινόμενα που περιγράφονται δεν είναι τόσο τρομακτικά όσο κυρίως αδύνατον να ερμηνευτούν από τον κοινό νου. Ο φόβος είναι σαφέστατα παρών, κυρίως όμως με την αριστοτελική έννοια της αγωνίας για το τι έπεται στην ζωή των ηρώων. Ή καλύτερα, δεδομένου ότι ο αναγνώστης γνωρίζει από την αρχή το τι συνέβη – ο Ρομπ έχει σκοτώσει την οικογένεια της Πάμελα Χιούτον, καριά αμφιβολία γι' αυτό – το

αφηγηματικό βάρος πέφτει και η αγωνία αφορά στο πώς συνέβησαν τα γεγονότα και κυρίως γιατί συνέβησαν έτσι, όπως κατέληξαν να συμβούν. Προσωπικά λοιπόν θα δυσκολευόμουν πολύ να χαρακτηρίσω το έργο ένα βιβλίο τρόμου.

Είναι μήπως ένα ψυχολογικό θρίλερ; Αν και η ψυχογράφηση των ηρώων είναι βασικό μέλημα του συγγραφέα, με τέτοιες μεταφυσικές εμπειρίες που ζουν θα περιμέναμε πιο εκτενείς περιγραφές των επιπτώσεών τους στον ψυχισμό των ηρώων. Αντίθετα, αυτό στο οποίο δίνεται έμφαση είναι οι κοινωνικές επιπτώσεις των μεταφυσικών αυτών εμπειριών. Πράγματι, μετά από κάθε έντονη εμπειρία βλέπουμε τον ήρωα να απομονώνεται ακόμη περισσότερο, να αποκόπτει τους κοινωνικούς δεσμούς με το άμεσο περιβάλλον του, να αδυνατεί να επικοινωνήσει.

Στον κοινωνικό τομέα, νομίζω, και στο επίπεδο των διαπροσωπικών σχέσεων εντοπίζεται το πρόβλημά του ήρωα που μέχρι την τελευταία του ανάσα κατατράχεται από τους «δαίμονές» του. Μια ευφάνταστη ανατροπή στο τέλος της ιστορίας θα του δείξει ότι οι άλλοι, οι συνάνθρωποί του ήρωα δεν ήταν τελικά οι δαίμονές του, αλλά η πραγματική σωτηρία του. Έτσι παρά τον «ζόφο και το έρεβος» που επικρατεί στο βιβλίο, πρέπει να ομολογήσουμε ότι το τελικό μήνυμα που εξάγεται από αυτό το μεταφυσικό δράμα είναι ιδιαίτερα αισιόδοξο. **N**

...στο βιβλίο ο φόβος είναι σαφέστατα παρών, κυρίως όμως με την αριστοτελική έννοια της αγωνίας για το τι έπεται στην ζωή των ηρώων...

«ΚΥΤΙΟ ΚΡΥΦΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ»

ΝΕΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΣΑΚΑΛΗ

Μια εποχή στον παράδεισο

Νοστάλησα τις μέρες
που είχα ένα δωμάτιο
μ' ένα κρεβάτι
δύο καρέκλες και ένα τραπέζι.
Ήμουν ευτυχής
χωρίς να το ξέρω.
Νοστάλησα τον καιρό
που είχα ένα κορίτσι ζωηρό
σταμάταγε το χρόνο
μ' ανάστανε με τα φιλιά της
κορίτσι αιχμηρό.
Νοστάλησα την εποχή
που δύο μπλουτζιν κρέμονταν στον
τοίχο
πέντε βιβλία άνθιζαν στο ράφι
κι η επανάσταση φαινόταν αναπόφευκτη.

Πληρότητα

Θέλω πέντε βιβλία
και μια αγκαλιά
για να είμαι ευτυχής
τα ποιήματά μου
να γεννιούνται
απ' τη μήτρα σου
εγώ απλά να καταγράφω
Θεέ μου τι ευτυχία
να έχω τη μυρωδιά σου
άρωμά μου
να κοιμάμαι
να Ξυπνώ
με το δικό σου χέρι
να είναι πάντα άνοιξη
πάντα καλοκαίρι
κι ο θάνατος να μ' εύρει

πλήρη και δοξασμένο.

Τώρα

Μοιράζομαι
σε πολυκατοικίες του φθόνου
της πίκρας, των λυγμών
σε πολυκατοικίες
του κακομοίρη έρωτα
μοιράζομαι
όπου το σεξ έγινε τελετή,
στις ταρατσες
οι κάτοικοι απλώνουν
την μπουγάδα της συνείδησής τους
πηγαίνω έρχομαι
σε γκρίζες πολυκατοικίες
όπου οι νεκροί τρώφιοί τους
είναι παρόντες
όσο κι οι ζωντανοί
αυριανοί νεκροί
κι ο χρόνος
θαρρεί πως δεν υπάρχει
παρόλο που κάποιοι
γεννιούνται, ζουν, πεθαίνουν
όλα μοιάζουν να συμβαίνουν
σε ένα ατέλειωτο τώρα.

Χριστούγεννα στο Γκουαντάναμο

Στο πάρκο αναβοσβήνουν
τα λαμπιόνια.
Το καρουζέλ τρίζει.
Ήρθαν τα Χριστούγεννα;
Ξύπνησα σε μια όαση ελευθερίας.
Διαβόλοι και τριβόλοι όμως

ντυμένοι άνθρωποι
δεν μ' άφησαν να ησυχάσω.
Βούτηξα στα βαθιά νερά
να περάσω τον τοίχο του χρόνου
να Ξαναγίνω νέος
μα είδα τέρατα
που με κλώτσησαν πάλι πίσω
στην πραγματικότητα.
Στρατώνες γεμάτη όλη η γη
λόχοι, λοχαγοί και στρατηγοί
όλοι με κάποιο σύμβολο
στο χέρι ή στο πέτο.
Ελευθερία πουθενά.
Μόνο στρατώνες.
Ελπίδα δεν υπάρχει
για τον άνθρωπο
παρά μόνο ως πιθανότητα.

Ελεύθερη ψυχή

Έχεις το χρώμα της αβύσσου
ψυχή αγγελική ινδιάνα μου
μακριά μαύρα μαλλιά
πέφτουν στους ώμους σου
φορέματα ινδικά
τυλίγουν το σώμα σου
κι όταν χαμογελάς
δόντια λευκά αστράφτουν
και φωτίζουν τους γύρω
όλες οι φυλές σε διεκδικούν
μα εσύ χορεύεις
της ελευθερίας το χορό
κι ούτε σε νοιάζει
ποιος θα πληγωθεί
ποιος θα πονέσει
ποιος θα κλάψει.

ΓΙΑΤΙ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΤΥΠΗ;

Κατόρθωσε να κάνει την πόλη των 40.000 κατοίκων να έχει 33.000 βιβλιόφιλους. Κέρδισε το βραβείο του Ιδρύματος Γκέιτς και ένα εκατομμύριο ευρώ. Τώρα προχωρά με την καμπάνια «Μαζί θα ανάψουμε τα φώτα».

γράφει ο
Νικόλας Τριανταφύλλου

Βλέποντας το μικρό κτίριο απ' έξω, δεν εντυπωσιάζεσαι. Απουσιάζουν τα έντονα ή ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά στοιχεία και η υπογραφή κάποιου αρχιτέκτονα διεθνούς φήμης. Αναρωτιέσαι γιατί είναι τόσο διάσημη και φορτωμένη με

τη φήμη της επιτυχημένης βιβλιοθήκης, της πρότυπης. Βλέπετε, έχουμε συνηθίσει τόσο πολύ στις βιβλιοθήκες-αξιοθέατα, σε σημείο να ξεχνάμε ότι οι χώροι αυτοί φτιάχνονται πρωτίστως για να εξυπηρετούν τους κατοίκους των

πόλεων και δευτερευόντως ως «ατραξιών» για τουρίστες.

Ανοίγοντας την πόρτα της Βιβλιοθήκης της Βέροιας, ακούς φασαρία. Οι υπάλληλοι στην υποδοχή εξυπηρετούν με ευγένεια, κέφι και χαμόγελο, τα παιδιά ενθουσιασμένα παίζουν παιχνίδια και ψαχουλεύουν τα βιβλία, οι ενήλικες μιλούν δυνατά. Κι αυτό είναι το βασικό διακριτικό της από τις άλλες βιβλιοθήκες: είναι ζωνρή όλη μέρα και το δείχνει, κάνει αισθητή στην πόλη την παρουσία της, έχει κάνει την πόλη να την έχει ανάγκη για χίλιους δυο λόγους που θα απαριθμηθούν παρακάτω.

Το κτίριο είναι πενταόροφο, με τους δυο ορόφους να είναι στη διάθεση του κοινού για όλες τις λειτουργίες της Βιβλιοθήκης και τον τελευταίο όροφο να μετατρέπεται αυτήν την εποχή σε έναν πανέμορφο και υπερσύγχρονο πολυχώρο εκδηλώσεων. Μάλιστα, προκειμένου να εξευρεθούν τα χρήματα για την αγορά του εξοπλισμού, η Βιβλιοθήκη ζητά τη συνδρομή των πολιτών, με την καμπάνια της «Μαζί θα ανάψουμε τα φώτα».

Το κτίριο ανακαινίστηκε με τα χρήματα ενός βραβείου που απένειμε το Ίδρυμα Gates στη Βιβλιοθήκη της Βέροιας. «Οι άνθρωποι της πόλης το περίμεναν το βραβείο», λέει στο Protagon η Ασπασία Τασιοπούλου, βιβλιοθηκονόμος κι εργαζόμενη στη Βιβλιοθήκη επί 20 χρόνια. «Συμμετείχαμε από πολύ παλιά σε κοινωνικά προγράμματα, ξέραμε από εξέλιξη, από διαδικασίες. Το Ίδρυμα Gates έχει το θεσμό “Access to learning awards”.

Την πρώτη χρονιά που υποβάλαμε τα χαρτιά μας μπήκαμε στη λίστα με τις δέκα καλύτερες, τη δεύτερη χρονιά σε εκείνη με τις τρεις και την επόμενη χρονιά πήραμε το βραβείο που συνοδευόταν από 1.000.000 δολάρια. Συμμετείχαν 350 βιβλιοθήκες και υπάρχουν άνθρωποι του Ιδρύματος οι οποίοι επισκέφτηκαν ινκόγκνιτο τις βιβλιοθήκες για να κάνουν ελέγχους». Με τα χρήματα του βραβείου ανακαινίστηκε το κτίριο και απομένει

μόνο η αγορά του εξοπλισμού, για την οποία γίνεται η καμπάνια «Μαζί θα ανάψουμε τα φώτα».

Στο πλαίσιο της ανακαίνισης, μπήκαν φωτοβολταϊκά στη στέγη ώστε να μειωθούν τα έξοδα για το ρεύμα, τοποθετήθηκε μηχανήμα selfcheck και τσιπάκιαrfid σε κάθε βιβλίο.

Η Βιβλιοθήκη της Βέροιας είναι «γέννημα θρέμμα» ενός σημαντικού Βεριώτη, του Γιάννη Τροχόπουλου, νυν διευθυντή του «Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος». Για τον κ. Τροχόπουλο μιλά όλη η πόλη με σεβασμό, αναγνωρίζοντας ότι, μεταξύ άλλων, κατάφερε να κάνει τη Βέροια των 40.000 κατοίκων να έχει 33.000 βιβλιόφιλους. Αυτός είναι ο αριθμός των καρτών που έχουν, μέχρι στιγμής, εκδοθεί και τα ενεργά μέλη είναι πολλές χιλιάδες. «Καθημερινά δεχόμαστε 3-4 τμήματα σχολείων.

Όσα παιδιά δεν είναι μέλη, θα έρθουν το Σάββατο να βγάλουν κάρτα», λέει η κυρία Τασιοπούλου. Είναι η πρώτη βιβλιοθήκη που άνοιξε Σάββατο και κάθε χρόνο δανείζει 180.000-200.000 στοιχεία: βιβλία, εφημερίδες, kindle, παιχνίδια, πατρόν ραπτικής, cd, dvd, ακόμη και φωτογραφική μηχανή. «Δεν έχουν όλοι καλές μηχανές. Πολλές φορές τη δανείζουμε για γάμους ή βαφτίσια ή ειδικές τελετές».

Η βιβλιοθήκη έχει πάρα πολλές γωνίες και χάρες που δε φαίνονται με την πρώτη ματιά. Στο αναγνωστήριο για τις εφημερίδες και τα περιοδικά, κύριοι μιας κάποιας ηλικίας διαβάζουν είτε από τη χάρτινη έκδοση είτε από το PressReader, πρόγραμμα που δίνει μέσα από τον υπολογιστή πρόσβαση σε 2.300 έντυπα απ' όλον τον κόσμο. Μαζί τους κι ένας άστεγος. «Ποτέ δεν μας έχει ζητήσει κάτι», λεν οι άνθρωποι της Βιβλιοθήκης. «Έρχεται κάθε μέρα και διαβάζει επί μία-μιάμιση ώρα».

Είναι έξυπνα στημένη. Τα παιδιά βρίσκουν τον παράδεισό τους στη δεξιά πλευρά του ισογείου. Προκειμένου να έχουν και οι μεγάλοι το δικό τους, στο αριστερό μέρος έχουν μπει, εκτός από

...το κτίριο είναι πενταόροφο, με δύο ορόφους να είναι στη διάθεση του κοινού και τον τελευταίο όροφο έναν υπερσύγχρονο πολυχώρο εκδηλώσεων...

Ψηφιακή απεικόνιση των υπό ανακαίνιση αιθουσών της βιβλιοθήκης

...άρχισε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του κόσμου: να βοηθούν αγρότες να δηλώνουν τη σοδειά, να βοηθούν φοιτητές σε εργασίες κλπ.

τα βιβλία της λογοτεχνίας, κι εύπεπτα: βιβλία για ζώδια, μαγειρική, συμβουλές ομορφιάς. «Η ταξινόμηση των βιβλίων δεν είναι η κλασική που διδασκόμαστε στη Σχολή», εξηγεί η Ασπασία Τασιοπούλου. «Διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες του κόσμου και με άλλα, δικά μας κριτήρια. Στο παιδικό τμήμα, για παράδειγμα, είναι με χρώματα».

Υπάρχουν σημεία απομόνωσης για ανάγνωση, στούντιο ηχογραφήσεων, ιδιαίτερος χώρος αποκλειστικά για ενήλικες όπου μπορούν να κάνουν skype, αίθουσα – εργαστήριο με τρισδιάστατο εκτυπωτή όπου πραγματοποιούνται μαθήματα νέων τεχνολογιών και για αρχάριους και για πιο προχωρημένους, βιβλία με τη μέθοδο Μπράιγ για τυφλούς, δωρεάν πρόσβαση στο ίντερνετ μέσα από 18 υπολογιστές στη διάθεση του κόσμου, ξενόγλωσσα βιβλία κι ένα υπέροχο ενυδρείο –από μόνο του εκπαιδευτικό εργαλείο.

Αν βρίσκετε όσα διαβάσατε ως εδώ φυσιολογικές παροχές για μια μικρή βιβλιοθήκη, από δω και πέρα θα σας πούμε τα καλύτερα. Η Βιβλιοθήκη λειτουργεί σαν ένα μικρό ΚΕΠ! Εκτυπώνονται δωρεάν τα τέλη κυκλοφορίας, συμπληρώνονται αιτήσεις για το επίδομα θέρμανσης ή το κοινωνικό

τιμολόγιο της ΔΕΗ, παρέχεται βοήθεια στη συμπλήρωση βιογραφικού, ενώ γίνονται και σχετικά σεμινάρια. Κι όλο αυτό ξεκίνησε όταν μια μέρα πριν πολλά χρόνια ένας αγρότης ζήτησε να του εκτυπώσουν τον καιρό. Σκέφτηκαν, τότε οι άνθρωποι της Βιβλιοθήκης, ότι δεν έχουν όλοι οι αγρότες πρόσβαση στο ίντερνετ για να ξέρουν τον καιρό, οπότε έβγαλαν ανακοίνωση: «Ελάτε στη Βιβλιοθήκη για να δείτε τι καιρό θα κάνει!» Όπως ήταν φυσικό, ακολούθησε κοσμοσυρροή!

Άρχισαν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του κόσμου: να βοηθούν αγρότες να δηλώνουν τη σοδειά ηλεκτρονικά, να βοηθούν φοιτητές σε εργασίες, να καθοδηγούν μπότες πώς να γράψουν μέσω υπολογιστή τα παιδιά στην κατασκήνωση, μέχρι που τους ζητήθηκε βοήθεια για αίτηση επιδόματος πετρελαίου. Έμαθαν τη διαδικασία κι έβγαλαν ανακοίνωση: «Ελάτε στη Βιβλιοθήκη για να κάνετε αίτηση για το επίδομα πετρελαίου!» Ξανά κοσμοσυρροή.

Η φιλοσοφία της Βιβλιοθήκης «να φέρουμε τον πολίτη στη Βιβλιοθήκη μας κι ας μην πάρει βιβλίο» έχει αποδώσει πολύτιμους καρπούς. Γι αυτό και αξίζει να τη βοηθήσουμε. ■